

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Devarim

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

תלהק תלגמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8969

מגלת קהלת

מתורגמת אשכנזית

מאת התורני

רבי דוד פריעדלענדער ז"ל

על פי באור

רבינו משה בן מנחם זצ"ל

ועליו אזה

הערות

מאת

יואל ברי"ל

חבר לחברת שוחררי הטוב והחושיה.

שנת ת"קצ"ד לפ"ק.

K O H E L E T H

פראג

דרוק אונד פערלאג דעם משה הלוי לנדא.

ה ק ד מ ה

בשנת תק"ל הוליא לאור החכם החוקר הפילוסוף האלתי רבינו משה בן מנחם ז"ל את פירושו הנקמד והנעים על מגלת קהלת* אשר צו און וחקר וחקן דברי החכם ז"ל למלאו דברי חפץ וכחצ יושר בדברים הנרחים כסותרים זה את זה. ועתה נרצ רוח רעו ותלמידו החורני מו' דוד פרידלענדער כ"י לתרגם המגלה על פי הפירוש הזה ללשון אשכנז בלשון למה ונקיה ונדרך המתרגם המשכיל והיותר שלם במלאכתו אשר הורה הרמב"מ ז"ל בחצירו אור לנתיבה**). ואמרתי אני לחלק את המנה הטובה הזאת אל ילדי העברים, כי מי אנכי שאבוא אחריו לעשות את אשר כבר עשהו? וכדי להעמיד את הקורא הנעים על המקור אשר ממנו ילאו המים החיים האלה, הלגתי גם את זה לעמת זה, והדפסתי שנית פי' הרמב"מ ז"ל, כן באור הטעמים אשר לו, כן באור המלות אשר לקט לתועלת התלמידים ומלמדיהם מפי ספרי הקדמונים. אפס בשניהם קנהו עזבתי וכלו לא אספתי במחברתי מאיזה צמינות. פעם שהיה לריך הרב ז"ל להרחיב הדברים בבאור להבנת הקורא, מה שהוא מצואר עתה כבר ע"י התרגום. במקומות מעטות עזב הרב המתרגם את דרך הרב המפרש לבלתי הלוך בעקבותיו ותרגם הכונה כפי אומד דעתו הרחבה, ואני לא באתי כי אם לפרש על יד התרגום. ומזה הטעם גם הנחתי כל אלו הדברים שהוסיף שם איש נבון אחד ממיודעיו של הרב המפרש ז"ל, אשר נתן להם יד ושם בפירושו כנזכר בהקדמתו שם. ואם שהם דברי שכל טוב הנה אין להם מקום כאן, והקורא הנעים הרונה בהם, יראם מצין הספר הנ"ל, אשר הוא מצוי עוד לרוב צימיו. וכמו כן אף כל אלו הדברים הנעימים והנכוחים שכתב הרב ז"ל בעלמו, ולא הבאתים כאן, כן בפירושו כן בהקדמתו, אשר גם ממנה לא אליג לפני הקורא, כי אם העקר ואשר הוא לריך לדעת להבנת הענינים או להכרת דרך הצאור. וזה לאונו שם:

הנה אנכי הצעיר נחתי אל לצי לפרש את המגלה הזאת על דרך היותר נאות לפשוטו של מקרא ולהמשך הכתובים וחצורם. כי ראיתי שכל המפרשים שקדמוני כמעט שלא ילאו ידי חובת הפשט מכל וכל, ואני אומר זה אחרי בקשת המחילה מאת כבוד הגדולים ההם, לא מנאתי לאחד מהם פירוש מספיק לצאר המשך הכתובים על נכון, וכמעט כל פסוק ופסוק הוא לפי דרכיהם מאמר צודד, ודבר זה לא יתכן למחבר הדיוט ומכל שכן למלך החכם אשר העידו עליו שכל דבריו צרום הקודש. ולא די בהעדר החצור והסדר כי אף סתירות רבות נמלאו בדברי השלם הזה, לפי מה שפירשו בו רוב הפשטנים, פעם יחייב ופעם ישולל, פעם ילדיק ופעם ירשיע את הדבר ההוא בעלמו, עד שהראצ"ע עמד על הסתירות ההן בפסוק טוב כעם משפוק, ואמר אחרי שהעיד הכתוב על שלמה שאחריו לא יקום חכם כמוהו, ידענו שאין

* ספר מגלת קהלת עם באור קלר ומספיק להבנת הכתוב על פי פשוטו לתיעלת התלמידים, ברלין תק"ל.

***) Der Prediger aus dem Hebräischen von David Friedländer. Berlin 1788.

שאין בדבריו הפך רק הם כלם נכוחים למצין וישרים למונחי דעת, והשיב על הסתירות ההן בדרך קלרה, ואולם לא נתקררה דעתי בכל מה שכתב שם.

„ והן אמת שצפ' צמה מדליקין אמר ר' יהודה ברי' רבב שמואל בר שילת משמיה דרב בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה וכו'. אבל אין הפק שכוונת חכמינו ז"ל שהם נראין כסותרים למי שיסתכל בהם בהשקפה ראשונה, ומפני הסכנה שיש בדבר לקלי הדעת בקשו חכמינו ז"ל לגנוז, והקדושים הללו בעומם הודו לנו דרך להתרת הספקות והסתירות בדברי החכם. אמרו ומפני מה לא גנזיה מפני שתחלתו דברי תורה וסופו ד'ת ומפרש רש"י ז"ל וכ"ש שיש לו עוד בינתתי' ואת"כ שקלי וטרי בצאור הסתירות עד שכאשר בקשו לגנוז גם ספר משלי מפני דברים הסותרים שאלו בו, חזרו ואמרו ספר קהלת עיינין ואשכחין טעמא, הכי כמי לעיינין. הנך רואה שלא החליטו חכמינו ז"ל ס"ו שיהיו דברי השלם הוא סותרים אלו לאלו, כי זהו בחכלית הגנות לכל משכיל ומכ"ש למדבר בר"הק, ומעתה מנוה עלינו להתיר אגודות הספקות ולפתח חרנובות הסתירות אשר זכר ראב"ע באופן כאות לפשוטו של מקרא, על פי הדרך אשר הלכתי בו בצאורי בראוי למבאר ענין הכוונה הראשונה.

„ וטרם אבוא אל הצאור אקדים לך הכלל הידוע בהתר הספקות בדברי הספר הזה, שלא כל הנאמר בו הוא דעת שלמה המלך ע"ה צאמת כי אם פעמים ידבר כנושא ונותן בדבר, שואל ומשיב בדרך החוקרים בהקשים, ומחפשים אחרי האמת ע"י ההשכלה, לא יגיעו אל הצדוק אם לא ישמעו טענות הסותרות, ויקישו כל אופני הספקות ויפלטו צפלים ומאזני משפט דבר והפכו ויקרצו הסברות אחת אל אחת, עד שיבררו האמת מן השקר, והנכון מן המסופק. ואחרי שאנו רואים שמחבר המגלה הזאת כתב על דרך החפוש והמשא והמתן בדבר, מהראוי שלא יוחם אליו כי אם הגזרה אשר גזר בתחלה מאמרו, טרם יתעוררו הספקות והטענות הסותרות, והעולה בהסכמה אחרי המשא ומתן וגמר הקירה (*). וזהו מה שאמרו חז"ל מפני שתחלתו דברי תורה, וסופו דברי תורה, ואם כמלא בינתתי' דברים נראים כזרים וכסותרים לתורה אמת, מהראוי ליחסם אל חלקי הסותר, ויהיו דעת המכתיב או המסופק, למען ינכל החכם שהוא מאמס.

„ והגהה הקורא בפירושי זה יראה שלא נחתי את לבי אל חלוקת הפרשות כפי מה שלפנינו, ובדבר הזה הלכתי בעקבות המפרשים הראשונים שרובם לא חשו אל הפסק הפרשות, כי אין הענינים הללו מקובלות צאומה, כ"א להקל על הקורא, המבקש פסוק או תיבה בתנ"ך, לא לשפוט על ידם צאיזה מקום יתחיל הענין ואנה יסיים, כי אם רשות לכל מפרש להעמיד הליונים ההם כפי דרכו בצאור הענין, ואהה תראה מקומות רבות מזאת המגילה שאי אפשר לכל הפירושים שיהיה סוף הענין במקומות הליונים. והנה בצחלה עלתה על לבי להעמיד סימני הפרשיות במקום הכחות לפי פירושי, אלא שראיתי צמדאה מקום צש"ס, שהלכו המדפיסים בהם על פי הסימנים אשר לפנינו, ויראתי לשנות הדבר שלא לטרוח על הקורא צדנותו למנוח את אשר יבקש, ולזה הנחתי הליונים על מקומם. ופה ארמוז לך מקום פיוס הפרשיות לפי דרכי בציאור הכתובים.

פרשה

(* ועיי' גם צס' מנוח התורה להחכם פרק"פ עמס"ק איי"ה ארן הנדפס בלשון אשכנז לייצ"ג תק"מ (1780).

ה ק ד מ ה

- פרשה א'** מראש הספר עד לאחרונה (א' י"א) היא כמו פתיחת המאמר:
 פרשה ב' מן אנו קבלת הייתי מלך עד תחת השמש (ב' י"א):
 פרשה ג' מן ופניתי (ב' י"ב) עד ורעות רוח (ב' י"ג):
 פרשה ד' מן לכל זמן (ג' א') עד תחת השמש (ד' ג'):
 פרשה ה' מן וראיתי (ד' ד') עד ורעיון רוח (ד' ז'):
 פרשה ו' מן שמור רגליך (ד' י"ח) עד צשמחת לבו (ה' י"ט):
 פרשה ז' מן יש רעה (ו' א') עד אחרי מאומה (ז' י"ד):
 פרשה ח' מן את הכל (ז' ט"ו) עד לדע לו (ח' ט'):
 פרשה ט' מן וזכנ ראיתי (ח' י') עד פתאום (ט' י"ב):
 פרשה יו"ד מן גם זה (ט' י"ג) עד ללכת אל עיר (י' ט"ו):
 פרשה י"א מן אי לך ארץ (י' ט"ז) עד שניהם כאחד טובים (י"א ו'):
 פרשה י"ב מן ומחוק (י"א ז') עד אשר נתנה (י"ב ז'):
 פרשה י"ג מן הנבל הבלים (י"ב ח') עד סוף הספר. והוא כמו סיום ופתיחת המאמר.

ודע הקורא הקביץ שלא מלבי הולאתי את כל הדברים הנאמרים בפרושי זה, כי אם את רובם לקטתי מאורך ספרי התנאים הראשונים, וספר מכלול יופי לרש"מ הי' לי לעזר ולחועלת רב צביאור המלות ודקדוק הלשון. וגם צבאור הטעמי' אחור לא נסגתי מעל דרכי המפרשים הגדולים רש"י וראב"ע, כי אם במקום ההכרח, וכל מקום אשר מלאתי להם דרך מסכים עם פשטי הדברים וכונה המלך החכם הראשונה, העהקתי את דבריהם מלה צלה צלי שום שנוי וחלוק. ואחרי אשר הזהירונו החכמים לקבל האמת ממי שאמרו, הנה חפשתי גם באמתחת המפרשים אשר לא מצני ישראל המה ואם מלאתי צפיהם דבר אמת, הרימותיו לה' והיה קודש. עכ"ל.

בענין חלוק הפרשיות אחזתי בזה וגם מזה לא הנחתי את ידי. כי צפנים הספר ימלא הקורא מחלוקת הקאפיטל וסימני הכתובים כמו שהיו נדפסים בכל הספרים, מטעם שזכר הרב המפרש. אבל צחרגום הלכתי אחר הצנת הענינים לצד, וחלקתי הפרשיות בזה הדרך שהרשמתיו לעיל צשם הרב המפרש ז"ל.

עוד הוספתי על אלו שני הצאורים איזה הערות מעטות, הן מה שראיתי להעיר עוד צדרכי הלשון, הן צהמשך הענין. גם הערתי צהן על אוחן המקומות אשר צהן עזב הרב המתרגם את עקצות הרב המפרש ככ"ל. אכן הלגתי אוחן לצדנה, לצלתי הלאות את הקורא אשר יאמר איך לי חפץ צדברים כאלו, ודי לי כשאדע צאור הטעמים. ומזה הטעם גם לא ערצתי צאור המלות צחוכו, כאשר עלחה על צבי צחלה, כדי למעט מספר הפרושים, ולצלתי הראות כמתהלל או כמתעשר צדברים שהן רב הכמות ומעט האיכות. אמנם ידעתי גם ידעתי כי רצו כחות השוקדים על דלתות הצורה, את אשר יאהוב זה לא יאהוב זה, ואשר ירנה צו האחד, לא ירנה צו האחר, ואמרתיו עת הפר מתשצתי וצטל רצוני כדי להפיק רצון כלם, ושלוס להם ולכל אהבי החכמה והמדע.

ברלין בחדש מרחשון תקמ"ט לפ"ק.

יואל בן החירני כהר"ר יודא ליב ז"ל

מגלת קהלת א

פ ת י ח ה

א (א) דברי קהלת בן-דוד מלך בירושלם: (ב) הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל: (ג) מה-יתרון לאדם בכל-עמלו שיעמל תחת השמש: (ד) דור הקד ודור בא והארץ לעולם

לעולם

תרגום אשכנזי צמ

א י י נ ג א נ ג

(קאפיטעל א' ביו פסוק י"א)

(א) דעדען דעם פרעדיג

בערס, דעם דוד'ס וואָהן,

קעניג אין ירושלים:

(ב) אייטעלקייט דער אייטעל.

קייטען! ריעף דער פרעדיגער,

אייטעלקייט דער אייטעלקייט.

טען, אללעס איזט אייטעל!

(ג) וואָס פֿיר פֿאַרטעהיל ברינגט

דעם ערדענוואָהן דיא מיהע,

דיא עראונטער דער וואָננע זיך

דיא עראונטער ענטשטעהען, אונד דיא ערדע בלייבט

איט.

באור המלות

א (א) קהלת אינו ש פרטי כי חס תוארו והוא

שלמה, כי לא היה מנני דוד מלך

בירושלי כי חס שלמה, ונקרא קהלת על שם שהקהיל

חכמות דברי מוסר ומלינות הרבה (דער זאממלער),

זו על שם שהיא אומר דבריו בהקהל (דער פרעדיגער).

(ב) הבל, דבר שאין בו ממש הבל היולא משי

האדם (אייטעלקייט). וסמיכות היחיד לרבים יורה

על חוזק התואר בענין שאין למעלה הימנו, כמו עבר

שואף

עבדים מלך מלכים.

ר ש י

דברי קהלת כל מקום שנאמר דברי אינו

אלא דברי חוכמות. אלה הדברים

אשר דבר משה. וישמן ישרון. דברי עמוס.

שמעו את הדבר הזה פרות הבשן. דברי ירמיהו.

שאלו כאוראזו חס יולד זכר וגו'. אלה דברי דוד.

ובליעל בקון מוגד כולם. דברי קהלת וזרח השמש

כל הנחלים הולכים אל הים. כינה את הרשעים

בחמה ובלבנה ויס שאין להם מתנת שבר כך

שווייה בספרי ולמדתי ממש שהענין מדבר ברשעי'

והמשילם לתגבורת החמה שסופה שוקעת.

בעובדי עבודת אלילים נאמר שוטים המשתחווים

לזים סבורים שיש בהם ממש לפי שראוין את הים הגדול שכל הנחלים הולכים צו והוא אינו

מלא ואינן יודעין להבין כי אל המקום שהנחלים הולכים שם הם שנים ללכת שמימי הנהרות

ההולכים לתוך הים הם המים עצמם שהלכו כבר הם נובעות מתחת התהום והולכים למעלה

בן הקרקע עד הים וחוזרים ונובעים לפיך אין הנהרות פוסקין ואין הים מלא ולא מפני שיש

בהן ממש ע"כ: קהלת. על שם שקיבל חכמות הרבה וכן במקום אחר קוראו אגור בן יקא שאגר

כל החכמה והקיאחה ויש אומרים שהיה אומר כל דבריו בהקהל: מלך בירושלים. עיר החכמה:

(ב) הבל הבלים אמר קהלת. קהלת קורא תגר ואומר על כל יצירת שבעת ימי בראשית שהכל

הכל של הבלים הוא: הבל. הבל נקוד חטף פתח לפי שהוא דבוק כלומר הבל שנהבלים שבעת

הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית: (ג) מה יתרון. שבר ומותר: תחת השמש. תמורת החורה

שהיא קרויה אור שג' ותורה אור כל עמל שהוא מחליף בו את עסק התורה מה שבר בו: (ד) דור הולך

ודור בא. כל מה שהרשע יגע ועמל לעשוק ולגזול אינו מצלה את מעשיו כי הדור הולך ודור

אחר

ר מ ב " מן

א (א) מכאן עד פסוק י"ב כמו פתיחה למגלה הזאת, יזכיר בה כללות הספר הזה ומה

שיבאר בו: (ב) כל אשר אתה רואה על הארץ הוא הבל תהו וריק שאין למעלה הימנו

ואל תחשוב שימלט דבר אחד, כי הכל הבל ואין תחת השמש ענין קים ויש נאמן: (ג) כל

חייבות בני אדם ועמלם ויגיעם שוא ושקר, כי הכל בגזרה שמורה וערוכה בכל חלקי העולם,

ובאשר היו הדברים כן יהיו מראש ועד סוף, ולשוא יעמול האדם כל הימים אשר הוא חי:

(ד) התחיל בנסודות הארבעה, ואמר על הארץ שהיא יסוד העפר דור הולך ובלה וישונו הנאמרים

ובעלי

תרגום אשכנזי

מגלת קהלת א

לְעוֹלָם עֹמֶדֶת: (ה) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ
וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל-מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף
זוֹרַח הוּא שֵׁם: (ו) הוֹלֵךְ אֶל-דְּרוֹם
וְסוֹבֵב אֶל-צִפּוֹן סוֹבֵב וְסוֹבֵב הוֹלֵךְ
הָרוּחַ וְעַל-סִבִּיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ:
(ז) כָּל-הַנְּהַלִּים הַלְּכִים אֶל-הַיָּם

אימנערוועהרענד. (ה) דיא זאָנע געהט אויף, דיא זאָנע געהט אונטר; שטרעבט נאך איהרעם ארטע אינד ווירפט שטראהלען דאָהין. (ו) ווייכט אויס גען מיטטאָג, ווענדעט אינד געהערט זיך דעם מיטט טערנאכט. גלייכען קרייזגאנג העלט דער ווינד; נאך געמאכט טעם אויבלייף קעהרט דער ווינד וויעדער צוריק. (ז) זאָ שטרעמען אללע בלייסע אין דאָ וועלטמעער; דאָ וועלט מעער

והים
מעער

באור הטלות

ר ש י

אחר בא ונוטל הכל מיד בניו כענין של בניו ירלו דליס: והארץ לעולם עומדת. ומי הם המתקיימי הענויים הנמוכים המגיעין עלמם עד לארץ כענין שנאמר וענויים יראו ארץ. ומדרש תנחומא אומר כל לדיקי ישראל נקראו ארץ שנאמר ואתם תהיו לי ארץ חפץ: (ה) זרח השמש וגו'. דור הולך ודור בא. כאשר השמש זורח שמרית ותשקב ערבית ותלך כל הלילה שואפת לשוב אל מקום אשר זרחה אתמול משם שתזרח שם גם היום: (ו) הרוח. רוחו של שמש טל"ט בלעז (כייגוגג, ווילנע, טריעב) כמו אל אשר יהיה עמה הרוח ללכת: ועל סביבותיו שנ. גם מזר כל היקף וסובב שקבב אתמול הוא מקיף וסובב היום: הולך אל דרום. לעולם ביום: וסובב אל צפון. לעולם בלילה: סובב סובב הולך. אל פני מזרח ומערב שפעמים מהלכתו ביום ופעמים מסבבתו בלילה בתמוז מהלכתו ובעבת סובבתו אף הרשעים כל מה שזמין זורחת סופן לשקוע כל מה שהם הולכים ומתגברים סופם לשוב אל מקום לחנתם. ממקום הענופות באו ולמקום הענופות ילכו: וכן (ז) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא. לפי שאינן נשארים בתוכו כי ים אוקיינוס הוא גבוה מכל העולם כולו שנאמר הקורא למי הים וישפכם וגומר ומהיכן אדם שופך מלמעלה למטה והנחלים הולכים במחילות תחת ההרים מאוקיינוס וחורין ונובעים וזהו אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים

ר מ ב מ

ובעלי החיים וגופות בני האדם אל העפר, ודור בא ילמחו הלמחים מן העפר, ויזונו מהם בעלי החיים ובני האדם, וע"י הסבוב הזה הארץ לעולם עומדת כי כל הנפסדים ישונו אל העפר, והמתהוים יתהוו מן העפר: (ה) הפירוש המקובל על סדר העצמים הוא כזה, כאשר יזית השמש כן יבוא, ואל מקומו שם שואף זורח הוא כלומר שאל המקום אשר יבוא בו, כנו הוא שואף ומשליך נילוניו אליו במקום שהוא זורח, כלומר שנוי השמש שהוא יסוד האש גם הם בסבוב, מדובקים ונאחזים זה בזה, שקיעה זריחה ושקיעה, כענין שתקנו מסדרי התפלות גולל אור מפני חושך וחושך מפני אור, ובשעה שהחמה זורחת במזרח מיד היא משתוקקת ומשלכת נילונייה ומתמדת מרובתה אל מקום השקיעה: (ו) ידבר על הרוח שהוא יסוד האוויר, וישאר שגם הוא הולך ובא בסבוב, כי הרוח אינו כי אם תנועה חזקה הנולדת באוויר שסביב לארץ, ואח"י שהאוויר גשם דק ספוגי לא תשאר התנועה על מקום אחד, כי אם תלך ממקום למקום עד שתשוב בסבוב אל המקום אשר ממנו התחילה, ולזה אם ילך הרוח אל דרום ישוב בסבוב אל צפון. ויתכן שידבר על הרוח הנושבת תחת חגורת המזוה, הידוע ליורדי הים, ההולך תמיד מהלך השמש, ובימי ניסן ותשרי ילך מן המזרח אל המערב, ובימות החמה יטה לצפון ובימות החורף ישוב לדרום, ויהי' לפי זה הולך אל דרום וסובב אל צפון מוסב על השמש ועל הרוח, לפי שמהלך א' לשניהם: (ז) כל הנחלים יבואו ממקורם ומעינם בראש הרים וישפכו את מימיהם זה בזה עד שלסוף ילכו כלם אל הים הגדול הסובב את כל העולם, וא"כ ירבו מימי הים מעת הבריחה עד סוף כל הדורות הולכים ורבים בכל עת ובכל רגע, ואעפ"כ אנו רואים שהים איננו מלא

והים איננו מלא אל מקום
 שהנחלים הלכים שם הם שבים
 ללכת: (ח) כל הדברים יגיעים
 לא יוכל איש לדבר לא תשבע
 עין לראות וראתמלא און
 משמע: (ט) מה שהיה הוא
 שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה
 ואין כל חדש תחת השמש:

יש

מעור וירד ניבט איבער
 פאלל. נאך דעם ארט ווא
 הין זא פליסען, ווערדען זיא
 שטעטס ווערער פליסען.
 (ח) אללע וועזען זינד אין טהע.
 טינקייט. דער מענש פערמאג
 זיא ניבט צו בעשרייבען. דאז
 אויגע ווירד ניבט זאמט דעם
 בעטראכטענס, דאז אהר ניבט
 דעם אויפהארענס. (ט) וואס
 געוועזען איזט, ווירד וועדער
 קאממען; וואס געשעהען איזט,
 ווירד וועדער געשעהען; עס
 ענטשטעהט ניבטס נייעס אונ-

טער

ר ש י

שנים אף הרשע כל עומת שזא כן ילך: (ה) כל הדברים יגיעים וגו'. לא תשבע עין ולא תמלא
 און. מוסב על מה יתרון אם מחליף הוא עסק התורה לדבר בדברים בטלים הרי הם יגיעים
 ולא יוכל להשיג את כולם ואם במראית העין זא לעסוק עינו לא תשבע ואם בשמיעת האוזן
 אונז לא תמלא: (ט) מה שהיה הוא שיהיה וגו', בכל מה שהוא למד דבר שהיא חליפי השמש
 אין בו חידוש לא יראה אלא מה שהיה כבר שנברא בשעת ימי בראשית אבל ההוגה בתורה מוא
 בה תמיד חדשי טעמים בענין שני' דיה ירווך בכל עת מה הדד הזה כל זמן שהתינוק מממש
 בו מואל בו טעם וכן מלינו במסכת חגיגה שאמר ר"א בן הורקנוס דברים שלא שמעתן און
 במעשה

ר מ ב מן

מלא על כל גדותיו עד שיעבור גבולו ויכסה ארץ, וא"כ ע"כ סובב סובב ילכו גם המים, וישבו
 מן הים, שממש הם שבים ללכת, אל הים, שהוא המקום אשר אליו הם הולכים, ויהי זה
 אם שישבו המים במחילות תחת ההרים מן הים אל המעינים, או שתמיד יעלו נשיאים ואידים
 רבים מן הים אל הרקיע מקום השמש והם רוב העננים, והאיד ישוב גשם ומים וע"ז נאמר
 הקורא למי הים וישפנס, ומימי המעינים מהגשם, וכל הנחלים יבואו מהמעינים, כמ"ש המשלח
 מעינים בנחלים, ואע"פ שמימי הים מלוחים ומי הגשם מתוקים, הנה האיד העולה יעזוב את
 חלקי המלח הכבדים, ולא ישא בי אם חלקי המים המתוקים לקלותם, הנך רואה שכל הדברים
 הטבעיים הולכים תמיד בסבוב, ומשתנים בכל עת ובכל רגע עד שלא ישארו רגע אחד על
 עינים, ואולם כל השנויי' ההם סובב ילכו, עד שישבו אל המקום אשר היו שם בתחלה ללכת אל
 המקום אשר יבואו משם: (ח) כל הדברים כאלו הם יגיעים ועיפים מעבודהם ומלאכתם התמידית
 אחרי שלא ינחו ולא יסקו רגע אחד על מתנונתם והם תמיד הולכים ומשתנים בסבוב כאשר
 אמרנו, עד שאי אפשר לבן אדם לדבר ולבאר את כל זה בצטוי שפתיים. ולא לבד היסודות
 שזכרנו כי גם רוח בני האדם כן, וחזיו כאלו הם יגיעים תמיד לא ינחו, כי הגין לא תשבע
 מלראות ותמיד היא בתזוקה גדולה לראות את אשר עדיין לא ראתה כידוע בנסיון, וכן האוזן
 תאזין תמיד כאלו היא זמאה לשמוע ולא תמלא לומר די, וא"כ גם חזיו בני אדם הם תמיד
 במלאכה בלי מרגוע ומשתנים בכל עת ובכל רגע: (ט) מעתה אחרי שכל הדברים הם בסבוב,
 ע"כ מה שהיה בעבר הוא שיהיה בעתיד, ומה שנעשה הוא שיעשה, ואין כל חדש תחת השמש
 כי כל הדברים ישבו אל מה שהיו, ומשם הם חוזרי' חלילה בעגולה הסובבת, כי כל הנבראים
 ילאו להמציא עמם אחד ולהוסיפו על מעשה השם או להנחידו עד שיהי' נעדר, רק כל מעשיהם
 דמות ותמונה, להפריד מקובר ולחבר נפרד, להניע הנה ולהניח הנה, וא"כ אין כל חדש תחת

השם

תרגום אשכנזי

טער דער זאָננע. (י) ערשיינען אויך אַפֿט דינגע, וואָ מאַן זאָגט: זיעהע, דאָ איזט וואָס נייעס! זאָ וואָרען זיא געוויס שאָן אין דען יאָהרען דער פֿאַרוועלט. (יא) מאַן דענקט אַבער דער פֿאַרהערגעגאַנגענען ניכט; זאָ וויא דער קינפֿטיגען אַנדעגן קען, בייא דענען פֿערלאָשען זיין ווירד, דיא איהנען פֿאַלגען.

ערשמער אבשניטט.

(קאפ. א' פ' י"ב ביז ק. ב' פ' י"ב) (א) איך, דער פרעדיגער, וואָר קעניג איבער ישראל אין ירושלם. (ב) איך ווייהטע מיין הערץ דעם נאָכפֿאַרשען, אונד וואָללטע מיט ווייזהייט אונד טער

ר ש י

מגלת קהלת א

(י) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא כבד היה לעלמים אשר היה מלפנינו: (יא) אין זכרון קראשנים וגם לאחרנים שיהיו לא יהיה להם זכרון עם שיהיו לאחרנה:

פרשה א

(יב) אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם: (יג) ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה על

באור המלות

במעשה מרכבה: (י) יש דבר. בא לידך תחת השמש שיאמר לך האומר עליו ראה זה דבר חדש הוא ואינו חדש הוא שכבר היה בעולמים שעברו לפנינו אלא שאין זכרון לראשונים לכך דומה להיות חדש: (יא) וגם לאחרונים שיהיו. לאחרינו: לא יהיה להם זכרון. בדורות שיהיו לאחרונה להם. ומ"א דרוש זו כנגד עמלק וסופו של זכר עשו למחות שנא' ולא יהיו שריד לבית עשו: (יב) אני קהלת הייתי מלך. על כל העולם ולנסוף על ישראל ולנסוף על ירושלים לבדה ולנסוף על מקלי שהרי נאמר הייתי מלך בירושלם אבל עכשיו איני מלך: (יג) ונתתי את לבי לדרוש. בתורה היא החכמה

רמב"מ

השמש: (י) ואם יהי דבר לפעמי' שיאמרו עליו בני האדם ראה זה חדש הוא, אל תפן אל דבריהם כי כבר הי' בזמן העבר טרם ילאנו לחויר העולם: (יא) ואולם ברבות הימים ישכחו הימים הראשונים, ע"כ יאמרו שוב על דבר זה חדש הוא, וכן הדברים שיהיו בימים הבאים לא יהיו להם זכרון בעתים הבאים אחריהם, ועם בני אדם שיהיו לאחרונה. עד הנה דברי שלמה דרך כלל, עתה יחל לבאר פרט כל הדברים שיעלו על לב האדם כי הבל המה ותוהו, וסוף כל החקירות, וכל העשתונות והמשא והמתן בדבר, אחרי אשר תשמע הטענות והתשובות, דבר וסותרו, הנה זה כל האדם אף האלהים ירא ואת מלותיו שמור, באשר יזכור החכם בסוף המגלה: (יב) אני קהלת הייתי מלך אשר לו הכח והממשלה לעשות ברטונו, וממלכתי על ישראל, אומה חכמה, ובעיר ירושלים המגדלת חכמים: (יג) והנה בתחלה נתתי את לבי לדרוש בחכמה ולחקור בתולדות היצורים אשר נעשו תחת השמים, כי החקירה מושכת את לב בני אדם. וכבר חשבו בני האדם שהחקירה היא האושר האמתי למשכיל, והטוב הנכון, תבליט כל הטובות והתקוות, כאילו ימלא ילוד אשה שבע רוגז את המנוחה והמרגוע בחיק החקירה האנושית, ובאמת אינו כן, אבל היא ענין רע, והן אמת שהאלהי' נטע בלב האדם את הענין הזה שיתורו וידרשו בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמש, ולזה הם משתוקקים תמיד לדעת את אשר לא ידעו, להבין ולהשכיל את הנעלם מהם אלא שהיתה כוונת הנורא שלא ימלא האדם מרגוע מנוחה ואושר אמתי בחיק החכמ' והבחינה ביצורים, כי החקירה לבדה לא תאשר אף בעליה: אחרי

מגלת קהלת א

תרגום אשכנזי קא

על כל אשר נעשה תחת השמים
הוא ענין רע נתן אלהים לבני
האדם לענות בו: (יד) ראיתי את
כל המעשים שנעשו תחת
השמש והנה הכל הבל ורעות
רוח: (טו) מעות לא יוכל לתקן
והסרון לא יוכל להמנות:
(טז) דברתי אני עם לבי לאמר

טערוזבען, וואס אונטער דעם
היממעל געשיעהט. אונזעלי
גער טרעב! גאטט גאב איהן
דעם מענשען, זיך דאמיט צו
בעשעפטיגן. (ג) איך בעטראכט
טעטע אללע דינגע, דיא אונז
טער דער זאננע געשעהען,
עס איזט אללעס אייטעל, אל
לעס ווינדיגער געדאנקע.
(ד) דאז פעהלערהאפטע איזט
ניכט צו פערבעסערן. דאז
מאנגעלהאפטע ניכט צו ער
גענצען. (ה) איך אונטעררע.
דעטע מיך אלזא מיט מיי
נעם הערצען פאלגענדער גע.
שטאלט

אני

כאור המלות

ר ש י

החכמה ולהתבונן על כל המעש' הרע האמור
למעלה שנעשה תחת השמש ובינותי בה שהוא
הענין הרע אשר נתן הק' בה לפני בני האדם את
החיים ואת המות את הטוב ואת הרע: ענין רע.
מנהג רע להם: לענות בו. להתנהג בו: ענין.
יש לפתרו לשון מעין ודיר' ויש לפתרו לשון עיון
ומחשבה וכן לענות בו: נתן אלהים הניח לפני הם:
(יד) ורעות רוח. שבר רוח כמו רועו וחיותו. רוח
על"ש (עיין לעיל פסוק ו') סוף המעשה בא לידי
כאב לבי. (טו) מעוות. בחייו לא יוכל לתקן משמת מי
שטרח בע"ש יאכל בשבת ורבותיו פירשו על הבא
על הצורה והוליד ממזר או על ת"ח הפורש מן
התורה שהיה ישר מתחילתו ונתעוות: וחסרון לא יוכל להמנות. זה שחסר עלמו ממנין הכשרים לא
יוכל להמנות עמהם בקבול שנים: (טז) דברתי אני עם לבי. עכשיו שירדתי מגדולתי אני נתן לבי
לאמר

לבי (אונטערזוכען). ענין רע, משפט חיבת ענין
במוכרת בקמץ כמו ראיתי את הענין זה נקוד פתח
ע"כ בהכרח שהוא סמוך אל חיבת רע שלאחריו.
לענות בו, להתעסק בו, ויש מפרשים מלשון עיון
ומחשבה, והטעם אחר. (יד) ורעות רוח, שם על
משקל דמות, מנחי למיד מענין חפרים רועה רוח,
והוא דבר שזין בו יש כמו הבל, והפכו רעה חמונה
(תהלים ל"ז), כולם לשון מחשבה, ויבא בספר הזה
דעיון רוח. והכוונה מחשבת הבל ותהו, וחולי
שהוא על רעה על הנפש המשכלת. כי המחשבה
כמו מרעה לנפש. אשר כה תרום תתענג ותתעדן.
(טו) וחסרון. שם בפלס חביון (מאנגעל).
(טז) הרבה

ר מ ב מן

(יד) אחרי אשר ראיתי והתבוננתי בכל אשר נעשה תחת השמש מלאתי שמחשבות בני האדם בהם
הם מחשבות הבל ורעיוני רוח, לא יועילו ולא יעליחו: (טו) ומה יתרון לאדם בכל חריבותו
ועמלו, הנה אם יהי' דבר מעיות ומקולקל בתולדתו לא יוכל לתקן, ואם יהיה בו חסרון לא
יוכל להמנות, כי אין לשנות הזרה, וא"כ לשוא יאסוב מחשבות רבות למכוא האושר: (טז) אז
אמרתי

ה ע ר ו ת

א (יג) ענין רע, עיין צ"ה. ובכל זה רע תואר לענין, ובתרגום רד"ס, כי מלינו זה
הדרך לרוב בלשון שיטראף המתואר אל התואר בענין הסמיכות, כמו
אשוי בינה, בעלי קומה והדומה, וכן כאן חיבת רע שם המקרה (דחו בעוע). גם יתכן שבא
המוכרת בשקל הסמוך בעבור קרוב הטעמים, והיה ראוי ג"כ במקף. אבל אין לומר שהחקירה
היא ענין של אדם רע, כי זה גם נגד הדעת גם נגד הנסיון: לענות בו, כפי מה שתרגם
הרמב"מן אודך כי עניתני (תהלים קי"ח) מלשון ענוי וזער, יש גם לתרגם המאמר כזה (איינע
בעזע בעטעפטיגונג, דיא גהטט דעס הענטען געגעבען, זיך דחמיט לו פלאגען), והראשון יותר
נכון כפי ההמשך:

חַיִּיהֶם: (ו) הַגְדַּלְתִּי מַעֲשֵׂי בְנֵי־תִי לִי בְּתִים נִטְעַתִּי לִי כְּרָמִים: (ה) עֲשִׂיתִי לִי גִנּוֹת וּפְרָדְסִים וְנִטְעַתִּי בָהֶם עֵץ כָּל־פְּרִי: (ו) עֲשִׂיתִי לִי בְּרִכּוֹת מַיִם לְהִשְׁקוֹת מֵהֶם יַעַר צֹמַח עֵצִים: (ז) קָנִיתִי עֲבָדִים וְשִׁפְחוֹת וּבְנֵי־בֵית הִיָּה לִי גַם מְקַנְהַ בְּקָר וּצֹאן הַרְבֵּה הִיָּה לִי מְכַל שְׁהִיּוּ לְפָנַי בִּירוֹשָׁלַם: (ח) כָּנַסְתִּי לִי גַם־כֶּסֶף וְזָהָב וּסְגָלַת מַרְכָּבִים וְהַמְדִינּוֹת עֲשִׂיתִי לִי שָׂרִים וְשָׂרוֹת וְתַעֲנִנּוֹת בְּנֵי־הָאָדָם שָׂדֵה וְשָׂדוֹת: (ט) וְגַדַּלְתִּי וְהוֹסַפְתִּי

(יא) איך אונטערנאָהם גראָסע ווערקע, בויעטע מיר פאלע, סטע, פֿפלאַנצטע מיר ווייני, בערגע; (יב) לעגטע מיר בוים, אונד לוסטגערטען אָן, אונד פֿפלאַנצטע דאָרין יעדע אַרט פֿרוכטביימע; (יג) גרוב מיר טייכע, דען מיט יונגעם אויבֿ שפּריסענדען האַלץ אַנגעלעג, טען וואַלד צו דורכֿוועסערן; (יד) קויפֿטע מיר קנעכטע אונד מעגדע צו דען לייבאייגנען, דיא איך שאַן בעזאָס. אויך העער, דען גראָסעס אונד קליינעס פֿיהעס האַטטע איך מעהר, אַלס יע איינער מיינער פֿאַר־פֿאַהרען אין ירושלים; (טו) זאָממעלטע מיר אויך גאָלד אונד זילבער, זעלטענהייטען פֿאַקעניגן אונד אויסדען פֿראַפֿינצען; אונטערהילט זענגער אונד זענגערינגען, אונד אויך

מכל

דער שקלאַפֿינגען פֿיעלע, וועלכעס דיא מענשען צור וואַללוסט רעבנען; (טז) זאָ דאָס איך מעהר

באור המלות

ר ש י

(ה) גננות, משרש גנן (כעדיקקען). על שם החילונות, הסוככים בענשיהם את היושב בללים, (בזוימגארטען). פּרדסֿים, שם בעל חרבע חותיו, וענינו ידוע בלשון יון ורומי, שהיה גן נאה ומקולב על תמונות מסודרות (לוסטגארטען). (ו) ברכות מים, מכונסין בגומות. (ז) מקנה בקר וצאן, הפסמות הדקות והנסות יקראו מקנה לפי שהם קנין אחד וכספו ועסקו. (ח) וסגלת מלכים והמדינות, סגלה דבר נחמד ויקר אמור יבאזר להתשאר ולשזו בו, ודבר שלא ימנא כי אם במדינות ידועות. שדה ושדות, יתכן שהם הנשים

שהשטן משיב עליהם וא"ה משיבין עליהם. וכן הוא אומר טוב אשר תאחזו בזה וגו' וגם על שאל שנדמה בעיניו סבלות להרוג מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק והיא מלות המקום וקירא אותה סבלות: (ד) הגדלתי מעשי, בימי גדולתי: (ה) עץ כל פרי, שהיה שלמה מכיר בחכמתו את גידי הארץ איזה גיד הולך אל כוש ונטע בו פלפלין איזה הולך לארץ חרובין ונטע בו חרובין שכל גידי הארצות באים לזיון שאם משתיתו של עולם שנאמר מזיון מכלל יומי לכך נאמר עץ

כל פרי במדרש תנחומא: (ו) ברכות מים, כמו ביברים של דגים שחיפרין בקרקע: (ח) וסגולת מלכים, גנוי מלכים זהב וכסף ואבן יקרה שהמלכים מסגלים בגנזיהם: והמדינות, סגולת כל סוחרים: שרים ושדות, מיני כלי זמר: שדה ושדות, מרכבות נוי עגלות לב ובלשון גמרא יש שדה תיבה ומגדל:

ר מ ב מ

תוסף מכאוב, והשחוק לבדו לא יללית, חפזתי דרך לחבר בין שניהם, למשך ולעדן בין את גופי, כי היין ישמח חיים ולבי נוהג את עלמו בחכמה, ואוחז גם במעשה הסבלות, שאם תאזת העולם, כמעשה בן אדם המסוסק, אשר לא ידע איה ימנא מרגוע ואושר לכספו, ויאמר אוחז בזה

מגלת קהלת ב

הרגום אשכנזי קג

מִכֹּל שֶׁהָיָה לְפָנַי בִּירוּשָׁלַם אֲף
חֲכַמְתִּי עֲמָדָה לִי: (י) וְכָל אֲשֶׁר
שָׂאֵלוּ עֵינַי לֹא אֲצַלְתִּי מֵהֶם לֹא־
מִנְעַתִּי אֶת־לְבִי מִכָּל־שִׂמְחָה כִּי־
לְבִי שָׂמַח מִכָּל־עֲמָלִי וְזֶה־הָיָה
חֲלָקִי מִכָּל־עֲמָלִי: (יא) וּפְנִיתִי אֲנִי
בְּכָל־מַעֲשֵׂי שִׁעְשׂוֹ יָדַי וּבְעֲמָל
שִׁעְמָלְתִּי לַעֲשׂוֹת וְהִנֵּה הִכָּל הַכֹּהֵל
וְרַעוֹת רוּחַ וְאֵין יִתְרוֹן בְּתֹהַת
הַשָּׁמַשׁ:

פ ר ש ה ב

(יב) וּפְנִיתִי אֲנִי לְרֵאוֹת חֲכָמָה

והוללות

צווייטער אבשניטט.

(פֶּתֶן ק. ג' פ' י"ב ב' כ"ו)

(א) אֵיךְ גָּבַב צְלוֹץ מִיַּנְעַן פֶּאָרוֹצְטֶץ אוֹיף, ווייזוהייט מיט טאָללהייט אונד טהאַרהייט פֶּער־

ר ש י

באור המלות

(ג) אֲף חֲכַמְתִּי. גַם חֲכַמְתִּי לֹא הִנַּחְתִּי בַשָּׂבִיל
כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה וְעַמְדָה לִי וְלֹא שִׂכַחְתִּיהֶם.
ד"א עַמְדָה לִי לַעֲזֹרָה מִכָּל אֵלֶּה: (י) לֹא
אֲצַלְתִּי. לֹא רִיחַקְתִּי לְהַבְדִּיל מֵהֶם וְכֵן וַיֵּאָלֵל
מִן הַרוּחַ וַיִּתֵּן עַל הַזְקִיּוֹם כַּמְנוֹרָה שֶׁמְדַלִּיקִין מִמֶּנּוּ נֹרוֹת הַרְבֵּה וְאֵין אִוְרָה חֹסֵר כְּלוּם: זֶה הוּא
חֲלָקִי. וְאַחֲרַי עֲשׂוֹתִי כָּל אֵלֶּה אֵין לִי מְכוּלָם אֵלֶּה זֶה רַב וְשִׂמְחָל חַד אֲמַר מִקְלוֹ וְחַד אֲמַר קִידוֹ
מִקִּידָה שֶׁל חֹרֵם שְׂזוֹתֵין כֵּה וַיֵּשׁ פּוֹתְרִים מִמֶּדְרַשׁ אֲגָדָה כָּל הַעֲנִיּוֹן בְּנֵתִי מִדְּרָשׁוֹ וְתַלְמִידִים וּבְנֵתִי
כְּנֻסִיּוֹת: יַעַר לֹמַח עֵלִים. עַמִּי הָאָרֶץ לְמַלְאֲכַת שְׂדוֹת וְכַרְמִים: (יא) וּפְנִיתִי עִתָּה בְּכָל מַעֲשֵׂי
וְרוּחָה אֲנִי שְׂאִין יִתְרוֹן בֵּהֶם כִּי שְׂכוּלָם אֲנִי חֹסֵר: (יב) וּפְנִיתִי אֲנִי לְרֵאוֹת חֲכָמָה. כּוֹנֵה אֲנִי
מִכָּל

הנשים הסדורות הלקוחות בחזקה. והכוונה נשים
רבות לא אחת לבד, וכן רחם רחמתיים לא אחת כי הם
הרבה. (י) אצלתי, מנעתי.

כיתרון

ר מ ב " מ ן

כֹּה וְכֹה עַד אֲשֶׁר אֲרָאָה מֶה הוּא הַטוֹב הַנִּרְכָּה וְהַמְקוּיָה לְאָדָם: (ט) אֲף חֲכַמְתִּי עַמְדָה לִי,
הִיתָה לִי לַעֲזֹרָה לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא נַעֲשׂוּ לְפָנַי בִּירוּשָׁלַם: (י) לֹא מִנְעַתִּי אֶת לְבִי מִלְּ
שִׂמְחָה, כִּי מִכָּל הָעֲמָל אֲשֶׁר יַעֲמוֹל הָאָדָם אֵין לוֹ יִתְרוֹן כִּי אִם לֵב שִׂמְחָה, וּמְדוּעַ אֲמַנְעַת אֶת לְבִי
מִשִּׂמְחָה: (יא) הִנֵּה אֲחֵרֵי שַׁעֲשִׂיתִי אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הַלְלוּ, שְׂנֵתִי לְהַתְּבוּן בֵּהֶם, אִם יִמְאָץ בֵּהֶם
הַאוֹשֵׁר וְהַהֲלַחֵה לְאָדָם, וְהִנֵּה הַכָּל הַבָּל וְרַעוֹת רוּחַ שְׂאִין בְּכָל אֵלֶּה טוֹב נֶאֱמָר וְקִים תַּחַת הַשָּׁמַשׁ:
(יב) וּפְנִיתִי, כְּלוֹמַר וּפְנִיתִי לְאַחֲרַי מִלְּרֵאוֹת עוֹד הַהֲלַחֵה וְאוֹשֵׁר בְּכָל מַעֲשֵׂי הוֹלְלוֹת וּסְבֻלוֹת אֲף
שִׁנְעִשׂוּ בַחֲכָמָה, כִּי אֵין בֵּהֶם חוֹבָה, וְאֵל תֵּאֱמַר אוֹלֵי חֲכָם גְּדוֹל מִמֶּךָ יַעֲשׂוּם בְּדָרְךָ שִׁלְלִיחוּהוּ

כי

תרגום אשכנזי

פֿערבינדען צו וואָללען—אונד
וואָס קעננטע דער מענש, דער
נאָך איינעם קעניג קאַממט,
פֿערזוכען? וואָס אַנדערע שאַן
פֿאַר איהם געטהאַן. (ג) זאָי
פֿיעל זעה איך איין, דאַס דער
ווייזהייט פֿאַרצוג פֿאַר דער
טהאַרהייט זאָ גראַס איזט, אַלס
דער פֿאַרצוג דעם ליכטס פֿאַר
דער פֿינסטערניס. (ג) דער
ווייזע בעדיענט זיך זיינעם גוי.
סטעס אויגען, דער טהאַר הינט
געגען וואַנדעלט אים פֿינט
סטערן: אַבער איך ווייס אויך,
דאַס איין צופֿאַלל ביידע
טריפֿט, (ד) איך דאַכטע אַל
זאָ אין מיינעם הערצען: דעם
טהאַרען לאַזט ווירד אויך טיין לאַזט זיין, וואָצו בין איך דען ווייזער געוואָרן? אונד שלאָס

מגלת קהלת ב

וְהוֹלִלּוֹת וְסִכְלוֹת כִּי מִה הָאָדָם
שִׁיבּוֹא אַחֲרַי הַמֶּלֶךְ אֶת אֲשֶׁר-
כָּבַר עֲשׂוּהוּ: (יג) וְרֵאִיתִי אֲנִי שִׁישׁ
יִתְרוֹן לְהַכְמָה מִן-הַסִּכְלוֹת
כִּי־תִרְוֹן הָאֹר מִן-הַחֶשֶׁךְ:
(יד) הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ וְהַכְּסִיל
בְּחֶשֶׁךְ הוֹלֵךְ וַיִּדְעֵתִי גַם־אֲנִי
שִׁמְקָרָה אֶחָד יִקְרָה אֶת־כָּלָם:
(טו) וְאִמְרֵתִי אֲנִי בְּלִבִּי כְּמִקְרָה
הַכְּסִיל גַם־אֲנִי יִקְרָנִי וְלִמָּה

חכמתי

חכמתי

דא

באור המלות

ר ש י

מכל עסקי להתבונן בתורה והוללות וסכלות (יג) כיתרון, משטו כיתרון ובהם היו"ד נחה
עונש עבירות: כי מה האדם שיבא אחרי המלך. והוטלה תנועתה על אות השמות.
להתבונן לו על גזירה שגזרו עליו וכבר עשאוהו למעשה הגזירה לגזירה טוב לו להתבונן תחלה
במעשיו ולא ילטרך לבקש: (יג) מן הסכלות. הוא הרשע: (יד) עיניו בראשו. בתחלת הדבר
מסתכל מה יהא בסופו: וידעתי גם אני. גם אני ידעתי את אשר אשבת את החכם מן הכסיל
ידוע אני שגניהם ימותו: (טו) ואמרתי אני בלבי וגו'. כלומר לפי שגניהם מתים שמה אהרהר
בלבי

ר מ ב מן

כי מה האדם, כלומר מה יעשה וינסה האדם הבא אחרי המלך, את אשר כבר עשוהו אחרי? הכוונה
שלא יחדש דבר שלא נסוהו הקודמי לו בזמן: (יג) וראיתי, עתה שב לעורר ספק גדול ועלום
בדבר החכמה והסכלות, והוא כי מפאת העיון וההשכלה יודה כל משכיל שיש הבדל גדול בין
חכמה לאולת, ויתרון החכמה מלד זה הוא ברור בשמש, ואי אפשר לשום מתעקש להבטיחו, כי
החכם רואה את הטוב ואת הרע את הישר והעקום, ובזמן כפי שכלו את הדרך הטוב והישר,
והכסיל לא ידע להזהר ולהשמר, כי לא ידע במה יכשל, וא"כ מעלת החכמה מבוארת וגלויה
בעלמה, ועם כל זה מפאת המקורי אין הבדל ביניהם, ולפעמים יפול החכם במוקש, והכסיל
יכלל, ועל הדוב מקרה אחד יקרה את שניהם, והוא הולך ומבאר את הספק הזה בססוקים
הבאים ע"פ הנסיון וההתבוננות במעשי בני האדם ומקריהם: (יד) החכם עיניו בראשו, והוא
מסתכל בתחלת הדבר מה יהי בסופו, והכסיל בחשך הולך, שלא יוכל להשמר ממוקש, ועם כל זה
ידעתי

הערות

(יב) עשוהו, טעם כנוי הנושאים הנסתרים כדון שם שלא נודע (דא) וועלכעם וואן טאן גע-
טאן האט) אלא שבכנוי המכרף אשר, לא יוכלל ג"כ היחס כמו בל"א, ולזה הוכפל כנוי הסעול
הו (ועיין בס' אור לנתיבה להרמב"מ ז"ל):

מגלת קהלת ב

חרגום אשכנזי קד

דאָהער: אויך דיעס זײַא אײַ
מעל. (ה) פֿירוואָהר! דעס וײַ
זען אַנדענקען, ווײַא דעס טראָג
רען וואָהרט ניכט עױג. מיט
דער טאַגע מענגע ווירד אַל
לעס פֿערגעססען. אַך! דער
ווײַזע שטירבט ווײַא דער
טהאַר. (ו) דאַז לעבען וואורדע
מיר פֿערהאַסט, דען אַללע
האַנדלונגען אונטער דער זאַג
נע וואָרען מיר צו ווירער, אַל
לעס איזט יאָ ניכטיג אונד ווײַ
דיגער געדאַנקע. (ז) אײך
האַסטע אַללע אַרבייט, דיא
אײך

חַכְמָתִי אֲנִי אֲזִי יוֹתֵר וּדְבַרְתִּי בְּלִבִּי
שָׁגֵם זֶה הַבַּל: (טז) כִּי אֵין זְכוּרֹן
לְחַכְמָם עִם־הַכְּסִיר לְעוֹלָם
בְּשִׁכְבָּר הַיָּמִים הַבָּאִים הַכֹּל
נִשְׁכַּח וְאֵיךְ יָמוּת הַחֲכָם עִם־
הַכְּסִיל: (יז) וְשָׁנֵאתִי אֶת־הַחַיִּים
כִּי רַע עָלַי הַמַּעֲשֵׂה שְׁנַעֲשֵׂה תַחַת
הַשָּׁמַשׁ כִּי־הַכֹּל הַבָּל וְרַעוּת רֹחַ:
(יח) וְשָׁנֵאתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עַמְלֵי

שׂוֹנֵי
ר ש י

בלבי מעתה| במקרה הרשע גם אני יקרני ולמה אהיה לדיק אז יותר: ודברתי בלבי. שאם
אהרהר בן הבל הוא: (טז) כי אין זכרון. החכם והכסיל שוין אחרי מותן לא יזכרו שניהם יחד
שזה זכרונו לטובה וזה זכרונו לרעה: בשכבר הימים הבאים הכל נשכח. בשביל אשר אני רואה
את הרשעים אשר היו כבד והללימו מאד ובימים הבאים אחריהם נשכחה כל גבורותם והללחתם:
ואיך ימות החכם עם הכסיל. אני רואה הלדיקים מללימים במיתתם ומועילים לבניהם כגון
וזכרתי את בריתי יעקב וגו' וזכרתי לך מאד נעורייך: (יז) ושנאתי את החיים. שהיה מתנבא
על דורו של קצנעם שהיו רשעים:

גס

ר מ ב " מ ן

ידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כלם: (טז) ודברתי בלבי שגם זה היתרון אשר לחכמה
מן הסכלות הוא הבל: (טז) אם תאמר שיתרון החכם שיהיה לזכר עולם, ושיעשה לו שם בארץ,
כאשר תשבו גדולי האומות ומלכיהם, שנלחמו מלחמו' גדולות ונוראות ועשו שמות בארץ למען
ישאר זכרם לעולמים, הנה גם זה הבל, כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם, כי אם זמן
מועט ימים לא כביר, כי לימים הבאים ישכח הכל, ואם לא יהיה זה בדור סמוך, יהיה
בדור מופלג, ועב"פ לסוף לא ישאר זכרם, אהה! איך ימות זכרון החכם עם זכרון הכסיל!
ושניהם כלא היו: (יז) ושנאתי, הנה הספק הזה יביא האדם לשנוא את קיוו בע"הו בראותו
שככל עמלו אין לו יתרון, כי הכל הבל ורעות רוח בזה העולם: (יח) הטענה השני' נגד מעלת
החכמה ויתרונה, הנה אנכי עמל וכועל פעולות גדולות במלך אדיר אשר היכולת בידו לעשות
ומחר

ה ע ר ו ת

(טז) בשכבר, טעמו הסוף, שככבר הימים הבאים, כמו שמלינו (מ"א ז') ואת כל הכלים
הַאֲהָל; או שהבית מושבת אחרת עמה, בשככבר כלומר באשר בככבר הימים הכל נשכח. וטעם
כבר לשון רבוי כענין כביר, ולכן יכול בזמן כן על העבר כן על העתיד (מיט דער זענגע דער
לייט); מ"מ טעם ככרח כשהוא נוסל על מדת האורף (איינע טטרעקע, זענגע) לא יוכרח
להורות דוקא על מדת גדולה מאד, כי כן יתכן ג"כ בלשון לאמר ארכו טפח או חצי טפח ומעט
מהם, וזה שיה' בכל הלשונות, להיות שצורי הכמות מענינים המלטרפים, כמו שאר בהגיון
(ועיין בס' הרמ"ן על מאמר ויהי עוד ככרת ארץ לכא אפרתה):

תרגום אשכנזי

מגלת קהלת ב

שֶׁאֲנִי עֹמֵל תַּחַת הַשָּׁמַשׁ שְׁאֲנִי הֵנּוּ
לְאָדָם שִׁיְהִי אַחֲרָי: (יט) וּמִי יוֹדֵעַ
הַחֶכֶם יִהְיֶה אִוּ סָכַל וַיִּשְׁלַט בְּכָל־
עֲמָלֵי שְׁעֵמֶלְתִּי וְשִׁחַכְמֹתַי תַּחַת
הַשָּׁמַשׁ גַּם־זֶה הֶבֶל: (כ) וּסְבוֹתַי
אֲנִי לִי־אִשׁ אֶת־לְבִיעַל כָּל־הָעֲמָל
שְׁעֵמֶלְתִּי תַּחַת הַשָּׁמַשׁ: (כא) כִּי־
יֵשׁ אָדָם שְׁעֵמֶלּוֹ בְּחָכְמָה וּבִדְעַת
וּבְכִשְׁרוֹן וּלְאָדָם שְׁלֵא עֲמַלְבוֹ
יִתְנֶנּוּ הֶלְקוֹ גַּם־זֶה הֶבֶל וְרַעְיָה

איך זעלבסט אונטר דעם הימם.
מעל מיט מיהזעל גקייט פֿאלל.
פֿיעהרט, אונד אן איינעם מענ.
שען הינטערלאססען זאלל,
דער מיר פֿאלגט. (ח) ווער
ווייס, ווירד ער איין ווייזער
זיין, אָדער איין טהאָר? אונד
דער זאלל שאַלטען איבער אל.
לע אַרבייט, דיא מיר זאָ פֿיעל
מיהע אונד נאַכֿוינגן אויף ער.
דען געקאָסטעט? וואַהרליך
עם איזט אייטעל! (ט) איך
וואַנדטע ענדליך מיין הערץ
גאַנץ אַב, אונד גאַב דיא אַר.
בייט אויף, דיא איך אינטער
דער זאָננע אונטערנאַממען
האַטטע. (י) דען, אַרבייטטעט
ניכט מאַנכֿער מענש מיט

רבה

איינזיכט, קעננטנים אונד געשיקליכקייט, אונד איבערלעסט זיינע גיטער איינעם אַנ.
דערן, דער קיינע מוהע דאָמיט געהאַבט האָט. אויך דאָז איזט אייטעל אונד איין

גראַ

באור חמלות

ר ש"י

(כ) לִי־אִשׁ, ענינו הסתרת פנים מדבר שלא לזכרו
ורבותינו ז"ל רגילים בזה הלשון. (כא) ובכשרון.
מלשון כשר הדבר (ריכטיג, וואסל).
ענינו

(יט) גם זה הכל. גם זה אחד מן הכללים
שנבארו בעולם שהמכס יגע והכסיל יורשו אמרתי
ליאש שלא לייגע ולעמול: (כא) כי יש אדם.
כמשמעו כפאטו. ומדרש אגדה בתנח"מא מכנהו

כלפי הקדוש ברוך הוא שנאמר בו ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם: שעמלו בחכמה.
שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ בדעתו תהומות נבקעו ולבריות שלא עמלו בו נתן חלק בו: גם
זה הכל ורעה רבה. והם נעשו דור של הכל ורבה רעת האדם בארץ בדור המנוול:
כי

ר מ ב" מן

ומחר אנכי מת, ומניח אני את ממלכתי לאדם שיהיה אחרי: (יט) ומי יודע החכם יהיה או
ככל, ואיך שיהיה הנה הוא יטוט בכל עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת השמש: (כ) וסבותי אני את
לבי שלא להשגיח ולחוש עוד על כל עמלי כי אם להתיאש בהן, כי אין בהם תועלת ובעתון,
וזה מטענה אחרת יותר נוכחת ממה שקדם, והוא שאף אם יתאזב האדם בלבו מה לי ולבאים
אחרי? אנכי אעמול ואשמח בחיי, ולא אחוש על מה שיהיה אחרי מותי, הנה גם השמחה הזאת
חלוני' בגזירה מאת האלהים ולא בהשתדלות ובחירת האדם: (כא) ופעמים שזה עמל בחכמה ובדעת
בכשרון, וזה אוכל, כאילו לא נברא האחד כי אם לאסוף ולגבור הון, והשני כי אם לאכול ולשמות
במה

ה ע ר ו ת

(כא) ובכשרון, עיין ב"המ, כלומר שידע לעשות כל עסקיו בדרך הישר והראוי להם, המביאו
תמיד בנקל אל הצלחת המבוקש, וזה שתרגמו רד"ש (געטיקליכקייט):

מגלת קהלת ב

תרגום אשכנזי קה

רבה: (כג) כי מה הוזה לאדם בכל-
עמלו וברעיון לבו שהוא עמל
תחת השמש: (כג) כי כל ימיו
מכאבים וכעס ענינו גם בלילה
לא שכב לבו גם זה הכל הוא:
(כד) אין טוב באדם שיאכל ושתה
והראה את נפשו טוב בעמלו
גם זה ראיתי אני כי מיד האלים
היא: (כה) כי מי יאכל ומי יחוש
חוץ ממני: (כו) כי לאדם שטוב
לפניו נתן חכמה ודעת ושמה

ולחומא

גראסעס איבעל! (יא) ויאם
האט ער דען נון דאפאן, דער
ערדענזאָהן, פֿיר אַללע זיינע
מיהע אונד גייסטעס = אני
שטרענגונג, דער ער אונטער
דער זאָננע זיך אַוטערוואַר-
פֿען? (יב) אַללע זיינע טאַגע
דורכלעבט ער אין ליידען, קומ-
מער איזט זיינע בעשעפֿטיגונג,
זעלבסט דעס נאַכטס רוהט זיין
גייסט ניכט. וויא אַייטעל איזט
אויך דיעס! (יג) געוויס, עס-
סען, טרינקען אונד זיינעס
לעבענס פֿראַה זיין ביא זיינער
אַרבייט איזט נאָך קיינע גראַ-
סע גליקזעליגקייט פֿיר דען
מענשען, אונד זעלבסט דיע-
זעס בעמערקט' איך, שטעהט
אין גאַטטעס האַנד. (יד) ווער

העטטע זאָנסט מעהר געניסען, פֿלייסיער זיינען זינגען פֿרעהנען קעננען, אלס איך? (טו) אַבער
ניין! דעם איהם וואָהלגעפֿעלליגען מענשען גאַב ער אַיינזיכט, קעננטנים אונד פֿריידע; דעם
זינ=

ר ש י

באור המלות

(כג) ענינו, עסקו. (כה) יאכל, (געניסען).
יחוש, ענינו מהירות וחריזות (פלייסיען זיין).
זו ינטה אחרי תלוות חסויות (זינגליך האנדעלן).
(כב) כי מה הוזה וגו'. כי מה מותר הוזה
לאדם בכל עמלו ושברון לבו ודאגה שהוא עמל
ומניח לאחרים: (כג) ענינו. מנהגים זה אחד
מן ההבליים הנוהגים בעולם: (כד) אין טוב
באדם. בתמיה שיאכל ושתה והראה את נפשו טוב כלו' יתן לבו לעשות משפט ולדקק עם המאכל
והמשתה וכן נאמר ליהוקים אביך הלא אכל ושתה ועשה משפט ולדקק אז טוב לו: (כה) כי
מי יאכל וגו'. למה לא אשמה בחלקי במאכל ובמשתה מי ראוי לאכול את יגיעי ומי ימחר לבולעה
מבלעדי: חזן ממני. מבלעדי זו מדת הרשעים היא שאוספים לזורך האחרים: (כז) כי לאדם
שטוב לפניו. לפני האלהים הנזכר למעלה כי מיד האלהים היא: נתן חכמה ודעת ושמה.
לב

ר מ ב מן

כמה שלא עמל בו, וזהו רעה רבה: (כב) כי מה הוזה וגו', חכמינו ז"ל השתמשו בתיבה זאת
תמורת תיבת מנהג, כמאמרם דבר הכתוב בהווה, וכן יש לפרשו פה, הוא אומר כשאל, כי
מה הוא המנהג לבני אדם בכל עמלו וגו', והוא משיב לעלמו: (כג) שכל ימיו מכאובים וכעס
ענינו גם בלילה לא שכב לבו מהעיון על פעולותיו, ואף שגם זה הכל וסכלות מהעומל, עכ"פ
המנהג הפשוט הוא כך, ואיך לא תהי' זאת רעה רבה שיזכה אחר בפרי עמלו: (כד) אין טוב,
הנה אין זה טיבה גדולה ואשר לאדם, שלא יהי' לו יתרון בעמלו כי אם מה שהוא אוכל ושותה
ומראה את נפשו טוב, וגם הטיבה הזאת הקטנה אינה ביד האדם, כי אם מאת האלהי' היא:
(כה) כי אם הי' ביד האדם לשמות ולראות טוב בעמלו, בוודאי שאני הייתי שמח יותר מכל
האדם, כי אין מעבור לי לעשות: (כו) אבל אני רואה בנסיון שהשם יתן לאדם שטוב לפניו
חכמה ודעת ושמה, ואם לא עמל ולא טרח בו, ולקוטף נתן ענין פי' העסק לאסוף ולכנס לתת
לשוב

הרגום אשכנזי

וינדער הינגעגן גאב ער טריעב
צו זאממעלן אונד אויפצוהיי-
פען, דאמיט עס דער גאטט-
געפעלליגע געניסע. אויך די ים
איזט אייטעל אונד ווינדיגער
געדאנקע!

דריטער אכשניטט.

(פון ק. ג' פ' א' בי ק. ד' פ' ג')
(א) אללעס האט זיינע צייט,
יעדעס וועזען זיינע פארהער-
בעשטימונג אונטער דעם
הוימעל. (ב) געבארען ווער-
דען האט זיינע צייט, שמער-
בען זיינע צייט; פלאנצען האט
זיינע צייט, דאן געפלאנצטע
אויסצורייסען זיינע צייט.

מגלת קהלת ב ג
וּלְחֹטֵא נָתַן עֵינִין לְאַסְפָּה וּלְכַנּוּס
לְתַת לְטוֹב לְפָנֵי הָאֱלֹהִים גַּם זֶה
הַבַּל וְרַעוּת רוּחַ:

פ ר ש ה ג

ג (א) לְכֹל זְמַן וְעַת לְכֹל חֶפְצֵי תַחַת
הַשָּׁמַיִם: (ב) עַת לְלֵדָת וְעַת
לְמוֹת עַת לְטַעַת וְעַת לְעִקּוֹר
נְטוּעַ: (ג) עַת לְהַרּוֹג וְעַת לְרַפּוּא
עַת לְפָרוֹץ וְעַת לְבָנוֹת: (ד) עַת
לְבָכוֹת וְעַת לְשָׁחוֹק עַת סְפוֹד וְעַת

רקוד

(ג) טערטען האט זיינע צייט, היילען זיינע צייט; איינצורייסען האט זיינע צייט, אויפ-
בויען זיינע צייט. (ד) וויינען האט זיינע צייט, לאכען זיינע צייט; טרויערן האט זיינע צייט,

יו"כ

ר ש י

לב לעסוק בתורה ובמלות ולשמח בחלקו במאכל ובמשחה ובסות נקיים: ולחוטא נתן עיניו. מנהג
דאגה לאסוף ולכנוס ולתת לטוב לפני האלהים בעיניו שנאמר ותשם אסתר את מרדכי על בית
המן: גם זה. אחד מן ההכלים שנתנו לנריות שהם עמלים ואחר נוטל:

ג (א) לכל זמן. אל ישמח האוסף בהון מהבל כי אם עבשיו הוא בידו עוד ירשוהו לדיקים
אלא שצדיק לא הגיע הזמן כי לכל דבר יש זמן קבוע מתי יהיה: לכל חפץ.
לכל דבר כל הדברים קרויים חפלים בלשון משנה: (ב) עת ללדת. לתשעה חדשים: ועת למות.
קצב שנות של כל דור ודור: עת לטעת. גוי וממלכה: ועת לעקור. עת יבא להעקר: (ג) עת
להרוג. אומה שלימה כשמגיע יום פקודה כמו שנאמר ושאריהך בחרב יהרג: ועת לרפוא.
שברם בעיניו שנאמר במזרים וצנו עד ה' ונעתר להם ורפאם: עת לפרץ. חומת העיר כשנגזר
עליה שנאמר וחומת ירושלים מפורכות: ועת לבנות. שנאמר ובנייתה כימי עולם: (ד) עת
לבכות. בתשעה באב: ועת לשחוק. לעתיד לבא שנאמר אז ימלא שחוק פינו: עת ספוד. בימי
אבל

ר מ ב " מן

לטוב לפני האלהי. אמנם גם זה הרעיון הוא מחשבת הבל ורעות רוח, כי אינני רואה הפרש
בין שני האנשים האלה, מדוע יהי זה טוב לפני האלהי. וזה יחשב חוטא? ע"כ סבותי אל
דעת אחרת שאולי הכל בגזרה קדומה כאשר יבואר בסמוך:

ג (א) הולך ומבאר ע"פ הנסיון והבחינה שכל הדברים בגזירה קדומה חרוכה מאת האלהים,
אמר לכל דבר זמן מיוחד, ועת קבוע, ואין ביכולת האדם להרחיק הזמן ההוא ולא
לקרבו: (ב) עת ללדת, הזכיר ראשית האדם וסופו, ולא על האדם לבדו העתים קבוצים כי
גם על הזרעים ועל הנטיעים: (ג) עת להרוג ועת לרפוא, ולא אמר עת להחיות כי אין לו עת
קבוצ במנהג העולם, והכוונה על מעשי החכמה, כי גם להם עת קבוצ, פעם ישתדל הרופא
החכם בחכמה ודעת וכשרון לרפאות החולי, ולא יועיל, והלואי שלא יזק, ופעמי' שיסכל רופא
חליל מעשהו, ויבור לו דרך זר ורחוק מדרכי החכמה ועם כל זה ירפא החולי, כי בא העת
לרפוא. עת לפרץ, ר"ל וכן במעשה הבונה, הכל בגזירה: (ד) עת שיתעורר האדם מעלמו
לכבו

רקוד: (ה) עת להשליך אבנים ועת
 כנוס אבנים עת לחבוק ועת
 לרחק מחבק: (ו) עת לבקש ועת
 לאבד עת לשמור ועת להשליך:
 (ז) עת לקרוע ועת לתפור עת
 לחשות ועת לדבר: (ח) עת לאהב
 ועת לשנא עת מלחמה ועת
 שלום: (ט) מה יתרון העושה
 באשר הוא עמל: (י) ראיתי את
 הענין אשר נתן אלהים לבני
 האדם לענות בו: (יא) את הכל

ויכצען זיינע צייט. (ה) שטייט
 נע צערשטרייען האט זיינע
 צייט, שטיינע זאממעלן זיינע
 צייט; אומארמען זיינע צייט,
 די אומארמונג פליעהען זיינע
 צייט. (ו) ערווערבען האט זייט
 נע צייט, פערשווענדען האט
 זיינע צייט; אויפבעוואהרען
 האט זיינע צייט, וועגווערפען
 זיינע צייט. (ז) אויפרייסען
 האט זיינע צייט, צוזאממען
 העפטען זיינע צייט; שווינגען
 האט זיינע צייט, רעדען זיינע
 צייט. (ח) ליעבען האט זיינע
 צייט, האססען זיינע צייט;
 קריעג האט זיינע צייט, פרייע,
 דען זיינע צייט. (ט) וואס
 פראַממט דעם עמסיגען אַלואַ

עשה

זיין בעמיהען? (י) איך בעטראַכטעטע דען אינגערן טרייעב, דען גאַטט דען מענשען
 גענעבען האט, אום זיך דאַמיט צו בעשעפטיגען. (יא) אַללעס האט גאַטט איבעראייג.
 שטימט

ר ש י

אבל: ועת רקוד. בחתנים וכלות: (ה) עת להשליך אבנים. בחורי ישראל מושלכים תשתפכנה
 אבני קדש: ועת כנוס. חותם מן הגולה והשויעם ה' אלהים ביום ההוא כלאן עמו כי אבני
 נור מתנוססות על אדמתו: עת לחבוק. כי כאשר ידבק האזור וגו': ועת לרחוק מחבק. ורחק
 ה' את האדם: (ו) עת לבקש. בענין שנאמר ואת האובדות אבקש ללאני נדמי ישראל: ועת
 לאבד. ועת שאדם בגולה שנאמר ואבדתם בגוים: עת לשמור. יברך ה' וישמרך כשאתם
 עושים רצונו: ועת להשליך. וישליכם אל ארץ אחרת: (ז) עת לקרוע. מלכות בית דוד ואקרע
 את הממלכה וגו': ועת לתפור. והיו לאחדים בידך ולא יתנו עוד לשתי ממלכו': עת לחשות.
 פעמים שאדם שותק ומקבל שכר שג' וידום אהרן וזכה שנתייחד הדבור עמו שג' וידבר ה' אל
 אהרן יין ושכר אל תשת: ועת לדבר. אז ישיר מזה. ותשר דבורה. קחו עמכם דברים: (ח) עת
 לאהב. ואהבך: ועת לשנא. שג' כל רעתם בגלגל על בן שנאתים: (ט) מה יתרון העושה.
 מה יתרון של עושה רע בכל שהוא עמל גם הוא עתויבא והכל אבד: (י) הענין. המנהג: לענות
 להתנהג

ר מ ב מן

לכבי, ולא ידע מה הי' לו, ועת לחזק, וואו יחזק לכל דבר וכן עת ספוד ועת רקוד: (ה) עת
 להשליך, אפי' המקרה יש לו עת, כמו עת להשליך אבנים שאין לורך בהם, ועת לכנוס המושלכים.
 עת לחבוק, אפילו התאווה הנטועה בלב האדם, יש לה זמן מיוחד, והוא לחבוק השוכנת בחיק,
 או לרחוק מלחבק. והוא הולך ומבאר הכלל הזה. (ו) בדברים פרטיים, מתנועות בני האדם
 ומחשבותיהם, אהבתם ושנאתם, שבתם וקומם כי הכל לעתים קבועים בגורה לא ימהרם החרון
 ולא יאחרם העלל: (ט) ואשרי שהדבר כן, מה יתרון לעושה בדבר אשר הוא עמל בו, אשרי
 שחריכותו לשוא.

(יא) יש

שטימומענד, שעהן אין דער צייט געארדנעט, אויך דיע זע (ליעבע צור) וועלט זענק טע ער אין איהר הערץ, אהי נע דאס ניכט יעדער מענש דיא ענדאבויכט גאטטעם פאללציעהע פאן אנפאנג ביז צו ענדע. (יב) בין איך נון ציוואר איבערצייגט, דאס עם קיינע אנדערע גליקועליגקייט גיבט, אלס זך פרייען, אונד אין זיינעם לעבען זיך גיטליך טהון; (יג) אונד ווייס איך פער גער, דאס עססען טרינקען, אונד פריידע אן זיינער ארבייט געניסען, איין געשענק גאט.

עשה יפה בעתו גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף: (יב) ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בהיו: (יג) וגם כל האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל עמלו מתת אלהים היא: (יד) ידעתי כי כל-

אשר

טעם איזט; (יד) זא בין איך דאך ניכט מינדער איבערצייגט, דאס אללעם, וועט גאטט

ר ש י

להתנהג: (יא) יפה בעתו. בעת הטובה יפה הוא לבא תשלום שכר מעשה הטוב ובעת הרעה ראוי הוא לתשלום מעשה הרע: גם את העולם נתן בלבם וגו'. גם את חכמת העולם אשר נתן בלב הבריות לא נתן הכל בלב כל אחד ואחד אלא זה קלת וזה קלת כדי שלא ימכא האדם את כל מעשה הקב"ה לדעת אותו ולא ידע את עת סקודתו וזמנה יבטל כדי שיתן לב לשוב שידאג ויחמר היום או מחר חמות ולכך כתוב כאן העלם חסר לשון העלמה שאם ידע האדם יום מיתתו קרובה לא יבנה בית ולא יעצ כרם לכך הוא אומר שהכל יפה עשה בעתו זה שיש עת למיתה דבר יפה הוא שסומך האדם לומר שמה עדיין עת מיתתי רחוק וזונה בית ונועץ כרם וזה יפה שנעלם מן הבריות: (יב) ידעתי. עתה הואיל ונעלם עת הסקודה כי אין ע"כ בריות כי אם לשמוח בחלקו ולעשות הטוב בעיני בוראו בעוד שהוא חי: (יג) וראה טוב. תורה ומצוות: (יד) ידעתי כי כל אשר יעשה. הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית הוא ראוי להיות לעולם

ר מ ב מן

(יא) יפה נעטם משרת, והוא אם כן דנק עם בעתו, והכוונה שבעת הקלוב לדבר יהיה הדבר ההוא טוב ויפה, וכל מה שעשה השם הנה הוא יפה בעתו, גם המות והחולי, העוני והמכאוב, הרעז והמלחמה כלם רעות בעינינו קברי המדע אשר לא נוכל להשיג ולשער יחס הדברים אל הזמן והמקום. אולם אם הי' אפשר לאדם לדעת כל מעשי ה' מקטום עד גדולם עם כל יחסי הזמן והמקום, בוודאי ידע ידיעה נאמנה כי חין רע יורד מן השמים, כי אם את הכל עשה האלהים יפה בעתו. גם את העולם נתן בלבם, הנה השם הטוב בלב בני האדם את אהבת העולם, שזה יעמול וזה יחכים, זה יבזיר הון זה יבנה בתים, זה יעצ כרמים, זה יאכוב וזה ישנא וכו', ועם כל הידיעה וההשתדלות, העמל והתריעות בעיני העולם, לא ימלטו מגורה, ולא יעשו כי אם חסן האלהים ורלנו הקדום, ואף אם יחשבו וידמו כנסעם לעשות רכונם ולא רלון שמים, הנה לסוף אי אפשר מבלי שימצאו את המעשה אשר נזר האלהים שיהיה מראש עד סוף. והנה מבלי אשר לא ימצא, הכוונה שבדאי ימצא, כי אילו אמר מבלי אשר ימצא הי' שלילה, עכשיו שאשר מבלי אשר לא ימצא הרי הוא חיוב, באילו אמר אי אפשר שלא ימצא, וכן הוא בל"א (קאהנע דאט ניכט): (יב ג יד) אזרי שהכלל הזה חמת ונכון הנה נא ידעתי שהמאמרים אשר זכרתי שניהם חמת, ואין האחד קוטר ומתנגד לשני, ידעתי

מגלת קהלת ג

תרוגם אשכנזי קו

גאטט געוואללט האט, אין שני
קונפט ווירקליך ווערדע, ניכטס
קאן הינצוגעטראגן, ניכטס אבי
גענאממען ווערדען. גאטט
האט דיעס זא פֿעראנשטאלט.
טעט, אויף דאס כאן אידן
פֿירטע. (טו) זא בעשטימט,
וויא דא פֿערגאנגענע געווע.
זען אונט, זא בעשטימט אונט
דיא צוקונפט, אלס ווארע זיא
שאן געוועזען; גאטט בעאב.
זיכטעט דיעס פֿערפֿאלגען.

אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יְהִיֶה
לְעוֹלָם עָלָיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ
אֵין לְגָרוּעַ וְהָאֱלֹהִים עֲשֶׂה
שׂוֹרְאוֹ מִלְּפָנָיו: (טו) מֵה־שָׁהִיָּה
כְּבֹר הוּא וְאֲשֶׁר לְהִיּוֹת כְּבֹר הִיָּה
וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ אֶת־נִרְדָּף:
(טז) וְעוֹד רְאִיתִי תַחַת הַשָּׁמַשׁ
מְקוֹם הַמְּשַׁפֵּט שְׂמָה הַרְשַׁע

ומקום

(טז) איך בעמערקטע פֿער.

נער אונטער דער זאנגע, אן געריכטסשטעטען געשאה אונרעכט; אויף דעם אַרמע דער

גע.

ר ש י

לעולם ואין לשנותו לא בחוספות ולא בגרוע וכשנתנה האלהים כזה ועשה שינתה כדי שיראו
מלפניו אוקיינוס סך גבולו בדור אנוה והכיף שליטו של עולם והאלהים עשה שיראו מלפניו שנת
ימים ושתנו הליך חמה בדור המנוול לרוח במערב ולשקיע במזרח כדי שיראו מלפניו חמה
חורה לאחוריה עשר מעלות בימי חזקיהו. ובימי אהו אביו נתקבר היום ונתרבה הלילה ביום
מוחו כדי שלא יהא נספד כל זה כדי שיראו מלפניו לפיכך אין טוב לאדם לעסוק אלא במלותיו
לירא מלפניו: (טו) מה שהיה כבר הוא. מה שהיה מלפניו כבר הוא עשוי וראינוהו או שמענוהו
מאחרים שראוהו ויש לנו להעיד עליו שראינו שהקב"ה מבקש את הנודפים יעקב נרדף עשו ודכו
ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי מזרים נודפים את ישראל מזרים ענעו בים וישראל הלכו
בירמה: ואשר עתיד להיות עוד בחזרונה הוא דוגמת מה שכבר היה כאשר בראשונה.
באחרונה אין הקב"ה משנה מדותיו בעולם: והאלהים יבקש את נרדף. ליפרע מן הרודף.
לפיכך מה יתרונו של עושה הרעה כאשר הוא עמל הרי סופו להשתלם: (טז) מקום המשפט
וגו'. ראיתי ברוח הקודש מקום לשבת הגזית בירושלים שהיתה מלאתי משפט שמה יפסו רשע

כמו

ר מ ב מן

ידעתי שהטובה לאדם היא שימח ויעשה טוב בחייו, וגם ידעתי שאין זו הטובה מסורה לאדם
לנמרי, כי אם מתת אלהים היא, אחרי שראיתי שהקטנה שבתנועות בני האדם ומעשיהם היא
בנזירה מאת השם, כי כל אשר יעשה האלהים, וגור עליו שיהיה, עליו אין להוסיף וממנו אין
לגרוע, וא"כ ודאי שאין השמחה בעמל וראות בטובה מסורה לאדם, כי גם היא מאת האלהים
היא והוא עשה ורצה שלא יוכל נזכר להוסיף על מעשהו או לגרוע ממנו כדי שלא יבטחו על
מעשיהם כי אם יראו מלפניו: (טו) מה שהיה הדבר העברתי כבר ואין לשנותו, כן הדבר העתיד
גם הוא נכון מאת האלהים כאילו היה כבר, כי כבר גור עליו שיהיה, והעבר והעתיד אין באמתת
מציאות' הדל, כי זה עבר והיה נמכת, וזה עתיד ויהי' מלא, ובכאן זמנו ועתו ישוב העתיד עבר, ואולם
האלהים רצה שיבאו ויתגלגלו הדברים זה אחר זה כאילו העתיד ירדוף את העבר תמיד, והוא והאלהים
יבקש את נרדף שבגורתו הקדומה יבא האחד בסור אחר, והם אחוזים ונדבקים זה בזה
כחליות השלשלות, ומתגלגלים זה אחר זה בדריסה תמידית: (טז) ועוד ראיתי תחת השמש,
ידבר בהשארית נפש בני אדם אחרי מות הגוף, ובשכר ועונש לעולם הבא, אמר ראיתי תחת
השמש והנה האין מלאה עושק ומשם, יבלע רשע לדיק ממנו, והמקום אשר משם קיונו המשפט
הוא בעיניו מקום המשם, וכן מקום הדיק, והנה גמול הרע לעושי הרע יקרא משפט, וגמול

הטוב

גערעכט נקייט טהראנטע באן
דייט; (י) אונד דאכטע אין
מינעם הערצען דען גערעכט
טע: אונד רובלאזען ווירד דער
עוונע ריכטען, דען יעדעס
ויעזען האט זיינע בעשטימונג,
אינד יעדע האנדלונג איהרען
ליאהן — דארט. (יח) איך דאכט
טע אויך דער רעדע דער מענ
שען אין מינעם אינגערן נאך,
דאס זיא נעהמליך נאטטעס
ואוים

ר ש י

ומקום הצדק שמה הרשע:
(יז) אמרתי אני בלבי אתה צדיק
ואת הרשע ישפט האלהים כי
עת לכל חפץ ועל כל המעשה
שם: (יח) אמרתי אני בלבי על
דברת בני האדם לברם האלהים

ולראות

באור המלות

ג (טו) הרשע, תואר רשע בקמץ לא ישתנה בהפסקה,
ונשתנה זה להיותו שם מקרה ע"מ
ש נקודות (בזכייט). (יח) דברת, ענין דבור.
לברם, פועל עבר, ר"ל לאשר בררם האלהים. חף
שיין המנהג שיכנסו חותיות בכל"ס, שם חותיות
השמו, בפעלי העברים, הם מלאנו לפעמים שיבאו
עם ה"ח השמו, ויתפרשו כמו אשר, וק"עס, ביית
השמו

כמו ש' ראשיה בשוד יסופו וראיתי פורענות:
ומקום הדיק. שער החוץ שהיה מקום חתוך
הל וז' שמה הרשע. שם ישנו שר סבים רב סרים
נרגל שראר רב מג ונכונדנלר וחילותיו ודנין
את ישראל ביוסורים קשים ומשפטי מות: שמה
הרשע. טעמו למעלה לומר שהוא שם דבר כמו
הרשע אלף לפי שהוא סוף פסוק נהפך לינקד
קמץ גדול ואף ע"פ שכל מקום לא מלינו לו עוד
שמהפך בא נחתא וסוף פסוק: (יז) אמרתי אני בלבי וגו'. לפיכך אני אומר את הכל שופט
הקב"ה לאשר זמן ואע"פ שמתעבב הדבר סופו לבא אל שעתו כי שעה יש לכל חפץ חף לפורענות
ולפקודת הדין יש עת מתי יבא: ועל כל המעשה. שעה האדם שם ישפוטוהו בבא עת הפקידה
שם באיתו ה"ע נותן זמן לכל המעשה להשפט עליו אצנא חוטרי מילי ואני דרי חושבנא:
(יח) אמרתי אני בלבי. בראיתי זאת: על דברת בני האדם. שאחזו להם מדת גאות לנהוג שררה
ורבנות

ר מ ב י מן

הטיב לעושי הטוב יקרא לדיק, ורשע הפך שניהם: (יז) אמרתי אני בלבי, אחרי שנפלתני על
המראה כי הנוגד בוגד והשודד שודד ודרכם ללחה, ואנשי החסד הולכים ודלים, וימיהם בניון
בלי, ואנכי יודע כי כל דרכי האל משפט, לדיק וישר הוא, אמרתי. אני בלבי אין זה ביאס את
הדיק ואת הרשע ישפוט האלהים לאחר זמן, ואע"פ שמתעבב הדבר סופו לבא לשעתו, כי עת
לכל דבר, ועל כל מעשה יש דין ודברים לטולם הבא. והנה באמת שלות הרשעים ויסורי
הדיקים נע"הו, היא ראיה גמורה על השארת הנפש אחרי המות, כי לא יבחוש שום מתעקש
שופט כל הארץ אל אמונה ואין עול, ולולי שיעשה משפט שם וידיק את הדיק וירשיע את
הרשע, אין להמלט מליחם לו עול ועווק ח"ו, א"כ כל המאמין במליאת השם, והיותו לדיק
אוכב לדיקה ומשפט, לא ימלט מאמת משתי אלה, אם שיאמין בהשארת הנפש ובגמול
ועונש לעולם הבא, או שיכחיש את הדבר הנראה לעין שלא ימלא לדיק אונד בלדקו ורשע
מליח ברשעתו, ובכאן קבר הזכס את דבריו ואולם בפר' ח' וט' מזה המאמר האריך בדרוש הזה
בראיות נכונות וישרות למשכיל: (יח) אמרתי עוד אל לבי, וודאי שזהו ראיה שאין אחריה תשובה;
ואולם

ה ע ר ו ת

ג (טו) ועוד ראיתי וגומר, עיין בפירושו, ונראה לי טעם המשך חלק השני לחלק
הקודם בזאת הפרשה, לפי שזו אמר שהכל בגמורה קדומה, יש לטעת
שהאדם

מגלת קהלת ג

חרגום אישכנוי קח

אויסערוועהלטע ווארען. איד
בעמערקטע אבער, דאס זיך
זעלבסט איבערלאססען זינד,
זיא וויא דאז פיה. (יט) מעני
שען - קינדער זינד צופעלליגע
וועזען, טהירע זינד צופעלליגע
וועזן, איין צופאלל טריפט זיא
אללע. דיעזער טאך איזט ויא
יענער טאך, אללע האבען
אינערלייא גייסט, דער פאר
צוג דעם מענשען פאר דעם
פיהע איזט - ניכט, דען אל
לעם איזט אייטעל. (כ) אל
לעם וואנדעלט נאך אייניג
ארט: אללעם ענטשטאנד אויס
שטויב, אללעם קעהרט ווע

ולראות שהם בהמה המה
להם: (יט) כי מקרה בני האדם
ומקרה בהמה ומקרה אחד
להם כמות זה כן מות זה ורוח
אחד לכל ומותר האדם מן
הבהמה אין כי הכל הבל: (כ) הכל
הולך אל מקום אחד הכל היה
מן העפר והכל שב אל העפר:
(כא) מי יודע רוח בני האדם העלה

היא

דער צושטויב. (כא) נור דער איהר וועזען קעננט, ווייס עס, אב דער גייסט דעם מענשען
אויפ

ר ש י

באור המלות

ורבות נקטנים מהם: לברם. הקב"ה להודיעם
שאין שררתם כלום ולהראותם שהם אף השמים
והמלכים. נהמה המה להם. כאשר נהמה והיה
המה לעלמם: (יט) כי מקרה בני האדם וגו'.
הוא טעם הדבר אשר נתן הקב"ה מקרה ופגע
לכני אדם ויש מקרה ופגע לנהמה ומקרה אחד
אלדס יותר מן הנהמה אינו נראה משמת כי הכל נהפך להיות הבל לשון אל העפר: (כא) מי
יודע. כמו מי יודע ישוב מי הוא אשר מבין ונותן לכ שרות בני האדם היא העולה למעלה
ועומדת

שמו, כמו כהנין לו דוד, הפקדים, הנמלחו, הי"כ
אף למיך לברם במקום אשר, והענין מנחי למיך הי"ח
מן ברו לכם חיש. (יט) מקרה וגו'. כתב הריק"ס
שלא נתן בשגו"ל והס מוכרחים כי אלו היו סמוכים
היו בלרי כמשפט, וכן נמלח בספרים, המדויקים.

ר מ ב מן

ואולם קלת בני האדם יאמרו שהבחינה בתולדת הנפש לבדה תביאנו להאמין בהשארה, כי השם
בצר באדם יותר מכל היצורים והוא על דבר בני אדם לברם האלהים, שהם יאמרו שהשם
בר אותם, ובחר בהם מכל תולדות הארץ לחנום דעה ובינה והשכל, ואולם רואה אני שאין
הדבר כן, כי אם נהמה המה להם, כלומר שבני האדם הנועזים מהשגת השם, ומסורים
להם בעלמם, אינם נבדלים מהנהמה, ולזה כפל המלות נהמה המה להם, כמו שאמרנו,
שנהיותם נעזבים להם, הם כנהמות ארץ: (יט) ואם נשפוט את האדם ותולדותיו ממה שאנו
רואים בע"הו, הנה בני האדם הם מקרה בעולם אין בהם עלמות קיים, והנהמה גם היא
מקרה, ומקרה אחד להם בכל השנויים אשר יעברו עליהם: (כא) קלת המפרשים חשבו שהכוונה
מי

ה ע ר ו ת

שהאדם מוכרח במעשיו ולא יקבל א"כ לא שר ולא עונש עליהם, ולזה יאמר שאינו כן באמת כי
אם את הלדיקו ואת הרשע ישפוט אלהים שם אחרי הפרד הנפש מן הגוף. אמנם הנדל הבלק
הזה נמה שידבר לבד מעסק האדם, והחלק הראשון ידבר בכל הגופים הנבראים:
(כא) מי יודע וגו', עיין במי. ה"א העולה וכן ה"א היורדת שניהם לדיעה ע"פ הנוקד ולא
לשאלה

תרגום אשכנזי

אויפֿווערטס שטייגט, אונד דער גייסט דעם טהורם, נייע דערזינקט צור ערדע. (כג) איד מיינטע אלזא, דאס ניכטס בעסערעס זיין אלס דאס דער מענש זיינער ארבייט זיך פֿרייע; דיעס איזט זיינע בעי שטימונג. דען ווער פֿיהרט איהן הין, אונד צייגט איהם דיא צוקונפֿט? (נג) אבער איד קעהרטע צוריק אונד בעטראכט טעטע דיא געוואלטטהאטען אללע, דיא אונטער דער זאנגע

גע

מגלת קהלת ג

היא למעלה ורוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ: (כג) וראיתי כי אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו כי היא חלקו כי מי יביאנו לראות במה שיהיה אחריו:

ד (ה) ושבתני אני ואראה את כל העשקים אשר נעשים

חחח

ש"י

ועומדת בדין ורוח הבהמה היא הירדת למטה לארץ ואין לה ליתן דין ולריך שלא להתנהג בבהמה שאינה מקשדת על מעשיה: (כג) וראיתי, בכל אלה: כי אין טוב, לאדם: מאשר ישמח במעשיו. ביגיע כפיו ישמח ויאכל ולא להרחיב כשחול נפשו לחמוד להתעשר להתרבות לא לו: כי הוא חלקו. יגיע כפיו הוא החלק הניתן לו משמים ובו ישמח: כי מי יביאנו. לראות לאחר שמת במה שיהיה לבניו אם יליתו גם הם בעושר שאסף הוא והנית או לא יליתו:

ד (א) ושבתני אני ואראה. ברוח הקודש: את כל העשקים. הנעשים עשוקים בניהום במעשים

רמב"מ

מי יודע אם תעלה רוח בני האדם וכו', ואולם הפי' הזה סותר לטעמים, לפי שגלת האדם מעומדת בטעם שר גדול, ומלת יודע בטעם כקידו, ואילו היה הדבר כאשר חשבו הם היו מלות רוח בני האדם רכושות יותר למה שאחריהן, והיה ראוי שתבא מלת יודע בטעם זקף, כידוע לנקי בטעמים. ולפי הטעמים כך פירשו, מי יודע, יבין וישיביל את טבע רוח בני האדם אם היא עולה למעלה, וטבע רוח הבהמה אם היא יורדת למטה לארץ, כי החקירה נכנס דקה ועמוקה עד מאד וקשה להביא משם ראיה אל היות האדם נבחר מכל היצורים, כאשר יאמרו בני האדם, ומלד הגוף הם שווים בכל מקריהם: (כג) וא"כ לולי הראיה הנכונה הנזכרת למעלה על השארת הנפש והגמול לע"ה, ראיתי כי אין טוב לאדם כי אם אשר ישמח במעשיו בעוד שהוא חי, כי זה חלקו, כי מי יביאנו לראות במה שיהי' אחריו, הלא הכרת הנפש עמוקה ולריכה אל ראיות אשר לא יביוס כי אם גדולי החוקרים, ומקרי הגוף שוים לאדם ולבהמה, וא"כ איך נדע מה יהיה אחריו? ובפסוקים הנאים ישו' אל הטענה הנזכרת שזכר והיא דמעת העשוקים ואין להם מנחם בע"ה, ומשם ראיה גמורה על השארת הנפש והגמול לע"ה כן כאשר בארנו:

ד (א) אמר הנה הנחמה בחולדות הנפש לא תוליד את לב האדם מן הספק, אבל שבתני וראיתי את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש, תחת ממשלת אל אמונה טהור

עינים

הערות

שאלה. ולפ"ז נראה טעם ההמשך, אחר שאמר שמלד הגוף הם שווים במקריהם וישו' לראות האומרים שההנדל מלד הרוחות, מי הוא זה אשר יודע את רוח בני האדם שממנה יאמר היא העולה למעלה ואת רוח הבהמה מי יודע שממנה יאמר היא הירדת למטה, וראוי לתרגם המאמר בל"א כזה (ווער קענט דען דען גייסט דעם זענטען, דער אויפֿווערטס שטייגט זאָל, אונד דען גייסט דעם טהיערעט, דער נייערזינקט צור ערדע?)

מגלת קהלת ד

תַּחַת הַשָּׁמַיִם וְהַיְהוָה וְדַמְעַת
הַעֲשׂוּקִים וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם וּמִיד
עֲשׂוּקֵיהֶם כַּח וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם:
(ב) וְשִׁבַּח אֲנִי אֶת־הַמֵּתִים שֶׁכָּבַר
מֵתוּ מִן־הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים
עַד־נָה: (ג) וְטוֹב מִשְׁנִיחֵם אֶת
אֲשֶׁר־עָדוֹן לֹא־הָיָה אֲשֶׁר לֹא־רָאָה
אֶת־הַמַּעֲשֵׂה הָרַע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה
תַּחַת הַשָּׁמַיִם:

פ ר ש ה ד

(ד) וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עֲמָל

ואת

תרגום אשכנזי קט

געשעהן; זאָה אונטערדריקטע
וויינען — ניעמאנד טרעסטעט;
זאָה זיא ניעדערגעכייגט פֿאַן
טיראַננען. מאַכט — ניעמאנד
טרעסטעט. — (נד) גליקלי.
פֿער פֿריווען ווירדע איד דיא
טאַרטען, דיא לענגסט פֿער.
שטאַרבען זינד, פֿאַלס דיא לע.
בענדיגען, דיא געגענווערטיג
לעבען. (כה) אונד גליקועלי.
גער נאָך דעניעניגען, דער נאָך
ניכט געזעהען דיא אַבעל.
טהאַטען פֿאַללע, דיא אונטער
דער זאָגע געשעהען.

פֿיערטער אַבשניטט

(פֿאָן ק. ד' פ' ד' ביז פ' טז)

(א) איד בעטראַכטעטע פֿאַללען

קונסט.

ר ש י

באור המלות

במעשים אשר נעשים: תחת השמש. תחת חלפיה
של התורה: והנה דמעת העשוקים. זוכים
על נפשות העשוקות ביד מלאכי משחית ואכזרים
וכן הוא אומר עוברי נעמק הכנא מעיין
נדרש בספרי: ומיד עושקיהם כח. עושקיהם
עד שלא שלט בהם יצר הרע הזה
ענה משה אלא על ידיהם וכגון דוד אבי של
לחסידי דוד עבדך: (ג) עדיין. אשר לא ראה את
דורות שקומטו להבראות ולא נבראו: (ד) וראיתי
אני

ד (ב) ושבה, מקור במקום פועל בינוני. ערבה
משפטו עד הנה, וכן עדין, משפטו עד סוף
ונפקדה היתה.
מלא

ר מ ב מ

עינים מראות ברע, ועם כל זה אי רואה שהעשוקים זוכים ונאחזים בזר נפשם, ואין להם
מנחם, ועושקיהם מכריחים אותם בכח ותוקף שבידם אל כל אשר ירצו והם נמופים תחת
ידיהם ואין להם מנחם, וכ"ש מושיע ותומך, ואם כן הוא אין ספק שהדבר באשר אמרנו, כי
עת לכל חסן ולכל מעשה שם, והאלהים יביא את העושק והנעשק במשפט, וישיב להם כגמולם:
(ב) כי לולי כן הייתי משבח את המתים שכבר מתו מן החיים אשר הם חיים עד הנה: (ג) ועוב
משניהם הייתי משבח את אשר עדיין לא היה ולא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש,
ובודאי לא לרעתו ולהנקם מאתו ח"ו ברא ה' את האדם על הארץ, כי אם בחסדו הגדול,
להשיע עליו מעובו, ואיה טובתו אם יהיה ימים מועטים לראות דמעת העשוקים או להיות
הוא בעלמו עשוק ורלוץ, ואחר זה ימות כמות הבהמה ויאבד אבדון שאין אחריו תקומה? לא
כאלה דרכי האל, אין זה כי אם את הלדיק ואת הרשע ישכוע האלהים באשר אמרנו. עד כאן
הדרוש בהשארה:

(ד) וראיתי, ידבר מעיני הללחת המדינה, שלפי דעת קלת המדיניים תהיה המדינה מללחת
ומאוסרת, אם אנשיה עמלים וקריבים בכל מלאכה, ופעולתם בכשרון המעשה, על כן
היותר טוב ויפה ומקובל לאנשים סומרים, וזהו דעת רוב המלכים והשאים שבזמנינו, ויחזק שם
המלך

חרגום אשכנזי

קונסטבל ים אונד אללע קונסט.
געשיקל בקייט, אונד זיעהע!
זיא האבען איהרען גרונד אין
דעם געגענוויטיגען ניידע דער
מענשען. אויך דיעס אונט איי
טעל אונד ווינדגער געדאנקע.
(כ) „זיעהע דא דען טהארן! —
דריקט ער ניכט דיא הענדע
צוזאממען, אונד פריכט אן
זינעם פליישע?“ (ג) „לוע!
בער אינע האנדפאלל אונד
צופריעדענהייט, אלס ביידע
הענדע אויפגעהייפט דורך אר.
בייט אונד קוועלענדע זארגע.“

* * *

מגלת קהלת ד

ואת כל כשרון המעשה כי היא
קנאת איש מרעהו גם זה
הכל ורעות רוח: (ה) הכסיל הבק
את ידיו ואכל את בשרו: (ו) טוב
מלא כף נחת ממלא הפנים
עמל ורעות רוח: (ז) ושבת אני
ואראה הכל תחת השמש: (ח) יש
אחד ואין שני גם בן ואה און
לו

(ד) איך פוהר פארט דיא ניכטיגקי טען אונטער דער זאנגע צו בעטראכטען. (ה) עס גיכט
איינצעלנע מענשען, אונגעפאארט אהנע זאָהן אונד אָהנע ברודער, אונד דאָך האַט
דעם

באור המלוח

ר ש"י

אני את כל עמל. הן העבירות שהן עמל בעיני
הקנ"ה: ואת כל כשרון המעשה. שאינו לשם
שמים אלא לקנאת איש מרעהו שניהם הכל: כי היא קנאת איש. אשר היא קנאת איש מרעהו:
(ה) הכסיל. הרשע חונק את ידיו ואינו יגע ואינו אוכל אלא מן הנזל: ואוכל את בשרו.
ליום הדין שרואה לדיקים כנגדו והוא נידון כך נדרש בספרי: (ו) טוב מלא כף נחת. להיות
קונה נכסים מעט ומיגיעו יסוף בהן נחת רוח ליוצרו: ממלא חכמים. נכסים הרבה בעבירה
שהוא עמל ועלבות רוח לפני המקום: (ז) תחת השמש. כמו תחת השמים: (ח) יש א' ואין
שני. יש לך אדם שעושה דבריו ביחודי: גם בן ואה און לו. אם ת"ח הוא אינו קונה לו תלמיד
שהוא כבן ולא חבר שהוא כאח. ואם רווק הוא אינו נוסף אשה להיות לו כאח לעזר ולהוליד בן.
ואם

ר מ"ב מן

המלך שלמה נטה לזה, כמשמע מן הבחוב, ועתה ראה שגם זה הכל, כי ההלכה הזאת מוסדת
על קנאת איש מרעהו, שירצה האחד להתפאר על חבירו בדרכו במלבושו, בליו ותכשיטיו,
בסגולתיו ורכביו, ואם תעורר את אנושי המדינה אל העמל וכשרון המעשה, על כרחק שתבער
את אש הקנאה וההתרוממות בלבנם, וילא שרך בהססך כי טוב להם שיסתפקו, ולא יבקשו
המותרות, ולא יתנשאו, אז איש על רעהו וימאסו בכל שבוית החמדה, ואז אין מקום לכשרון
המעשה: (ה) הנה החריץ יגנה את העלל לאמר, הכסיל חונק את ידיו, ואוכל כל מה שיש
לו, ולא יעמול להוסיף באלו אוכל את בשרו: (ו) והעלל יענה, טוב לי שאסתפק במועט
במלא כפי נחת ושלוח, מן מלא חכמים בעמל ויגיעה, כמעשה החריץ שהוא עומל כל היום,
וברעות רוח, שהוא תורם מחשבו' רוח מה יעשה למחר, במה ישחבר, ואיך ישתכר וכדומה. (ז) ושבת, ידבר

הערות

ד (ח) יש אחד וגו', נראה לי טעם ההמשך באלו החלקים מהפרשה, אשר שזכר הכל
הקנאה והגלל, אשר שזה עוד הכל יותר א"ל מי שאין לו שני אשר בעצמו
עמול, וגם זה הצינן בעצמו להותר לבדו בלי עזר, הוא הכף וצנין רע, כי טובים השנים וגו',

מגלת קהלת ד

לו ואין קץ לכל-עמלו גם-עיניו
לא-תשבע עשר ולמי ואני עמל
ומהסר את-נפשי מטובה גם-
זה הכל וענין רעהוא: (ט) טובים
השנים מן-האחד אשר יש-להם
שקר טוב בעמלם: (י) כי אם-
יפלו האחד יקים את-הברו ואילו
האחד שיפל ואין שני להקימו:
(יא) גם אם-ישכבו שנים וחס להם
ולאחד אין יחס: (יב) ואם-יתקפו

האחד

עיני קרי

חרגום אשכנוי קי

דעם טרייבענס קיין ענדע;
דאך ווערדען דיא אויגען ניכט
זאמט דער רייכטהייער. —
פֿיר ווען אַרבייטע איד, אונד
פֿערזאגע מיינער זעעליע יעדען
גענוס? אויך דיעס איזט איי-
טעל אונד דיא בשעפֿטיגונג
איינעס בעוען. (ו) גליקועליגער
איזט יענעס פֿאָאר אלס דער
איינצעלנע; זיא פֿינדען זיסען
לאָהן אין איהרער אַרבייט.
(ז) ווען זיא (אויפֿס קראַנקעני-
בעטט) פֿאַללען, ווירד דער
עהעגענאָם דען אנדערן אויפֿ-
ריכטען. וועהע אַבער דעם
איינצעלנען, ווען ער פֿעללט!

ער האט קיינען, דער איהן אויפֿריכטעט. (ח) פֿערנער: ווען צווייא שלאפֿען, ערווער-
מען זיא זיך געגענווייטיג; ווער ערווערמט אַבער דען איינצעלנען? (ט) ווירד איינער גע-
וואלט

ר ש י

ב אור המלות

ואם סוחר הוא אינו קונה לו שותפים וילא לדרך
יחידי: ואין קץ לכל עמלו. יגע צנירסאואס
סוחר הוא עמל צפרקמטיא: גם עיניו לא תשבע
עושר. לא יהא שבע צעמי תורה שהרבה
מאחר
שאינו מעמיד תלמידים ואינו נושא אשה להוליד בנים: (ט) טובים השנים. לכל דבר בין האחד
לפיקך יקנה לו אדם חנר וישא אשה אשר יש להם יותר ריוח נעמלס הרבה מלאכה נעשית צגנים
שאין היחיד מתחיל בה לבדו: (י) כי אם יפולו. כמשמעו ולענין המסנה אם תקפה עליו מסנה
שלו חבירו מחזירה לו או אם יבא ולא דקדק את אשר שמע מפי רבו בא חבירו ומעמידו על
האמת: ואי לו. ואוי לו: (יא) וחס להם. כמשמעו ולענין זכר ונקבה מתחממים זה מזה
ומולידים: (יב) ואם יתקפו האחד. ואם באו לכהים עליו לחקפו אם שנים הם יעמדו לנגדו

(ח) וענין דע, ר"ל ענין חס רע. (י) ואילו,
עיניו חיו לו. (יב) יתקפו, מן הפעלים היוגזסים
במו תקפסו לנח, וכל חסר ה"ל יתקפסו.
מסכן

ר מ ב מן

ידבר צענין אהבת החברה ושטוב לאדם לנקט עזר אמר יש אחד ואין שני לו שהוא בלא אשה
וכלא בנים: (ט) באהבת המלך להרבות העמל והמריבות בארנו, יען את אנשי ארכו להזדווג איש
ואשה שיש להם שבר טוב צעמלס, כי צרכת הבית צרובו: (י) כי אפילו אם שניהם יהיו יפולו
למשכב, מכל מקום כל אחד מהם יסעד את השני על ערש דוי עד הקימו צתפלה או צהתאזרות
יתרה, והחלש יאמר גבור אינו ואילו וגו': (יא) וחס להם, זכר ונקבה מתחממים זה מזה ומתענגים
ואינם צריכים לקנות להם צגדים רבים לכסותם על משכנם להתחמם בהם, אבל לאחד איך
יחס על משכנו צלילות צהתכסותו צשמלתו לעורו לבדה, וכיך לקנות לו צרים ומלעות להתחמם
בהם, ע"כ לא יהיה לו שבר טוב צעמלו: (יב) והקוט המשלש, חס יולידו צן צ"ש שיעמדו יחד
נגד

ה ע ר ו ת

(יב) יתקפו, עיין צ"המ. ועעס הכנוי על כל אחד מהשנים, ועעס הפעל מצנין התלוא
והתלוא.

תרגום אשכנזי

וואלטטהעטיג, צווייא ווער
דען איהם וויעדערשטעהן קעגן
נען. דרויפאָבע שנור ענדליך
ווירד ניכט לייכט אויפגעלעזט.

(י) בעכסער איזט איין דירע
טיגער אבער איין ווייזער יונג
לינג, אלס איין קעניג אלט אונד
איין טהאר, דער עם ניכט פֿער
שטעהט זיך וואַרנען צו לאַס
סען. (יא) שטיעגע יענער אויך
אויס דעם געפֿענגניס אויף דען

מגלת קהלת ד

הָאֶחָד הַשָּׁנִים יַעֲמִדוּ נִגְדוֹ וְהַחֹטֵם
הַמְּשַׁלֵּשׁ לֹא בַמְּהִרָה יִנְתַּק:
(ג) טוֹב יֵלֵד מִסֶּכֶן וְחָכֵם מִמֶּלֶךְ
זָקֵן וְכֹסִיל אֲשֶׁר לֹא יִדְעַ לְהִזְהֵר
עוֹד: (ד) כִּי־מִבֵּית הַכּוֹרִים יֵצֵא
לְמֶלֶךְ כִּי גַם בְּמַלְכוּתוֹ נוֹלַד רֶשׁ:

ראיתי

טהראן, דיעזער אין זיינער העררליכקייט איזט ניכט מינדער אַרמועליג געבאַרען.

ר ש י

באור המלות

(ג) מסכן, תרגום עני מסכן. (יד) הסורים, שרשו חסר ונחה החליף וחסרה גם מהמכתיב וקוח בית הסוהר שנותנים עס הסורים. וקרוב

וכ"ש א"ס ג' הם והחוט המשולש לא במהרה ינתק. ד"א מי שהוא ת"ח וזנו וזן זנו טוב אין תורה פוסקת מורעו שנא' לא ימוש מסיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך. ד"א חוט המשולש.

במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא במהרה הוא חוטא. בפנים אחריו נדרש במדרש יש אחד ואין שני לו אבל אין סדר כל המקראות הללו מתיישב עליהם: (ג) טוב ילד מסכן וחכם. זה ילד טוב ולמה נקרא ילד שאינו נא בחדס עד י"ג שנה: מסכן שאין האיברים שומעים לו כמו ליצר הרע: חכם. שמזביל את האדם לדרך טובה: ממלך זקן וכסיל. יצר הרע שהוא שליט על כל האיברים: זקן. שמעשה שנולד הולד הוא נתון בו של' לפתח חטאת רובן: וכסיל. שמתעבה בדרך רעה כך נדרש במדרש: אשר לא ידע להזהר עוד. שהרי הזקין ואינו מקבל תוכחה: (יד) כי מבית הסורים יצא למלך. ממקום הענופה וסרחון כדמתרגמי' ויבאש וסרי: כי גם במלכותו. משמלך בחדס נולד הרש המסכן הטוב ממנו ובא מתוך עהרה ולא מתוך ענופת הרחם כך דרשוהו במדרש. ד"א כי טוב ילד מסכן וגו' כזאצו. אשר לא ידע להזהר עוד. שכבר הזקין כרעו וכסילותו: כי מבי' הסורים יצא למלך. כי הילד המסכן סופו שיאמרו עליו שיצא למלך מתוך עוניו ומבית אסוריו שהרי סמ"ך של הסורי' נקודה רפי והרי הוא כמו האסורים שכן מצינו ביוסף שמלך מתוך יציאת בית האסורים. וכן דוד אי' לקחתך מן הנוה מאזר האן: כי גם במלכותו נולד רש. כי כשר והגון הוא שימלך כי גם במלכותו הוא נהפך ממנהג השררה ומקטין עלמו אלל החכמים כמדת הרשים. וכן עיר פרא אדם יולד שיהפוך וישתנה לו ממה שהיה כעיר פרא ויעשה אדם: וולד.

נעשה

ר מ ב מן

נגד הקמים עליהם, וכן אמר המזורר ע"ה כחזים ביד גבור בן בני הנעורים וגו' כי ידברו את חויבים בזער: (ג) טוב, מכב פניו אל המלוכה והמשלה, בכוד המלך מעבדיו ועמו והנלחזו על כסאו, ואמר טוב איש רך בנשים עני וחכם, מלך זקן וכסיל אשר לא ישמע לקיל המזהירים אותו, בעבור שהזקן כבשלות הקזה את ערפו ואמן את לבבו כל כך עד שלא יחמין בעבדיו הנאמנים: (יד) ואף אם המסכן הזה יצא מבית האסורים אין בך כלום, כי גם המלך הזקן היה

הערות

(חזקוניע ער געוואלט זינטהון): האחד, הנא לתקוף, או שהוא מוסב על האחד הנזכר מקודם נגד השנים הטובים ממנו: (ג) טוב ילד וגו', ייין צפי', וראה לי ההמשך אל הקודם שאף ע"פ שזכר תוקף הזוט המשולש שמהרה לא ינתק, מ"מ לפעמים יהיה לידת הבנים ללא תועלת, כמו שהוא נאמת לא היה יכול למנוע לבלי יקח ירבעם אחריו את המלוכה בזקקה מיד קבעם בנו: (יד) יצא, מבנין התנאי, ובתרגום רד"ס:

מגלת קהלת ד

תרגום אשכנזי קיא

(יג) איך בעאבאָסטעטע דיא
מענשן אללע, דיא אונטער דער
זאָנע וואָללען, וויא אללעס
אויף דען פֿאַלגענדען יינגלונג
האַרט. (יג) דאָז געגענ ער
טיגע שיינט דעם פֿאַלקע קיין
ענדע נעהמען צו וואָללען; איהר
רע נאַבֿקאָמען ווערדען אָן
דעם נייען פֿירשטען ווערדערום
קיינע לויסט פֿינדען — זא אַזט
אללעס אייטעל אונד ווינדריגער
געדאַנקע.

פֿינפֿטער אַבשניטט.

(פֿין ק. ד' פ' י"ז ביז ק. ה' פ' י"ט)
(ח) זיין יא פֿאַרו־בטיג, ווען
דוא אין דען טעניפעל גאָטטעס
טריטסט

(טו) רִאִיתִי אֶת־כָּל־הַחַיִּים
הַמְהֻלְכִים תַּחַת הַשָּׁמַיִם הַיְלֵד
הַשְּׁנַי אֲשֶׁר יַעֲמֹד תַּחֲתָיו: (טו) אֵין
קִין לְכָל־הָעַם לְכָל־הַיּוֹם
לְפָנֵיהֶם גַּם הָאֲחֵרוֹנִים לֹא
יִשְׁמְחוּ־בּוֹ כִּי־גַם־זֶה הַבָּל וְרַעֲיוֹן
רוּחַ:

פ ר ש ה ה

(יז) שְׁמֹר רַגְלֶיךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל־
יֵתֵר י' בית

ר ש י

נעשה ולשון הזה הוא: (טו) ראיתי את כל החיים וגו'. מלאתי במדרש הספר הזה זה דור
המבול של נהם מכל החי: עם הילד השני. אשר יתקיים תחת אותו הדור שהם נח ובניו:
(טז) אין קן לכל העם. פרים ורבים היו יותר מדאי כמו שנ' זרעם נכון לפניהם אזה מתעברת
ויוולדת לג' ימים ישלחו כלחן עויליהם: לכל אשר היו לפניהם. אין קן לכל הטוב שהיה לפנייהם
והכל אבד וברגע שאל יחזו: גם האחרונים. דור הפלגה: לא ישמחו. גם הם טוב הניתן
בידם: כי גם זה. סוכו של הכל ורעיון רוח באשר אדם מהלך אחר יארו: (יז) שמור רגלך
כאשר תלך אל בית האלהים. הואך תלך אם תבוא תודה ונדבת שלמים הוא הטוב ושומר
עלמך

ר מ ב " מ ן

היה רש ציוס הולדו: (טז) יתכן שהיו בני ישראל מתלוננים על שלמה בדברים ותרעומות והיו
מרוממים את ירבעם שהיה גדול בעיני העם, כנראה מתוך משמעות הכתוב (מלכים א' י"ח)
והמלך ידע את אשר הם מלינים בחדרי משכנם, והוא כמשיב על דבריהם, ואמר ראיתי את
כל החיים הולכים אחרי הילד השני שיקום תחת המלך, וכלו עיניהם מוחל עת יקום על כסא
המלוכה: וקראו הילד השני, אם לפי פשוטו צעור שיבא תחת המלך, ואם שרמו על ירבעם
כאשר אמרנו, ואחרי שרבעם בן המלך וראוי למלוכה יותר ממנו, הנה יהיה רחבעם ראשון:
(טז) אין קן, כלומר אמנם ידעתי שכן דרך העם מאז ועד עתה שימאסו את אשר הוא לפנייהם,
יראו חדשים לבקרים, כי הם אובדים התורה והחלוק, יארכו להם הימים, ויהיו בעיניהם כאילו
אין קן ותכלה לכל אשר הי' לפנייהם כי קצה בו נפסם, ואולם ידעתי שגם האחרונים אשר יקומו
אחריהם לא ישמחו במלך החדש, ויבחרו להם חדשים, כי גם זה הכל ורעיון רוח, אין בכבוד
היום ושנחם הללחה נכונה, כי אם הכל ורעות רוח:

(יז) שמך, יחחיל להורות את המעשה הנראה אשר על ידו נגיע אל האושר האמתי והטוב
הנכון, ותחלת דברו בעבודת האלהים, שהיה מורא שמים עליך תמיד, כראוי לילוד אשה
ההולך

ה ע ר ו ת

(טו) הילד, ידוע שמלת ילד נופל גם על הנער טרם היותו לאיש, כמו שאמר ויועץ את הילדים
(מ"א י"ב), ויש שהוא מלא רוח דעת ותבונה:

חרגום אשכנזי

טריטסט. זיך געהערן אום אויפצומערקען איזט בעססער, אלס ווען אונזיססענדע זינדער אפפער ברינגען; זיא זינדיגען, ווייל זיא אונזיססענד זינד. (ג) זייא ניכט פארשנעלל מיט דעם מונדע, אונד גיעסע דיין הערץ ניכט אין אייטעלן וואר. טען פאר גאטט אויס. גאטט איזט ערהאכען אים היממעל, דוא ביזט אויף ניעדריגער ער. דע, לאס דעסוועגען דינעם געבעטס וועניג זיין. (ג) זא וייא דער טרוים אויס אונגערייכט טען פארשטעללונגען, זא בע. שטעהט דא געבעט דער טהא. רען אויס פיעלען אונצוואמ. מענהאנגענדען ווערטערן. (ד) האסט דוא געליכדע די.

סגלת קהלת ד

בית האלהים וקרוב לשמע
מתת הכסילים זבח כי אינם
יודעים לעשות רע:

ה (א) אל תבהל על פיך ולבך
אל ימהר להוציא דבר לפני
האלהים כי האלהים בשמים
ואתה על הארץ על כן יהיו
דבריך מעטים: (ג) כי בא החלום
ברב ענין וקול כסיל ברב דברים:
(ג) כאשר תדר נדר לאלהים
אל תאחר לשלמו כי אין חסין

בכסילים
נעם גאטטע געטהאן, זא ויימע ניכט זיא צו ערפיללען, דען ער האט קיין וואהלגעפאללען אן טהא.

ר ש י

באור המלות

עלמך שלא תלטך בהנאת הטאות ואשמות: (יו) וקרוב, הוא מקור, ענינו הקורבה לשמוע טובה וקרוב. הוי לשמוע דברי הקב"ה והוא טוב וקרוב להקב"ה: מתת הכסילים זבח. שיחטא ויביא קרבן: כי אינם יודעים לעשות רע. אין הכסיל מבין שהוא עושה רע לעלמו:

ה (א) להוציא דבר לפני האלהים. לדבר קשה כלפי מעלה: כי הוא בשמים ואתה על הארץ. ואכילו חלש מלמעלה וגבור חלש על הגבור וכל שק גבור למעלה וחלש למטה: (ב) כי בא החלום ברוב ענין. כי דרך החלום לבא ברוב הרהורים שאדם מעיין ומהרהר ביום ודרך קול כסיל לבא ברוב דברים כי בהרבותו דברים מוכיח קול של כסילות מכיו כי לא יחדל פגע לכך אני אומר יהיו דבריך מעטים: (ג) אין חסין בכסילים. אין

ר מ ב מן

ההולך להזלל לפני מ"ה הקב"ה, ודע שהקורבה לשמוע דבר האלהים טובה ונכזרת מאשר יחטא הכסיל ויביא זבח, כי שמוע מזבח טוב, כאשר האריכו הנביאים להוכיח את ישראל על זה הענין. כי אינם יודעים, הנה הוא נתן טעם לדבריו על שנה את החוטא כסיל, יאמר ודאי החוטא הוא סכל, ואינו יודע, לפיכך הוא עושה רע, ואלו ידע בין טוב לרע היה בוחר בטוב, ואמר רז"ל אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, ומעתה ראוי לקרותו כסיל: ה (א) אל תבהל, הוסיף להזהיר את העובד ומתפלל, שאל יתפלל בנהלה ומהירות, כי אם בכוונה הלב, כי האלהים עליך רואה אותך ושומע את דבריך, והוא בשמים בגבהי מרום הגבוהים, ואתה על הארץ, אין למטה ממך על כן לא תרבה דברי' בלא כונת הלב פן תסתכן: (ב) כי בא, כחרגומו היכמא דאתי חלמא על הרהורי לבא בסניאות גוונין, כמו החלום הטוב המחובר מענינים רבים ומחשבות שונות בלי סדר וכונה, כן קול הכסיל ברוב דברים ינאן מסיו בקרי והזדמן בלי חבור וכונה ותכלית: (ג) כמו שזויתך להשאר בדברים בצית האלהים, כן אתה תייב

מגלת קהלת ה

בכסילים את אשר תדר שלם: (ו) טוב אשר לא תדר משתדור ולא שלם: (ה) אל תתן את פיה לחטוא את בשרה ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים עלי קולך וחבל את מעשרה ידיך: (ו) כי ברוב חלומות והבליים ודברים הרבה כי את האלהים ירא: (ז) אם עשק רש וגזל משפט

תרגום אשכנזי קיב

טהארען. וואס דוא אנגעלאבט האסט, ערפיללע. (ה) ליע בער טהוע קיין געליכדע, אלס דאס דוא אנגעלאבסט אונד ניכט ערפיללסט. (ו) גיב אכט דאס דיין אייגענער מונד דיך ניכט עלענד מאכע; זאגע הער נאך ניכט צום באטן: איד האבע מיך איבעראיילט. ווארום זאל גאטט איבער דיין גערעדע ציר. נען, אונד דייער הענדע ווערק צערשטערען? (ז) ביא אללען דייען טרייבערייען אונד וואר טען פערלעטצע דוא עהר. פורכט געגען גאטט ניכט.

* * *

וצדק

(ח) ווען דוא אין איינעם שטאטע אונטערדריקונג דעם ארמען, אונד פערלעטצונג דעם

באור המלות ר ש י רעכטס

ה (ז) וגזל, סמוך, והנכרד כמוהו כדין בעלי אין חפץ לפני הקדוש ברוך הוא נרשעים הנודרים ואינם משלמים: (ה) אל תתן את פיה. נכד: לחטיא את בשרך. שיסקוד העון על בניך: ואל תאמר לפני המלאך. שלית הבא לתובעך דקה שפסקת ברבים: כי שגגה היא. בשגגה שפסקתה בסבור הייתי שיהיה יכולת בידי ליתן: וחבל את מעשה ידיך. מלות שהיו בידיך שעשית ככה אכדתם כן נדרש במדרש: על קולך. בשביל קולך: (ו) כי ברוב חלומות וגו'. אשר כל מה שיאמרו לך חלומות ונביאי הכל ודברים הרבה לפרוש מזה המקום: כי את האלהים ירא. הרי כי משמש בלשון אלף אל תשמע אל החלומות אלף את האלהים ירא: (ז) אם עשק רש וגזל משפט ולדק וגו'. אם תראה במדינה שהם עושקים את

ר מ ב " מן

חייב להזהר בכל מקום וכל עת שזכור את שמו, ואם תדור לו נדר, שמור את מולא שפתיך כי אין חפץ בכסילים המלפזפים ומהגים ולנס כל עמם: (ד) ואולם דע שאין המניעה מלנדור חטא כמ"ש וכי תחל לנדור לא יהיה בך חטא: (ה) למה יהיה פיה מוליד חטא ורע בעלמך, אם לא תעשה את אשר דברת בפיה: ואל תאמר לפני המלאך ושלית הבא לתובע דקה שפסקת ברבים, כי שגגה היא הנדר שנדרת. ויש לפרש לחטיא את בשרך כמו לענות נפש, למה יקטוף האלהים על מולא שפתיך והשחית את מעשה ידיך: (ו) כי ברוב, ירבה בכל החלומות והרהורים והבליים ודברים הרבה אשר יעלו על מחשבתך, אך את האלהים ירא, ותמיד תהיה יראתו על פניך, אז תנצל מהנוק: (ז) אם עושק רש, ידבר על המתרעמים נגד הממשלה וההנהגה המדינית

ה ע ר ו ת

ה (ו) כי ברוב חלומות וגו', נראה לי הטעם שאמר אל תבהל על פיה להוליא דברים רבים בתהלות ותשננות, כי ביותר שיהיו חלומות והבליים בענין מה, יותר נכונים דברים הרבה ליפותו ולקיימו, אבל ענין קדוש וקיים כשם ה' אלהינו אינו לריך לכל זה, והוא ג"כ אינו מבקש ממך כי אם ליראה אותו, וראוי לתרגמו כל"א (יע ועהר טרייבערייען חונד אייטעווייטען, יע ועהר ווארטע; גאטט ברויכסט דוא נור לו פירכטען). (ז) אם עושק רש וגו', נראה טעם ההמשך, שכמו שאין מן הראוי להכרות

הרגום אשכנזי

רעבטס אונד דער גערעכטיג.
קייט בעמערקסט, וף וואונדע-
רע דיק דיא ערשיינונג ניכט.
איבער יערען האהען איזט
אין העהערער וועכטער, אונד
איבער דיען זינד נאך העהע-
רע געזעטצט. (ט) דער פאר-

מגלת קהלת ה

וְצִדְקַתְרָאָה בַּמְדִּינָה אֶל-תְּתִמָּה
עַל-הַחֶפֶץ כִּי גְבוּהַ מְעַר גְבוּהַ
שׁוֹמֵר וּגְבוּהִים עֲלֵיהֶם: (ח) וַיִּתְרוֹן
אֶרֶץ בְּכַל־הָאָמֶלֶךְ לְשֹׂדֵה נַעֲבָד:

הוא קרי

צוג איינעם לאנדעם צייגט זיך נור אים גאנצען. אויך איין אקקער קעניג ווירד פאן אנה
דערן

ר ש י

את הרשים וגזלים את המשפט ואת הזקק: אל תתמה. על חפצו של מקום כשיביא עליהם
רעה: כי גבוה מעל גבוה שומר. ורואה את מעשיהם וגבוהים יש עליהם העושים שליחותו של
מקום וידם תקיפה ליפרע מהם: וגזל משפט. גזל של משפט לפי שהוא דבוק הוא נקוד גזל
פתח קטן שאם לא היה דבוק היה נקוד גזל קמץ. ענין אחר אם תראה שהם עושקי רשים וגזלי
משפט ורואה אתה לזקק בא לעיר שהקב"ה משפיע להם טובה ואינו נפרע מהם אל תתמה על
חפצו של מקום כי כן דרכו להחריך אפו: כי גבוה מעל גבוה שומר. ממתין עד שתמלא סאתם:
וגבוהים. יש לו עליהם ליפרע מהם בבוא עת סקודתם כמו לא תשמור על חטאתי. שומר
אמונים. שמר את הדבר: (ד) ויתרון ארץ בכל היא. ויתרון של יושבי הארץ שהם מתגאים
ומכעיסים למקום: בכל היא. בכל דבר הוא עושה שליחותו ליפרע ואפילו ע"י יתושין בדרך שעה
לטיטוס: מלך לשדה נעבד. הקב"ה נעשה פועל לזיון ליחבב עלגונה ממחריבה ולשלם שכרם
לכוניה

ר מ ב מן

המדינית אשר זכרם למעלה, אם תרא במדינה לפעמים שהם עושקים את העני וגזלים את
בעל המשפט והזקק, אל תתמה ותשתומם על המראה הזה, או אל תתמה על המלך החפץ צוה
לדעתך, שאל"כ לא ישקוט באשר יש לאל ידו למזות, אל תאשים את המלך, כי יש במדינה גבוה
מעל גבוה שומר וכל שהוא במדרגה למעלה לא ישיגני כי אם על המדרגה הקרובה אליו למטה, וכן
ממו והלאה. וגב הים עליהם, כלומר שהגבוהים כלם לא ישיגו כי אם על האנשים אשר
עליהם הוקמו, הקרובים למדרגתם ומעלתם, כי כן דרך ההנהגה הנכונה, שחיה לכל אחד
ואחד משמרו המיוחדת לו, ואי אפשר להיות גבוה שהוא המלך, שישיג על כל אשר נעשה
תחת מכשלתו בפרט, כי אם יסמוך על מזנה, והמשנה על השרים, והשרים על פקידים
וכן מהם והלאה, כי ההשגחה על כל הפרטים היא לה' לבדו אשר לא יושק ולא ייגע והיא נשגבת
בזיק הדם, ואל"כ אל תתפלא אם לא חיה ההנהגה על כל היות טוב בכל פרט ופרט,
ומגוקה מכל חרון בל חלקיה: (ח) ויתרון ר', אחרי אשר הקדים בהתנוללות המלך והשרים
בהנהגת המדינה, אם לא תהיה שלימה ומסודרת בכל פרטיה, הוסיף ואמר אם תרצה לידע
כיעלת ההנהגה ויתרון מדינה ממדינה אל תשיג בפרטיה, כי יתרון ארץ בכל היא, בכללות
ההנהגה וסדורה ימלא היתרון, לא בפרטיה, כי אי אפשר שיהיו הפרטים כלם בתכלית השלמות

כידוע

ה ע ר ו ת

דברים נגד ה', כן אינו מן הראוי גם להרבותם נגד המלך, אף אם עושה וגו', ועיין בפיו:
כי גבוה מעל גבוה, בלי הפסק גבוה הראשון, ויש גם לפרש המאמר צוה האופן, אל תתמה על
החפץ והללחת מדינה אם לפעמים תראה מה שידמה לך עושה רש וגזל משפט, כי גבוה מעל
גבוה, הוא השם יתעלה, שומר שלא יעשה כלום כי אם נפיו הראוי לטובת הכלל. וגבוהים,
כלומר הרודים בעם אשר בידם הכח והממשלה, גם עליהם שומר בכלי אשר לא יעשו כי אם
הנזר מאזו יתברך, ואם שלפעמים יזק הפרטי, הנה יתרון ארץ הוא בהכלל, ואי אפשר
למדינות בלי מדרגות שונות כי גם מלך לשדה נעבד בפירושו. ובענין וגבוהים עליהם עזב רד"פ

אף

מגלת קהלת ה

תרגום אשכנזי קיג

(ט) אֶהְבֶּ כֶּסֶף לֹא יִשְׁבַע כֶּסֶף וּמִי
אֶהְבֶּ בְּהֵמוֹן לֹא תְבוֹאָה גַם־זֶה
הַבֵּל: (י) בְּרִבּוֹת הַשּׁוֹכְרֵי רֵבּוֹ
אֹכְלֵיהֶם וּמֵה־כְּשָׁרוֹן לִבְעָלֶיהָ כִּי

דערן בעדיענט. (י) ווער דאז
זילבער ליבט ווערד וואהרליך
פֿאן דעם זילבער ניכט געזעט.
טיגט; ווער געפֿאלגע ליבט,
האט דאפֿאן קיינען פֿארטהייל.
אויך דאז איזט אייטעל.
(יא) בייא דעם צופֿלוס דער

גליקסגיטער פֿערמעהרען זיך דיא פֿערצעהרער; דער בעזיטצער האט קיינען ווייטערן
נוט

באור המלות

ר ש י

לבוניה: (ט) אוהב כסף לא ישבע כסף. אוהב
מלות לא ישבע מהם: ומי אוהב בהמון.
חולה
מלות רבות: לא תבואה. ואין באחד מהם מלוא מסוימת ונכרת כגון בנין בית המקדש ובית
הכנסת וספר תורה נאה גם זה הכל. כך נדרשים שני מקראות הללו במדרש ועוד פנים אחרים
הנוגים אך זה הקדמתי לפי שהוא מענין וגבוהים עליהם ששמך הכתיב יחד. ד"א ויתרון ארץ
בכל היא. שכן עבודת האדמה חשוב הוא על הכל שאפילו הוא מלך לריך הוא להיות נעבד
לזה אם עשה הארץ פירות יש לו מה יאכל ואם לאו מת ברעב: אוהב כסף לא ישבע כסף.
לא יאכל כסף: מי אוהב בהמון. בהמון: לא תבואה. שאינו אוסף לו פירות גם זה הכל.
ד"א ויתרון ארץ בכל היא. שכן של ישראל בכל דברי תורה הוא בין במקרא בין במשנה ובין
בגמרא. מלך לזה נעבד. מלך במקרא ובמשנה עודנו לריך להיות נעבד לבעל גמרא שהוא
מסדר לפניו הוראות איסור והיתר טומאה וטהרה ודינין: אוהב כסף. אוהב תורה אינו שבע
בה: והאוהב בהמון. תורה. לא תבואה. יש לו מקרא משנה ואין לו גמרא מה הנאה יש לו כל אלה
בויקרא רבה: (י) ברבות הטובה. בשישראל מטיבין מעשיהם: רבו אוכליה. מתן שכן המלות:
ומה כשרון לבעליה. להקב"ה בכל הטבת מעשיהם: כי אם ראות עיניו. שרואה שהם כפופים
לו ונחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו. וכן לענין הקרבנות: ברבות הטובה רבו אוכליה.
שמביאים נדבות הרבה רבו הכהני אוכליה: ומה כשרון לבעליה. לפני הקב"ה: כי אם ראות עיניו.

ר מ ב מן

מידוע לכל מזכיל. ואמר מלך לזה נעבד, כלומר וודאי שאי אפשר להמלך לעשות את כל מעשי
ההנהגה לבדו מבלי עזר משריו ועבדיו, ולכן יטעך להושיב גבוה מעל גבוה שומר, הלא מלך
לזה, מי שלא ימלוך כי אם על שדה תבואות, יהיה נעבד מאחרים עושי רצונו, ואי אפשר
לו מבלעדי פועלים אחרים זולתו, ומכ"ש המלך האדיר, המושל על מדינות גדולות ועם רב,
וודאי שאי אפשר לו שיהיינה עיניו משוטטות בכל, כאשר יעץ יתרו את משה ונול תבול
וגו'. ומלאנו מלך עם למ"ד, מלך למואב, במקום מלך מואב, וכן מלך לזה כמו מלך שדה.
ואל תתמה שיפיל אם מלך על בעל שדה, שכן מלאנו בארונה שקראו הכתוב מלך, ועוד שכן
היה בימים הקדמונים שקראו האיש האזר על עבודת השדה בשם מלך שדה, והו' בידו שנט
כתבנית שנט מלונה, כנזכר בשירי המשוררים הקדמונים: (ט) אוהב כסף, ידבר בקנות אהבת
המון והגדולה, ויאמר מי שהוא אוהב כסף לא יאכל הכסף ולא ישבע ממנו, ומי שאוהב להיות
בהמון עבדים ושפחות אשר ישראלו, הוא אוהב דבר שלא יעשה פרי, והוא לא תבואה, כל מה
שירויח האדם וישתכר מעבודתו יקרא תבואה (אוינקינפטע), לא יהי' לא שכן ולא תבואה מההמון
הזה, וגם זאת מחשבת הכל, כאשר מסיים: (י) אם תתרבה הטובה והברכה לאיש האוהב
בהמון

ה ע ר ו ת

את דרך המפרש כנראה מתרגומו: (ט) אוהב כסף וגו', נראה טעם ההמשך אל הקודם שאמר
שזכר יתרון ארץ בכל אם מלך לזה נעבד, כי רבו השדות והתבואות והו עשירות האמתית
במדינה, יאמר כי רבו הכסף והדומה כה שקרא ג"כ בשם עשירות, באמת אינו העשירות
האמתית, וכדמבאר: בהמון, כענין המון חוגג (תהלים מ"ב):

תרגום אישכנוי

נוטצען אלס דאז אייסערליכע
אנועהען זיינעם וואהלשטאנ-
דעם. (יב) דער שלאף דעם
ארבייטערס איזט זיס, ער מאג
ו עניג אדער פיעל געניסען;
אינדעם דער איבערפלוס דעם
רייכען קיינען שלאף פערגעני-
נעט. (יג) נאך זעה איך איין גרע-
סער איבעל אונטער דער זאג-
נע, דאז דיא מענשען בעפעללט,
רייכטוים אויפגעשפארט צו
זיינעם בעוויטצערס אונגליק.
(יד) דער רייכטוים גינג
פערלארען דורך איינעם ריכ-
לאזען פערמיטטלונג, אונד
דער ערצייגטע זעהן בעהילט
ניכטס איבריג. (טו) נון קעהרט

מגלת קהלת ה

אם-ראית עיניו: (יא) מתוקה שנת
העבד אם-מעט ואם-הרבה
יאכל והשבע לעשיר איננו מניח
לו לישון: (יב) יש רעה חולה
ראיתי תחת השמש עשר שמור
לבעליו לרעתו: (יג) ואבד העשר
ההוא בענין רע והוליד בן ואין
בידו מאומה: (יד) כאשר יצא
מבטן אמו ערום ישוב ללכת
כשבא ומאומה לא-ישא בעמלו

שילך

קאות קרי

ער נאקט אונד בלאָס, וויא ער אויס מוטטערלייב הערפאר געגאנגען, דאהין וואָ ער הער-
געקאמטען איזט, אונד ניממט פֿיר אללע, זיינע אַרבייט ניכטס אלס צייגנים אין זיינען
הענ-

ר ש י

באור המלות

שאמר ונעשה רלונו: (יא) מחוקה שנת העובד.
עובד האדמה ישן וערכה שנתו עליו בין שהוא
איכל מעטובין שהוא אוכל הרבה כי ככר הורגל
בכך: והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון.
ושבע נכסים של עשיר בעל פרקמטיאות הרבה אינו מניח לו לישון כל הלילה מהרהר בהן.
ל"ח מחוקה שנת העובד. את האלהים אם מעט ימי שניו ואם הרבה ימי שניו יאכל שבתו המועט
והמרובה משה פירנס את ישראל מ' שנה ושמאל הנביא פירנסם עשר שנים ושקלו הכתוב זה כזה של
משה וזהו ושמאל בקוראי שמו וגו' כך נדרש בתחומא: והשבע לעשיר. בעל שמועות:
איננו מניח לו לישון. בקבר שאמר דונב שפתי יסנים כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מסיו שפתי
דוכנות בקבר: (יב) עושר שמור לבעליו לרעתו. כעשרו של קרח שעל ידי כן נתגאה וירד לשאול:
(יג) ואין בידו מאומה. אף זכות אבות: (יד) ומאומה לא ישא בעמלו. כשימות לאישא בידו
שום זכות לדקה שעה ממזונו בחייו כל עומת שנת איתו הממון כן ילך:
(טו) וחליו

ר מ ב " מ ן

בהמון כן ירבה לקנות עבדים ושפחות וכני בית, וירבו אוכליה, ולו אין יתרון כי אם ראות
עין, כי אחרי שהטובה שלו ויאכלוה רבים, הנה אין טוב לו בטובה, כי אם מה שעיניו רואות,
ויתכן לפרש ראות עין כמו למה תתראו לאנשים לשבע ולא לרזון, ועיניו כמו הנגע עמד בעיניו:
(יא) מחוקה. הנה עוב ממנו העובד אשר כל היום יעמול, ובהיותו עיף ויגע יסב וירדס,
ושנתו ערכה עליו, ואולם העשיר לא יוכל לישן, כי השבע ורוב הטובה לא יניח לו לשקוט:
(יב) יש רעה חולה וגו', שהעושר לשעמים מלבד שאיננו מניח לו לישן עוד הוא שמור לו לרעתו;
(יג) שיאבד ע"י ענין איש רע מעללים שודד ליל או גולן אשר יכהו. רשע ומת על עשרו, עד
שאפילו הבן שיליד לא יהיה בידו מאומה מעושר אביו: (יד) והאב יסול ערום לשאול כשנא מבטן
אמו, כי גם דליה לא חקן בעשרו שאף הזכות הוא לאשרית נפשו בעולם הנא אחרי המות:
וגם

מגלת קהלת ה

הרגום אשכנזי קיר

הענדען מיט. (טו) אויך דיעס
 איזט שאן איין קרענקענדעס
 איבעל, זא אבצוגעהען וויא
 מאן געקאממען איזט. וואס
 האט דער מענש פיר פאר-
 טהייל דאפאן, דאס ער זא
 אין דען ווינד געארבייטעט?
 (יז) זיין גאנצעס לעבען היינט
 הורך פעררייטעט ער זיין
 מאהל אים פיינסטערן, זעהר
 צארנמיטהויג, קרענקעלנד אונד
 אויפפארהענד. (יח) פירוואהר!
 זא ווייט איך איינזעהען, איזט
 עס זא גוט אלס אנגענעהם,
 דאס דער מענש עססע, טריינט
 קע אונד פריידע געניסע אן
 אללער זיינער ארבייט אונטער
 דער זאננע, דיא קורצע דויער
 דער לעבענסטאגע דיא איהם
 גאטט צוטהיילט. דיעס איזט
 זיינע בעשטימונג. (יט) אל-
 געגעבען, אונד צוגלייך דיא
 הערר-

שילך בידו: (טו) וגם־זה רעה
 חולה כל־עמת שבא בן ילך
 ומה־יתרון לו שיעמל ררוח:
 (טז) גם בל־ימיו בחשך יאכל
 וכעס הרבה וחליו וקצף: (יז) הנה
 אשר־ראיתי אני טוב אשר־יפה
 לאכול ולשתות ולראות טובה
 בכל־עמלו ו שיעמל תחת־
 השמש מספר ימיו אשר
 נתן לו האלהים כיהוא חלקו:
 (יח) גם בל־האדם אשר נתן לו
 האלהים עשר ונכסים והשליטו

לאכל

זא יעדער מענש, דעם גאטט רייכטהוימער אונד גיטער

ר. ש. י

באור המלות

(טו) ומליו. כמו וחילי והילי יתורה כמו וילי
 של חיתו יער: (יז) לאכול ולשתות ולראות
 טובה. לעסוק בתורה שהיא לקח טוב ואל
 יקצן הון רב אלא בחלק הכיתין לו ישמח כי
 הוא חלקו: (יח) והשליטו לאכול ממנו. בחייו:
 ולשאת

(טו) זהו כחולס היה לשון נקבה. כלעמח, כי
 לח הכח עמת כלי למיך כמו למען שלח תחסר ממונה
 למיך והיה רחוי להיות מלה חת, ונפרדו כמו
 כרכה מן הנדבקים שנפרדו. (טז) וכעס, חליו
 קמץ וחליו פתח, והוא פועל עבר.
 מענה

ר. מ. ב. מ. י

(טו) וגם זו רעה חולה, אף אם לא יאבד ויכלה העושר בענין רע, הנה אם אין לו בן, כל עמח
 וגו': (טז) מלתי באנשים אשר כל ימיו בחשך יאכל, כי היה עקר סעודתם בערב, והמתענגים
 יאכלו בחצרת מרעים בנרות ואנזקות דולקות, והבילי הזה בחשך יאכל לבדו, והוא מלא פחד
 ודאגה ומורד קלב, וכעס הרבה וחליו וקצף, ידוע בנסיון שהכועס הרבה בא לידי חילי, ושהאיש
 החולה נוח לכעוס מן הכריח, וע"כ אמר מלתי באנשים מי שהוא כועס הרבה, וגם רחיתי את
 חליו הנמשך לו מזה ואת הקצף שהוא מדרגה יתרה מהכעס הנמשך לו מהחילי: (יז) הנה אשר
 ראיתי אני הוא האמת, והוא שהטוב אשר יפה, כלומר שאם יהיה בעושר ונכסים טובה הראויה
 לאדם, אינה כי אם לאכול ולשתות ולראות טוב באחרים מכל עמלו אשר יעמל תחת השמש,
 כלומר שישמח הוא בעלמו וישמח אחרים, כי הוא חלקו, לא לנצור הון ולאסוף ממון, שיאבד
 בענין רע, או שיעזוב לבאים אחריו, כי אין בזה טובה נכונה לאדם, ואולם אם נתן לו האלהים
 עושר ונכסים ונתן לו כח וממשלה לאכול ממנו ולשאת את חלקו שהוא להטיב לאחרים ולראות
 טוב אשר עליו נאמר בפסוק הקודם כי הוא חלקו לב"ה בחיים ולשמוח בעמלו שמחת עולם,
 זה ודאי מתת האלהים היא, כי בלתי המשמלה והשלטון לשמח בעושרו ולעשות טוב על ידו,

תרגום אשכנזי

העררשאַמט זיא צו געניסען, זיין לאַזן צו ערפיללען, אונד זינער אַרבייט פֿרָאָה צו ווער. דען, וואַהרליך! דיעזער מאַן עמפֿינג איין געטטליכעם געשענק. (כ) ער דענקע שטעטס זיינע טאַנע ווערדען ניכט פֿיעל זיין, אונד גאַטטעס וויללע שניימט יא איין אין זיי. געס הערצענס פֿרָאָהען גענוס.

זעכסטער אַבשניטט.

(פֿאָן ק.ו' פ' א' בייק.ז' פ' י"ד)

(א) איך זאָה איין איבעל אונ.

טער דער זאָנע, דאַן שווער אויף

ר ש י

מגלת קהלת ה ו

לֹאֲכַל מִמֶּנּוּ וְלִשְׂאֵת אֶת־חֶלְקוֹ
וְלִשְׂמַח בְּעַמְלוֹ זֶה מִתַּת אֱלֹהִים
הִיא: (יט) כִּי לֹא הִרְבֵּה יִזְכֹּר אֶת־
יָמֵי חַיָּו כִּי הָאֱלֹהִים מְעַנֶּה
בְּשִׂמְחַת לִבּוֹ:

פ ר ש ה ו

ו (א) יֵשׁ רְעָה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַחַת
הַשָּׁמַיִם וְרַבָּה הִיא עַל־

האדם

באור המלות

(יט) מענה, משרש ענה, (מחבט אנטווארטען, איבערזיינטיממען), והוף פועל יונח לשלישי, שהאלהים מענה את הדגן ואת החירוש, את הכסף ואת הכסף, שיענהו למלאות חפלו של זה.

מאה

הון יערה דבר העומד לו לעולם הבא בחייו: (יט) כי האלהים מענה וגו'. הקב"ה עדות קבועה לזה לעולם: בשמחת לבו. שמחת לעשות טוב בחייו וראיתי במדרש זה חלקנה שהדריך את ישראל לעלות לשילה ברגלים ובדרך שמעלה אותן לשנה זו לא היה מעלה אותן לשנה האחרת כדי לפרסם הדבר ולהרגילם לפיכך יחסו הכתוב ועלה האיש ההוא מעירו וגו'. ואומר אני שהמדרש הזה סוף המקרא הוא כי האלהים מענה בשמחת לבו זה חלקנה שקבע לו הקדוש ברוך הוא עדות בכתובים והעיד עליו ועלה האיש ההוא מעירו: מענה. נקוד פתח קטן לכך אני מפרשו שם דבר כמו כי אין מענה בפי שלשת האנשים: בשמחת לבו. שהיה שמת ברגל:

ז (א) ורבה היא על האדם. בהרבה בני אדם היא נוהגת:

עושר

ר מ ב " מן

הנה יש עושר שהוא לרעה כאשר זכר: (יט) יזכור את ימי חייו כי לא הרבה הם, ימי האדם קצרים וכרכיו מועטים, ומדוע יזכור ללא הועיל? כי האלהים, ויזכור שהאלהים יענה את הכל בשמחתו, ורובה זה, ומסכים על ידו, כי נתן לו עושר ונכסים, וממזלה לעשות בהם כטוב בעיניו, כי הבא להטהר מסייעין לו מן השמים, ומסבנין לו המקרים המקדימים רכונו, ומסירים מלפניו המקרים המעיקים ומונעים ממנו למלאות חפלו:

ן (א) יש רעה, הזכיר דברי המתרעמים נגד השגחת האל ודיניו, ובפרט גם את ההבל הזה אשר בעולם, שלפעמים יתן האלהים עושר ונכסים וכבוד לאיש, עד שאם היה רובה לא היה

ה ע ר ו ת

(יט) יזכור, תרגמו רד"ס לשון ענה, ואפשר גם לבארו מלשון הוה מוחלט, שהאיש בזה אשר זכר, אשר נתן לו האלהים וגו' הוא יזכור תמיד את ימי חייו כי לא הרבה הם ושהאלהים מענה בשמחת לבו:

ו (א) ורבה היא, גדולה ועלומה:

מגלת קהלת ו

תרגום אשכנזי קמו

הָאָדָם: (ג) אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לֹו
הָאֱלֹהִים עֶשֶׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד
וְאֵינָנוּ הָסֵר לְנַפְשׁוֹ מִכָּל אֲשֶׁר-
יִתְּאוֹה וְלֹא יִשְׁלִיטֵנוּ הָאֱלֹהִים
לְאָכַל מִמֶּנּוּ כִּי אִישׁ נִכְרִי יֵאָכְלֵנוּ
זֶה הֶבֶל וְחֲלֵי רָע הוּא: (ג) אִם-
יֹולִיד אִישׁ מֵאָה וּשְׁנַיִם רַבּוֹת
יִהְיֶה וְרַבּוֹ שִׁיְהִיו יָמֵי-שָׁנָיו וְנַפְשׁוֹ
לֹא תִשָּׁבַע מִן-הַטּוֹבָה וְגַם-
קְבוּרָה לֹא הִיְתָה לוֹ אִמְרָתִי טוֹב
מִמֶּנּוּ הַנֶּפֶל: (ו) כִּי-בִהְבֵּל בָּא
וּבְחַשְׁךְ יִלְךְ וּבְחַשְׁךְ שָׁמוֹ יִכָּסֶה:

אויף דעם מענשען ליעגט.
(ג) איין מאן, דעם גאטט רייכ-
טהום, גיטער אונד ווירדען צו-
געטהיילט האט, זיינער זעעלע
פעהלט עס אן ניכטס, דאז ער
ווינשען קעננטע, אבער גאטט
פעהרצאגט איהם דען וויללען.
דעם זיינען צו געניסען,
אין פֿרעמדער זאלל עס פֿער-
זעהרען. דיעס איזט אייטעל
אונד איינע בעזע קראנקהייט?
(ג) לאסט דיעזען מאן הונדערט
קינדער צייגען, פֿיעלע יאהרע
לעבען, אונד דיא גאנצע דויער
זיינעם לעבענס דער גיטער
פֿיעל האבען; ווען זיינע זעעלע
קיינען גענוס פֿאן דעם גוטען
האט, ווען איהם ניכט איינ-
מאל עהרענפֿאללע לייכענבע-
שטאטטונג צו טהייל ווירד,
(ד) דיעזע ענטשטאנד אין איי-
טעל, אונד שוואנד הין אין דונקעל, לאס איממערהין פֿינסטערניס איהרען נאמען בע-
דעק

באור המלות

ר ש י

ו (ג) מאה, דרכי המליכה להזכיר סך מסוים. חלף
מאה, עשרה, שבעה, במקום הכלתי מסוים.
הנפל, הוא נפל אשה, ונקרא כן לפי שהאשה מפלת
חמתו מת.

לא י שליטנו לעשות לך לאכול הימנה לעתיד ויש נכרי יטול אותה ממון ויעשה זו לך
ויהנה ממנו. ומדרש אגדה בדברי תורה: עושר ונכסים וכו'. מקרא משנה ואגדה: ולא
ישליטנו. שלא זכה לגמרא ומתוך כך אין הגאון ממנו בשום דבר הוראה: כי איש נכרי יאכלנו.
זה בעל הגמרא: (ג) אם יוליד איש מאה. בניס: ורב שיהיו ימי שניו. שלו ורב לשון די די
לכל טובה: ונפשו לא תשבע. מאותה הטובה שאינו שמח בחלקו להתקרב רוחו במה שזיו:
וגם קבורה לא היתה לו. פעמים שנהרג וכלבים אוכלים אותו וכל הדברים האלו נמלאו
באחזב שהוליד בניס הרבה וממונו הרבה והיה חומד של אחרים ולא מלא קורת רוח בממונו
וכלבים אכלוהו: טוב ממנו הנפל. של אשה כי הנפל בהבל בא והלך ולא ראה טובה ולא נתאוה
לה ואין לו להלעזר:

ואלו

ר מ ב מן

היה חסר לנפשו מכל תאוה ועם כל זה לא יהנה מנכסיו כי אם יעזוב לאחרים אשר לא ילאו
מחלציו, וגם נחשבו לו כנכרים שלא השיג מהם טוב מעולם, את חילו ורכושו, הלא זה הבל
וחלי רע: (ג) ורב שיהיו נכסיו כל ימי שניו, ונפשו לא תשבע מאותה הטובה שאינו שמח בחלקו
ולא מטיב לאחרים לא נהנה ולא מהנה במה שקנו ה' וגם קבורה כבוד ושם טוב לא היתה
לו אמרתי בו: (ד) כי הנפל בהבל בא, כמו בהבל מה, מבלי שהלעזר ולא סבל יסורין אחרי

שלא

תרגום אשכנזי |

מגלת קהלת ו

(ה) גם שמש לא ראה ולא ידע
נחת לזה מזה: (ו) ואלו היה ארף
שנים פעמים וטובה לא ראה
הלא אר מקום אחד הכל הולך:
(ז) כרעמל האדם לפיהו וגם
הנפש לא תמלא: (ח) כי מה
יותר לחכם מן הכסיל מה ידעני

דעקקען! (ה) פרייליך זאה ויא
קיינע זאננע, אבער ויא קאננע
טע ויא אויך ניכט. דיא גליק
זעליגקייט דיעוער (פעהלגע
פורט) איזט גרעסער אלס יע
נעם (גייציגען). (ו) אונד ווען
דיעוער אויך טויזענד יאהר
צוויפפאך לעכטע, ער גענאם
יא דאז נוטע ניכט, אונד ענד
ליך וואנדעלט אללעס נאך איי
נעם ארט. (ז) דער צוועק אל
לער מענשענארבייט איזט יא
זינליכעקגענום, אונד זעלכסט

דיזעס מאננעס זעעלע בליעב נאך אונבעפרייעדיגט. (ח) וואס איזט אויך דער פארצונ דעס
וויזען פאר דעם טהארען? — וואס הילפט עס דעם איינזיכטספאללען בעטמלער —
ווען

באור המלות

ר ש י

(ו) חמלא, כאשר תשיג הנפש את כל חפלה ומאוויה,
יחמר עליה שתמלא כמו תמלאמו נפשי. (ח) לעני
יודע, מועמד בטעם זיק, ויהיה ח"כ יודע תוחר
לעני, הכונה לעני החכם.
שחקיקה

(ו) ואלו היה. ואם היה אלפים שנה מה
יתרון לו הואיל וטובה לא ראה הלא סופו
לשוב אל העפר כאשר העניים: (ז) כל עמל
האדם. בשביל כיהו הוא שיהנה ויאכל בעולם
הזה והבא זה לא נהנה בחייו: וגם הנפש לא תמלא.
בתמיה כלומר זה אפילו תאזתו
לא מלאה בהנאה מועטת כמו תמלאמו נפשי לשון
השגת תאוה ואחרי שכן הוא מה יותר לו
בחקמתו משאם היה כסיל: (ח) מה לעני. חסרון
מן העשיר שאין לו קורת רוח גם הוא יודע
להלך בארץ אלל החיים. ל"א וגם הנפש לא תמלא
לעולם הבא שהרי לא עשה מעשים טובים
בחייו

ר מ ב מן

שלא הרגיש מאומה, ובחשך ילך, ולא ראה טובה ולא התאוה אליה, ובחשך שמו יבוסה, ולא
ישאר לו שם וזכר בארץ: (ח) וגם בזה טוב ממנו הנפל שלא ראה ולא ידע שמש ההלכה להתאזות
אליה, וזה כל עתו התאוה אל ההלכה גדולה משלו, ולא השיגה ואין נחת, ותקומו מפיח נפש
ומחלת לב, נחת לזה הנפל יותר מאשר לאיש ההוא העשיר ולא ישלוש בעשרו: (ו) אל מקום
אחד, זה הקבר: (ז) כל עמל האדם לפיהו, בשביל פיו שיהנה ויאכל, וזה לא נהנה בחייו,
וגם הנפש לא תשיג את תאוותיה, כי רבות הן לאין קץ: (ח) כי, התרעומת אשר ידבר המתרעם
לאמר מה יותר, אף אם אומר שיש יתרון מה לחכם מן הכסיל, זה הוא דוקא אם שניהם שוים
בטובת הע"ה, אבל מה יעשה העני היודע, אשר אסף ידיעות רבות ונכבדות, והוא עני ורש,
מה לו להלך נגד החיים שלא לנקש כי אם הדברים המתנגדים לחיי האדם, שלא לשמוח ולא
להתענג

ה ע ר ו ת

(ו) וגם הנפש לא חמלא, לדעת המתרגם יהיה טעם וגם אפילו (אונד זעלבסט) דהיינו לא
די שזה האדם שזכר לא עמל לפיהו, כלומר שלא נהנה הניה גמורה אלא אפילו באסיפתו לא
ראה טובה, כי לא תמלא נפשו מתאוותיו ואינו אומר די בשום פנים: (ח) כי מה יותר לחכם
וגו', לדעת המפרש יתורגם בל"א (דען ווטס זויקדער פהרלונג דעס וויזען פהר דען טהארען זייח):
עב

מגלת קהלת ו

תרגום אשכנזי קטז

יִזְדַּע לַהֲלֹךְ נֶגֶד הַחַיִּים: (ט) טוֹב
מֵרְאֵה עֵינַיִם מִהֲלֹךְ-נַפֶּשׁ גַּם-
זֶה הַבֵּל וְרַעוּת רֹוח: (י) מֵהַ-
שְׁהוּיָה כְּבֹר נִקְרָא שְׁמוֹ וְנוֹדַע
אֲשֶׁר-הוּא אָדָם וְלֹא-יִוְכַל לְדִין
עִם שְׁהַתְקִיף מִמֶּנּוּ: (יא) כִּי יֵשׁ-
דְּבָרִים הַרְבֵּה מֵרַבִּים הַבֵּל מֵהַ-
יֹתֵר לְאָדָם: (יב) כִּי מִי-יִזְדַּע מֵהַ-
טוֹב לְאָדָם בַּחַיִּים מִסֵּפֶר יָמֵי-

ווען ער שטעטס דעם לעבען
ענטגעגען קעמפֿען מוז?
(ט) בעסער אױט, וואָס מאַן
פֿאַר אױגען האַט אַלס גײסטעס
גריבעלײַע; אַללײן אױך דײַעס
אױט אײטעלקײט אונד וױנדיג
גער געראַנקע. (י) דען דער
יעניגע, דער ענטשטעהט, דעס
שױקאַל אױט פֿאַרהער בע-
שטיממט; עס שטעהט פֿעסט,
וואָס ער זײן זאַלל דער מענש;
אונד נײעמאַנד קאַן ריכטען מיט
אײנעם, דער מעכטיגער אױט
אַלס ער. (יא) גאַ- פֿיעל דיג
גע פֿערמעהרען אױך נור דיא
אײטעלקײט, זיא האַבען קײנען פֿאַרטױל פֿיר דער מענשען. (יב) ווער וױס דען אױך, וואָס
דעם ערדענוואָהן ערשפּרײעסליך אױט אױס לעבען? זעטצט ער זיך אין דען וועניגען טאַגען
זײ=

באור המלות

ר ש י

(י) שתקיף, תואר ענינו חזק.
בחייו: (ט) טוב מראה עינים מהלך נפש. טוב
היה והוכשר לזה לראות עושרו למראה עיניו
ממאכל ומשתה ההולך בנפש. דבר אחר טוב מראה עינים מהלך נפש טוב היה לזה והוכשר ללכת
אחר עיניו לגזול ולעשוק מהילוך נפשו שלא נתן לב היכן נפשו תלך כשימות: גם זה הכל. הוא
הניתן לרשעים: (י) מה שהיה כבר נקרא שמו. תשיבות וגדולה שהיתה לו בחייו: כבר נקרא
שמו. כלומר כבר היה ועבר כבר ילא לו שם בשורה ועתה חלף ונודע שהוא אדם ולא אל וסופו
שמת ולא יוכל לדין עם מלאך המות שהוא תקיף ממנו: (יא) כי יש דברים הרבה. שנתעסק
בהן בחייו כשחוק המלכים קופים ופילים ואריות הכל הרבו לו ומה יותר לו משמת: (יב) כי מי
יודע. כי מי אשר יודע מעשים טובים ומה לאדם לעשות בחייו שהיו טובים לו לעולם הארוך:
מספר

ר מ ב מן

להתענו, לא לאכול ולא לשחות די שבעו כי אם להשביע את נפשו בדיעות החכמה: (ט) הלא
טוב לאדם מה שעיניו רואות בגלוי ובחוש מכל מה שתהלך הנפש אחריו, במלפון המחשבות,
ובסתת העשחונות, שאין בהם ממש, ולא יפלו תחת ההרגש. עד הנה דברי המתעמים ועתה
ישו על דבריהם גם זה הכל ורעות רוח: (י) מה שהיה, ר"ל האדם, אם עני או עשיר וכדומה,
כבר נקרא שמו, ונתקן עליו טרם הולדו ברלון הבורא הקדוש שכן יהיה, כמו ידעתך בשם.
ונודע אשר הוא אדם, כלומר כבר נודע מאז בגזרת היוצר את אשר יהיה האדם לשעתו, ולשוא
יתלונן המתלונן, כי לא יוכל לשנות הגזירה, וראוי א"כ שלא יתלונן אדם מי כי אם ישב בדד
וידום כי נטל עליו: (יא) וזכר עוד טענה שניה על דבריהם, הנה אף כי יש הרבה דברים
אשר יחסרם העני היודע, הנה הם מרבים הכל ורעות רוח, ומה יתרון בהם לאדם: (יב) כלל,
הוא מסתור מאור השמש, וכו' יחסו וישמחו בני אדם בימי החום ובספר הזה הוא, כנוי לטובה
זמנית

הערות

(י) עם שהחקיף, ע"ד הכתיב טעמו עם אשר הוא תקיף: (יב) כי מי יודע וגו', על פי
התרגום

תרגום אשכנזי

וינעם אייטעלן דאוינס וויא
אים שאטטען, ווער זאגט
דעם מענשען, וואס פאלגען
ווייר, ווען ער אין דיא זאננע
טריטט? (יג) נאָרוהם איזט
(אָפֿט) בעססער אלס קעסטלי
כעס עהל; דער טאָג דעם טאָג
דעם בעססער אלס דער טאָג
דער געבורט. (יד) בעססער
איזטס אינ'ס טרויערהויזגעהן,
אלס אין דאָז הויז דער שוועל-
גע-

מגלת קהלת ז

חיי הבלו ויעשם כצל אשר מי
יגיד לאדם מה יהיה אחריו
תחת השמש:

ז (א) מִזֹּב עִם מִשְׁמֵן טוֹב וַיִּזֶם
הַמּוֹת מִיּוֹם הַיּוֹרֵד: (ב) טוֹב
לֵלְכֵת אֶל-בֵּית-אָבִל מִלֵּכֶת אֶל-

מ' רנתי ביח

ר ש י

מספר ימי חיי הבלו. שהם מעט מספר: ויעשם. לאותם מעשים בשעה מועטת שהוא חי שהוא
זמן קצר ככל עוף העובר ואע"פ שאמר שלמה ככל שתם ולא פירש אם כל דקל אם כל כותל
שהם קבועים כבר פירשו דוד אביו ימיו ככל עובר זהו ללו של עוף. הפורח כך נדרש במדרש: כי
מי יגיד לאדם. כמה יתקיים הון שקבץ מעושי לבניו אחריו תחת השמש:
ז (א) טוֹב שם משמן טוב. יפה לאדם שם טוב משמן טוב. וביום המות טוב השם מיום
הולדו לכך הוקצ שם טוב לשמן יותר משאר משקין שהשמן אתה נותן לתוכו מים
הוא לפי ועולה וניכר אבל שאר משקים אתה נותן לתוכן מים והם בולעים. טוב שם משמן טוב.
שמן טוב יורד למטה שנאמר בשמן הטוב היורד על הזקן שם טוב עולה למעלה שנאמר ואגדלה
שמך שמן טוב לשעה ושם טוב לעולם שנאמר יהי שמו לעולם שמן טוב הולך מקיחון לטורקלין
ולא יותר ושם טוב לסוף העולם אמר רבי יהודה ברבי סימון מזינו בעלי שמן טוב וכנסו למקום
הקיי' וילאו שרופים והם נדב ואביהוא שנמשחו משמן המשחה ומזינו בעלי שם טוב שנכנסו
למקום המיתה וילאו חיים חגיגה מישראל ועזריה שיבאו מבגדן האש: ויום המות מיום הולדו.
נולדה מיום אין הכל יודעין מה היא מתה נסתלקה הנארוכין אהרן בעמוד ענן וכן משה במן:
(ב) טוב ללכת אל בית אבל. מדה הנוהגת בחיים ובמתים: מלכת אל בית משה. שהיא מדה
שאינה

ר מ ב " מן

זמנית אשר יתענוג בו האדם לשעתו, כמו שיבא בכל החכמה בכל הכסף, יאמר אלו ידע האדם
מה עוב לו בעולם הזה מספר ימי חייו, אולי יאמר הנה אעשה ימי חיי ככל לחסות ולהתענוג
בהם להיות שמח בחלקו ולא אשגיח ולא אחוש על מה שיהיה אחרי מלך אחורי, באנשי העולם
זולתי, כאדם היושב בכל וחוסה בו לשעתו, ואין מגיד לו מה יהיה אחריו תחת השמש, ר"ל
במקום שהשמש זורח על הארץ אשר לא יסובכו שם כלים ולא יגינו, ואולם אין הדבר כן, כי
באמת לא ידע האדם מה טוב לו בעולם הזה:

ז (א) טוב, אין לחרון יתרון על העני היודע שהוא הולך נגד החיים, כי מה הוא הטוב
בחיים? בא וראה כמה ספקות יש בדבר, לפעמים השם והכבוד טוב משמן הטוב אשר
ימשחו בו את המלכים או אשר ימשהו לתענוג. ויום המות מיום הלידה, כי המות יוליד האדם
אל

ה ע ר ו ח

התרגום נראה טעם תחת השמש משל לאור עולם הבא, היסך ממה שיעשה ימי חיי ההבל
ככל, וידמה המיתה לניסת הלללים וזריחת אור בהיר ע"ד אשבע בהקין תמונתך. אולם לדעת
המפרש ראוי לתרגם ויעשם כצל וגו' (דחם ער זך חין יזח וויח חין טחטטען זעטלע, חויף דחם חיהפ
ביעפחגר זאגע, חעדער, חונבעקיוועערט) וזחם הינטער חיהפ חייף זחכענטייגע פֿערקעהט):

מגלת קהלת ז

בית משה באשר הוא סוף כל
האדם והחיות אל לבו: (ג) טוב
כעם משחוק כי ברע פנים ייטב
לב: (ו) לב חכמים בבית אבל
ורב כסילים בבית שמחה: (ה) טוב
לשמע גערת חכם מאיש שמע
שיר כסילים: (ו) כי כקול הסירים
תחת הסיר כן שחק הכסיל גם

תרגום אשכנזי קיז

גערייא. דארט זעהט מאנדאז
ענדע דעס מענשען, אונד דער
איבערלעבענדע ווירד נאכדענ-
קענד. (טו) קוממער איזט
(אפט) בעסער אלס לויטע
פריידע, דען אויך ביא פער-
דריסליכעם אנטליטץ קאן דאז
געמיטה רוהיג זיין. (טז) דעס
וויווען הערץ ווילט גערן אים
הויזע דער טרויער, דעס טהא-
רען הערץ ליעכט נור דאז הויז
דער פריידע. (יז) בעסער
איזטס דיא פארווירפע דעס
פערניפטגען הערען, אלס

וז

אויף דען געזאנג דער נאררען האַרבען. (יח) דען וויא דאז פראססעלן דער
דאָרנען אונטער דעם טאָפּף, זאָ איזט דער טהאַרן שערץ ניכט מינדער אייטעל.

ווען

ר ש י

שאינה נהגת אלף בחייה: באשר הוא סוף כל האדם. באנל שהאנל הוא סוף כל האדם.
סופו של כל אדם לבא לדיכך לסיק החייתן אל לבו כל מה שאגמול חסד עם המת אפטרך אני
שיגמלו לי במותי דידל ילוגיה דיטען יטענוני' דיספוד יסדוני' דילוח ילוגיה. ד"א באשר הוא סוף
כל האדם שהמיתה היא סוף כל ימי האדם ואם לא עבשיו גומל לו חסד לא יגמול לו עוד אבל
בית המטה זימנו ולא הלך יכול לומר לו סופך שילד לך בן ושם אהיה עמך תבא לך שמחה
חתונה בניך ושם אלך: והחי יתן אל לבו. הדבר הזה שאם לא עבשיו יגמול לו חסד לא יגמול
לו עוד: (ג) טוב כעם משחוק. מי שרודפת מדת הדין אחריו אל ינטער טוב היה להם לדור
המנוול אם הראם הקב"ה פנים זעומות על עבירות שנידס משחוק שחוק עמהם שא"ו הראה
להם קימעה רוע פנים היו חזורים למוטב. טוב היה לאדוניהו אם עלבו אביו על כל יתרה
שהיה עושה משחוק שהראה לו ובסוף נהרג עליו: ייטב לב. והפוך לב האדם להטיב דרכיו:
(ד) לב חכמים בבית אבל. מחשבתם על יום המיתה: ולב כסילים בבית שמחה. אין חרדים
מיום המיתה ולבם בריא כאלום: (ו) כי כקול הסירים. עלי קולים אשפיג"ש בלע"ז (דקורנען): תחת
הסיר

ר מ ב " מ ן

אל החיים האמתיים אשר אין אחריהם מות. אם תראה החכם הולך אל בית האבל, והכסיל
העשיר אל בית המטה, אל תדמה בנפשך שיהיה זה רעה לראשון וטובה לשני, כי לפעמים
טוב ללכת אל בית האבל, בעבור שהמות סוף כל האדם, והחי יתן אל לבו אנה הוא הולך
ומה יהיה בסופו. (ג) טוב כעם, איך ידע האדם מה טוב לו בימי הבלו, והנה לפעמים יהיה
הכעם והעלבון טוב לו מן השמחה והשחוק, וא"כ אין הכעם כל עת רעה, ולא השמחה כל עת
טובה לאדם, כי לפעמים ברוע פנים ייטב לב, לכן אל תשפוט למראה עיניך, כי לפעמים
מלפניו של האדם סותר לגלויו. (ד) לב חכמים, אין בבית השמחה והמטה תמיד הלכה לאדם,
ואדרבה החכמים לא יעלימו עיניהם מראות בנגעי בני האדם ומבאובם, כי אם ילכו אל בית
האבל, ונחמו את קשה יום, את מרי נפש, ויקימו במליהם את הנושל, והוה הטובה ישמחו
בה וההלכה אשר יבקשו. לא כן הכסילים, כי להם אין תענוג כי אם בבית המטה וההוללות,
ואם יראו ברכים כושלות יתעלמו מהם: (ה) אם יגער בך החכם ויראה לך פנים זועפות,
אל תקון בתוכחתו, כי טוב לשמוע גערתו, מלשמוע שיר כסילים, כי גערת החכם תועיל לנפש,
ושיר כסילים יאבדנה: (ו) כי כקול הסירים תחת הסיר הכסוי על תבערת קולים כסומים, והם
גשרפים

זֶה הַבֵּל: (ז) כִּי הָעֵשֶׁק יְהוּלֵל
 הַכֶּסֶם וַיֵּאבֵד אֶת־לֵב מִתְנַהֵר:
 (ח) טוֹב אַחֲרֵית דְּבַר מִרְאשִׁיתוֹ
 טוֹב אַרְךְּ־רוּחַ מִגְּבַה רוּחַ:
 (ט) אֶל־תְּבַהֵל בְּרוּחְךָ לְכַעֵס כִּי

(יט) זוען געוואלטטהעטיגע
 האנדלונגען דען וויזען פֿאן
 זינען ברינגען קעננען, זא
 פריכט דעם טהארען מיל=
 דע ניכט וועניגער זיין הערץ.
 (כ) אויסגאנג איינעם דינגעס
 איזט (אָפֿט) בעססער אלס זיין
 אַנפֿאַנג; געדולדיגעס אויס=
 האַררען בעססער אלס שטאַל=
 צער גייסט. (כא) זיין אַלזאָ גיכט פֿאַראַייליג מיט צירנענדעם אונמוטה, ידען צאַרנאָ

כעז
 מוטה

באור המלות

ר ש י

הסיר. חמת סיר נחשת הכסוי על תצרת קוליס וחס מקשקשים לתוכה אמר ריב"ל כל קיסיא כד אינון דלקין לית קלהון אזיל ברס הלין סירייתא קלהון אזיל למימר אף אין מן קיסיא מודיעים אף אנו מן העלים ויש לורך בנו אף הכסילים מרבים דברים לומר גם אנו מן החשובים: גם זה הכל. ועמל הוא שמסר הקב"ה לבריות להיות יגיעים וקותרים בהם: (ז) כי העושק יהולל חכם. כשהכסיל מקותר את החכם מערבב דעתו וגם הוא נכשל. דתן ואבירס קותרו את משה לומר ירא ה' עליכם וישפט וגו' וערבבוהו ואבדו את לבו וגרמו לו שהקפיד כנגד הקב"ה ואמר והלל לא הכלת את עמך ונענש בדבר שהשיבוהו עתה תראה ולא תראה במלחמת ל"א מלכים: לב מתנה. לב חכמה שהיא מתנה לאדם שנאמר כי ה' יתן חכמה: עושק לשון ריב וקנחורין יש פנים אחרים אך מפרידין המקראות זו מזו וכי האמור נראש המקרא מוכיח שמוכר למקרא שלפניו: (ח) טוב אחרית דבר מראשיתו. כמשמעו בראשית הדבר אין אנו יודעים מה יהא בסופו אבל כשאחרית טוב וגמר בטובה. ד"א טוב אחרית דבר מראשיתו בזמן שהוא מראשיתו טוב שנתכוונו לטובה כשהתחילו בו. ר"מ היו קאים ודריש נוליה מילתא באלשיצ בן אבויה במדרש קהלת: ארך רוח. המאריך רוגזו ואינו ממחר לריב: (ט) אל תבהל. אל תמהר

ר מ ב מן

נשרפים ומשמיעים קול יותר מכל העלים החשובים מהם, כי קסמי עלי אלון וברזשים לא ישמיעו קול, כן שחוק הכסיל הפחות שבני אדם ישמיע קולו למרחוק, וימלא פיו שחוק לבלי חק. גם זה הכל בלי הבאת תועלת, כמו שקול הסירים הוא הכל בלי הבאת חום אל התבשיל אשר בסירה. (ז) כי העשק, חמת הדבר כי אם יראה החכם את העושק הנעשה בעולם, כאלות הרשעים והכסילים, והתנשאים על אנשי הלבד והחכמה, כמעט ישוב מהולל, כאילו ילא מדעתו, ואם יתנדב הכסיל בגודל לבבו לפחות את ידו להעני היודע, יאבד את לבו, כאילו הוא טורף את נפשו ודעתו, כי קשה עליו מתנת הכסיל מעשקו. והנה יאבד לשון זכר, ומתנה לשון נקבה, ולריך שימאר דבר ערם מתנה, וכן כתב הראב"ע: (ח) עם כל זה אין ראוי להחכם שיתהולל בראותו עושק, רק ישיב אל לבו שטוב אחרית דבר מראשיתו, כי בראשית הדבר אין אנו יודעים מה יהיה בסופו, וכן טוב ארך רוח הסובל מאהבה, ודומם לה' ומתחולל עליו, מגבה רוח המצטע ומרבה תלווה נגד האלהים ודרכי השגחתו: (ט) אל תמהר בראשית דבר לכעוס על אשר ראו עיניך מדרכי השגת השם, כי כעם בתיק בסילים ינוח, אחרי שדרכי ההשגחה העליונה נתכלית

ה ע ר ו ת

ז (י) ויאבד אח לב מחנה, עיי' בפ'י. אולם בבאורו על התורה כבר העיר הרמב"מ על הכלל שהפעל שיבוא לפני השם לא ישמור את חמין:

מגלת קהלת ז

כַּעֲס בְּהִיק כְּסִילִים יִנּוּחַ: (י) אֶל-
תֵּאמֶר מֶה הָיָה שְׁהִימִים
הָרֵאשִׁנִּים הָיוּ מִזִּבִּים מֵאֵלֶּה כִּי
לֹא מִחֲכָמָה שְׁאַלְתָּ עַל-זֶה:
(יא) מִזִּבֵּה הַחֲכָמָה עִם-נֶחֱלֶה וְיִתְרָה
לְרֹאֵי הַשָּׁמַיִם: (יב) כִּי בִצֵּל הַחֲכָמָה
בִּצֵּל הַכֶּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחֲכָמָה
תִּחְיֶה בְּעַלְיָה: (יג) רֵאָה אֶת-

מעשה

תרגום אשכנזי ק"ה

מוטה רוחט נור אין דער אונג
וויססענדען שאַס. (כ) רופע
ניכט: אָך! וואָס איזט מיר וויי-
דעוֹפֶאהרען? אָך! דיא טאַגע
דער פֿאַרצייט וואָרען בעם-
סער! ווייזוהייט גאַב דיר דיע-
זע קלאַגע געוויס ניכט איין.
(כג) ווייזוהייט פֿערבונדען מיט
גיטער = בעזיטן איזט פֿרייליך
גוט, אָבער ווייזוהייט איזט דאַן
פֿאַרציגליכערע בייא דענען, דיא
דאַ ליכט דער זאָננע שויען.
(כד) דען ווייזוהייט שיטצט וויא
פֿערמעגן שיטצט; איהר פֿאַר-

צוג איזט, זיא ערהעלט איהרן בעזיצער איממער. (כה) וויא נור צושויער, בייא גאַטטעם פֿער-

הענג

ר ש י

תמהר: (י) אל תאמר מה היה שהימים וגו'.
אל תתמה על הטובה שהיתה באה על הלדיקים
הראשונים כדור המדבר ודורו של יהושע ודורו
של דוד: כי לא מחכמה שאלת. שהכל לפי זכות
השומם.
הדורות: (יא) טובה חכמה וגו'. חכמתם עמדה להם עם נחלת זכות אבותם כי טובה היא
החכמה: ויותר לרואי השמש. יתרון היא החכמה לכל הנברות. רואי השמש הן כל הנברות
בדתן הנודר מרואי החמה אסור אף בסומין לא נתבונן זה אלא במי שהחמה רואה אותו:
(יב) כי כלל החכמה כלל הכסף. כל מי שישינו כלל החכמה ישנו כלל הכסף שהחכמה גורמת
לעושר שיבא: ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה. ועוד החכמה יתירה על הכסף שהחכמה תחיה
בעליה: (יג) ראה את מעשה האלהים. היאך הוא מתוקן הכל לפי הפעולה של אדם הן עדין
ללדיקים

באור המלות

ענינו תמהר וכן ויבהילו את המן. (יא) ויתר,
הוא שם כמו יתרון ודעו שרוב שמות המקרה במשקל
זה מלעיל, כד זה מלרע, וכן ויתר מהמה, ומה
יותר לחכם וגו'.

ר מ ב מן

בתכלית הטובה לעולם כראוי לטוב ומטיב לכל, ואלו ידע האדם את כל פרטי ההשגחה ותעלומותיה,
אין שפק שיסבך בעסו וינוח רוגזו, ויהיה שמח במדות החכמה העליונה ומודה עליה, וא"כ
לא נולד הכעס הזה כי אם על ברכי הסכלות וחסרון הידיעה: (י) אם ירדת מגדולתך ומעשרך,
אל תאמר מה היה, כאשר יחשבו הכסילים באבוד רכושם וממונם, ידמה להם כאלו נהסבו
סדרי בראשית. כי לא מחכמה בו, המבין יודע כי הימים שוים, והמערכות העליונות נשארו
כמו שהיו, רק המקבלים ישתנו איש איש כפי חלקו: (יא) רואי השמש, הם כל הנברות, יאמר
אם בהיותך עשיר ובעל נחלה ראית שטובה החכמה עם נחלה, עתה בענין תראה שיש בחכמה
יתרון לבני האדם: (יב) כי כלל, כאשר יחסה האדם כלל הכסף, הן יחסה כלל החכמה, ונדבר
הזה לפחות שוים הם, ואלו זה יתרון דעת, שהחכמה תחיה את בעליה בהיותו בחוסר כל:
(יג) אל תחסוך שיתגלגלו הדברים כרלונך, כי אם ראה את מעשה האלהים, ונטל רלונך מכני

רכונו

ה ע ר ו ת

(יא) ווהר, אפשר שהוא פעל בנינו ויתורגם כל"א (אונד פֿאַרטדייט): לרואי השמש, אפשר
שה תואר להחכמים, היסך והכסיל בחושך הולך, וטעם הכתוב טובה חכמה עם נחלה, אבל
הראשון הוא היותר נמשב אלל המשכילים, ותרגום רל"ם נוטה גם לזה הפירוש:

יצא

תרגום אישכנזי

הענגניססען; דען ווער קעננע
טע פֿערבעססערן, וואס ער
פֿערקריממט? (כו) וויא פֿראה,
אין צייטען דעם גליקקעס;
אין אונגליקסשוואנגערן טאג
גען, וויא אויפֿמערקזאם. ויע
הע! דאז ענטגעגענגעזעטע
טע האט גאטט זא פֿערבונע
דען, דאס דער ערדענוואָהן
איבער ניכטס צו מוררען פֿינע
דען זאָללטע.

זיעבענטער אַבשניטט

(פֿון ק. ג' פ' טו ביז ק. ח' פ' ט')

(א) אויך האבע מאַנכערלייא
ערלעבט אין דען טאָגען מיי

מגלת קהלת ו
מעשה האלהים כי יוכל לתקן
את אשר עותו: (יד) ביום טובה
היה בטוב וביום רעה ראה גם
את־זה לעמת־זה עשה האלהים
על־דברת שלא ימצא האדם
אחריו מאומה:

פ ר ש ה ז

(טו) את־הכל ראיתי בימי הבלו
יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע
מאריך ברעתו: (טז) אל־היה צדיק

הרבה

נעם אייטעלן דאָווינס. גערעכטע גינגען אונטער בייא איהרער גערעכטיגקייט, גאטט
לאָזע דויערטען פֿאַרט אין איהרער באַוהייט. (ג) זייא ניכט איבערגערעכט, אונד פֿער
לאַג

ר ש י

לדיקים וגיהנם לרשעים ראה לך באיזה תדבק: כי מי יוכל לתקן. לאחר מיתה את הדבר אשר
עוותו בחייו: (יד) ביום טובה היה בטוב. ביום שיש בידך לעשות טובה היה בעושי הטובה:
וביום רעה ראה. כשתבא הרעה על הרשעים אתה תהיה מן הרואים של וילאו וראו בפגרי
האנשים וגו' ולא תהיה מן הנראים והיו דיראון לכל בשר: גם את זה לעומת זה. הטובה
וזכר פעולתם לעומת הרעה וזכר פעולתם: אשר לא ימצא האדם אחריו מאומה. להרהר
אחריו של הקב"ה: (טו) יש לדיק אובד בצדקו. אע"פ שהוא אובד עודנו עומד בצדקו מעשה
ביוסף בן פנחס הכהן שעלתה לו נומא ברגלו קראו לרופא לחתוך רגלו אל כשאתה מגיע לחוש
השערה הודיעני וכן עשה קרא לחוגיא בנו אמר לו בני עד כאן היית חייב ליעפל כי מכאן ואילך
אין אתה חייב ליעפל כי שאין כהן מטמא לאחר מן החי מאביו: (טז) אל תהי לדיק הרבה.
כשאל

ר מ ב " מן

רצוני באילו לא נגעו הדברים אליך, רק אתה רואה אותם מרחוק ומתבונן בהם. כי מי יוכל כו',
הוא רשאי ולא אתה, לכן טוב לך שלא להתעקש נגד גזרותיו, כי אם לבונן את מחשבתך ורצונך
עם מעשה ורצון הבורא: (יד) ביום טובה, תוכל להיות בטוב, וביום רעה ראה, גם פה הטובה
ראה אותה כמרחוק באילו אינה נוגעת אליך, ומקור על הסכה הפועלת אותה, ר"ל התבונן
ממי באו עליך הרעות? גם את הטוב לעומת הרע עשה האלהים, ערן זה לנגד זה, וקשרן
זה בזה, באופן שלא ימצא האדם להרהר אחריו מאומה, אלו ידע והשיג רופס וקשורס, וזהו
על דברת, כלומר על אופן שלא ימצא האדם להרהר:

(טו) את הכל, דבר והסכו ראיתי בימים מועטים אשר אנכי חי על האדמה, יש מלך לדיק
בכל דרכיו, ולא ירע לשום אדם, ולא ירשיע את האומות הסובבות את מלכותו, והוא
אובד בצדקו, ולא ילחיק על כסא מלכותו, ויש רשע ירשיע בכל אשר יפנה, והוא מאריך ימים
על ממלכתו ברשעתו: (טז) אל תהי לדיק הרבה מן הראוי, כי הצדק המומלט לא ילחיק במדיניות,
ואל תתחשס יותר, אל תתראה שאתה טבס מכל אשר היו לסניך, ותראה להנהיג את הכל על
דעתך

מגלת קהלת ז

הַרְבֵּה וְאֶל־תַּחֲכֵם יוֹתֵר לָמָּה
תִּשְׁוֹמֵם: (יז) אֶל־תִּרְשַׁע הַרְבֵּה
וְאֶל־תְּהִי סָכָל לָמָּה תָּמוּת בְּלֹא
עֵתָּה: (יח) טוֹב אֲשֶׁר תֵּאָחֵז בְּזֹה
וְגַם־מִזֶּה אֶל־תִּנַּח אֶת־יְדֶךָ כִּי
יֵרָא אֱלֹהִים יֵצֵא אֶת־כָּלָם:
(יט) הַחֲכָמָה תֵּעֵז לַחֲכָם מַעֲשֵׂרָה
שְׁלִיטִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּעִיר: (כ) כִּי
אָדָם אֵין צְדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר

יעשה

תרגום אשכנזי קיט

לאנגע ניכט דער וויזערע צו
זיין. ווארום וויללסט דוא אן
פֿערצווייפלונג געראהמען?
(ג) זיין אבער אויך ניכט צו
אונגערעכט, אָדער לייכטגלייבֿ
ביי. ווארום וויללסט דוא
פֿאַר דער צייט שטערבען?
(ד) דוא טהוסט וואָהל דאַראַן,
אַן דעם איינען דרך האַלטען,
אונד פֿאַן דעם אַנדערן אויך
דיא האַנד ניכט אַבצולאַססען.
דער גאַטטעספֿירכטיגע געהט
אין אַללען דינגען דיא מיט־
טעל = שטראַססע. (ה) דיא
לעהרע ווירד דעם פֿערנינפֿֿ
טיגען בעקרעפֿטיגט ווערדען
דורך צעהן רעגיערונגען, דיא
אין דער שטאַרט וואַרען: (ו) דאַס קיין מענש אויף ערדען זאָ גערעכט זיין, דאַס ער
איט־

באור המלות

(טז) חשומם, מננין נפעל כמו תכונן.

ר ש י

בשאל שדימה להיות לדיק וריחם על הרשעים:
ואל תחכם יותר. לדון ק"ו של שטות ומה
אל תרשע הרבה. (יז) אל תרשע הרבה. אפילו רשעת מעט
אל תוסיף להרשיע: למה תמות בלא עתך. בשאל שנאמר וימות שאל במעלו אשר מעל בנוב
עיר הכהנים ובעמלק: (יח) טוב אשר תאחז בזה וגו'. אחוז בדק וברשע אם אמר לך הנוב
הלדיק דבר שהוא דומה לך לרשע כגון שאמר שמואל לשאל אל יקל בעיניך לפקפק בו: ילא
את כולם. ידי שניהם יקיים הלדק והרשע כהלכתן: (יט) החכמה תעוז לחכם. לפי שאמר אל
תרשע הרבה אם רשעת מעט אל תוסף עליו אלא שפס במעשיך ותהא תוהא על החטא אמר
החכמה תעוז לחכם שהיא זועמתו לשון בתשובה: מעשרה שליטים. מלינו ביאשיהו שהעיד
עליו הכתוב וכמהו לא היה לפניו מלך וגו' הרי עמדה לו חכמתו שפס במעשיו וטוב לו
מעשרה מלכים שהרשיעו ולא שבו מדרכם: אשר היו בעיר. בירושלים רחבעם אביה אחיהוואש
אחרי מות יהודע אמליה אחז מנשה אמון יהויקים לדיקיהו: (כ) כי אדם אין לדיק בארץ.
לפיכך

ר מ ב מן

דעתך ובחכמתך, למה תהיה שומם בראותך כי לשוא תתיגע: (יז) ואולם הזהר שלא תטה אל
הקלה הזני ותרשע הרבה, או תהי סכל להאמין את כל אשר ישקרו לך עבדיך, מבלי לחקור
אחריהם, כן יערימו סוד עליך להמיתך בלא עתך: (יח) טוב אשר תאחז בשניהם, ותלך בדרך
הממוצע בין שניהם, כי הוא הדרך הישרה אשר יבור לו האדם: (יט) החכמה, יאמר אם יתבונן
החכם בכל אשר נעשה תחת ממשלת כמה שליטים אשר היו בעיר הזאת הנה תעוז ותתאמת
לו החכמה הזאת, שאין אדם לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואפי אפסר למואל לילך
בדרך הלדק המוחלט, עד אשר לא יעשה כי אם טוב לכל היושבים תחת ממשלתו, וא"כ השאר בדרך
הממוצע

ה ע ר ו ת

(יח) יצא אח כלם, אולי טעם המליכה על דרך שאומרים כל"א (מיט יעדען וויסקהוועטען.
פֿערטיג ווערען.)

יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יַחֲטֵא: (כא) גַם
 לְכָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִדְבְּרוּ אֶל־
 תַּחַן לְבָבָא אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע אֶת־
 עֲבֹדָהּ מִקְּלָלָהּ: (כב) כִּי־גַם־פְּעָמִים
 רַבּוֹת יָדַע לְבָבָא אֲשֶׁר גַּם־אֶת
 קַלְלַת אַחֲרִים: (כג) כָּל־זֶה־נִּסְיָתִי
 בַּחֲכָמָה אֲמַרְתִּי אַחֲכָמָה וְהִיא

רחוקה

אָתָּה קרי

ר ש י

איממער נור טהוע וואס גוט
 איזט, אונד ניעמאָהלס פֿעהלע.
 (א) נים דיר דאָ ניעט צו הער=
 צען וואס דיינע אונטערטהאָ=
 נען אַללעס רעדען; דאָס דוא
 זעלבסט ניעט אַטעסט, ווען
 דיין שקלאָפֿ'דיר פֿלויכט. (ה) וויא
 אַפֿט—דיין הערץ ווייס עס,—
 האסט דוא ניעט אַנדערע גע=
 שאַלטען? (ט) דיעס אַללעס
 האָבע איך טיט ווייזוהייט גע=
 פרייט. איך דאָטע איך
 וואַללט' עס גאַנץ ערגרינדען;
 אָבער

לפיכך לריך לספּש במעשיו: (כא) גם לכל הדברים וגו'. לפי שדבר בשאול שקבל לשון הרע
 על נוב עיר הנהגים ועליו נאמר אל תרשע הרבה אמר גם לכל הדברים וגו' אשר ידברון אליך
 הולכי רכיל אל תחן לבך לקבלן: אשר לא תשמע את עבדך מקללך. אין טוב אשר תטה אונך
 לשמוע את עבדך מקללך. ד"א מעשרה שליטים אלו עשרה דברים המזייבים את האדם שתי
 עיניו מראין אותו דבר עבירה שתי אזניו משמיעין אותו דברים בטלים שתי ידיו שגוזל וחומס
 בהן שתי רגליו שמוליכין אותו לדבר עבירה ופיו ולבו. ד"א החכמה תעוז לחכם זה נח.
 מעשרה שליטים מעשרה דורות שלפניו. ד"א לחכם זה אברהם מעשרה שליטים מעשרה דורות
 שלפניו. ד"א לחכם זה יוסף מעשרה שליטים אלו אחיו. ד"א לחכם זה משה מעשרה שליטים
 עשרה דברים המשמין את הגוף על ידי מאכל מן סומא לוושטא ומן וושטא לכרסא וכו' כדאיתא
 במדרש קהלת וחכמתו עמדה לו למשה שלא נלטך למאכל ארבעים יום וארבעים לילה כל הפנים
 הללו במדרש ואינו יכול לישב עליהן מקרא של אחריו כי אדם אין לדיק בארץ כל זה נסיתי
 בחכמה על מקראות של מטן ועל של מעלן: (כג) נסיתי בחכמה. בתורה: אמרתי אחכמה.
 לדעת

ר מ ב מן

הממוצע אז טוב לך. תעוז משרש עוז, לשון חוקק וגבורה, והואאל על הנפש, עזי נפש, יענה
 עוזת, ולדעתי תהיה פה ההשאלה על התאמתות הדבר והחזקו בנפש החכם (בעקרעפטיגען)
 מ"ס מעשרה היא מ"ס המקום, כלומר משם ילמוד החכם, ויתאמת לו הדבר הזה: (כא) ועתה
 אחרי אשר בחרת בדרך הממוצע לאחוז בזה ונזה, אל תחן את לבך לכל אשר ידברו אחרים
 מממשלתך והנהגת מלכותך ואל תשגיח בזה שיאמרו הנריות בדרכס לגנות את כל אשר יעשה
 זולתם, ואם עבדך מקלל אותך ומגונה את מעשך האעם אונך משמוע: (כב) כי גם פעמים
 רבות קללת אתה את אחריים וגוית את מעשיהם, ופעמים שהם לדיקו ממך, וא"כ אל תשגיח
 בדברים ותלונות והבלים שאין בהם ממש, ואל תסור מדרך האמצעי אשר בחרת בו: (כג) כל זה
 נסיתי מעט מהחכמה הידועה שהיא החכמה העליונה והנהגת היגורים, והואלם אמרתי אחכמה ואבוא
 עב

ה ע רות

(כב) ידע לבך, יפה תרגמו רד"פ בעין מאמר מוסגר, כי ענין פעמים רבות מוסב בהכרח
 על פעל קללת, ודין כל מאמר מוסגר לבוא במכסיק יותר גדול. (כג) כל זה נסיתי בחכמה,
 לדעת המפרש יתורגם (אף) פיעל האָבע איך פֿאָן דער ווייזוהייט אין ערפֿטהרונג געבראַכט,
 ופתח הידיעה מסכמת:

מגלת קהלת ז

תרגום אשכנזי קיט

רחוקה ממני: (כד) רחוק מה-
שהיה ועמק ו עמק מי ימצאנו:
(כה) סבותי אני ולבי לדעת ולתור
ובקש חכמה והשבון ולדעת
רשע כסל והסכלות הוללות:
(כו) ומוצא אני מר ממות את-
האשה אשר היא מצודים
וחרמים לבה אסורים ידיה טוב
לפני האלים ימלט ממנה וחוטא

אבער עם וואר פערן פאן מיר.
(י) דאן פערנאנגענע איזט צו
פערן; דיא אונטערזוכונג טיף,
טיף פערבארגען; ווער פער-
מאג'ס אויפצופינדען? (יא) איך
שטרענגטע גייסט אונד הערץ
אן צו ערקענען, אויסצו-
שפעהען אונד צו זוכען ווייז-
הייט אונד איבעראיינשטימ-
מונג, דאס איך לערנע דען
אורשפרונג דער באזוהייט אויס
טהארהייט אונד דער טאלל-
הייט אויס אונוויססענהייט.
(יב) אונד זא פאנד איך:
ביטערער אלס דער טאד
זיין יענעס ווייב (דיא זינגליכע בעגירדע) פאללער שלינגען, דערען הערץ איין נעץ,
דערן הענדע פעססעלן זינד, דער גאטטגעעליגע ענטגעחט איהר, דער זינדער ווירד פער-
שטריקט

באור המלות

ר ש י

לדעת את החכמה: והיא רחוקה ממני. ומה
היא זו: רחוק מה שהיה. את הדברים הרחוקים
שהיו בלילית בראשית: (כד) ועמוק עמוק.
הוא מי ימצאו שאין לי רשות להרהר בהן מה
למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור:
ועוד (כה) סבותי לדעת ולתור ולבקש חכמת
לעמוד על סוף דעתה של
האשה ומוצא אני מר ממות. שהיא קשה
מ' דברים הקשים שנבראו בעולם כדאית' בנ"ב בהשפתין ומוצא אני מר וקשה ממנה את האשה
זו האסיקורסות: וחרמים לבה. לזון מבמות כמו יגורוהו בזרמו ויאספהו במבמתו: אסורים
ידיה. ומשהחזיקה באלם הרי הוא כנקצר בקצור עבותות. אסורים גם דבר של קצורים כמו וימסו
אסוריו

כד) ועמק עמק, הוא הדבר של יוכל האדם
להגיע אליו כי אם בקושי וסכנה, והוא על השגת
הדברים הקשים. (כה) והשבון, הוא ידיעת ערך
ויחס דבר אל דבר. (כו) מצודים, פרשת שלדון
בה, ובראש נור. וחרמים, פירושו רשות. אסורים,
כמו זקיס וככלים לאסור את הנלכד בידה (באנדע).
אמרה
פרשת פרה אדומה וחשבון קן הגאולה: ולרשת רשע כסל. לעמוד על סוף דעתה של
אסקורוסות וסכלות הוללות מעורבב ומשועמם שנה: (כו) ומוצא אני מר ממות. שהיא קשה
מ' דברים הקשים שנבראו בעולם כדאית' בנ"ב בהשפתין ומוצא אני מר וקשה ממנה את האשה
זו האסיקורסות: וחרמים לבה. לזון מבמות כמו יגורוהו בזרמו ויאספהו במבמתו: אסורים
ידיה. ומשהחזיקה באלם הרי הוא כנקצר בקצור עבותות. אסורים גם דבר של קצורים כמו וימסו
אסוריו

ר מ ב מן

עד תכליתה, אבל היא רחוקה ממני, (כד) רחוק מה שהיה, הנה מה שהיה בתחלת היצירה
בהיות האדם במדרגת ההלצה העליונה, ערס חטא, הוא רחוק ממנו, ועמוק עד למאד,
עד שכבד להשיג אותו בשכל על מתכונתו, כי האדם נמות שהוא עתה, הוא רחוק עד מאד מן
השלמות ההוא: (כה) סבותי אני ולבי לדעת ולתור ולבקש חכמה, הוא ההנהגה העליונה,
וחשבון הוא ערך ויחס הרעות הטבעיות אל סבותם ועלותם, לדעת רשע כסל והסכלות הוללות,
ירכה שנקש לדעת איך ילא רשע מכסל, והוללות מסכלות, כי אחרי שאין רע יורד מן השמים,
על כרחק שנה העון משאת האצטר, ותהיה ח"כ הסכלות גורמת לאדם לחטוא, ועל ידי הגדר
הידיעה יתהולל וירשע, כי אין הסכלות בעלמה חטא, כי אם מקור החטאים והוללותם, וע"כ
בקש לדעת איך ישוב הכסל להיות רשע והסכלות הוללות: (כו) ומוצא אני מר ממות את האשה,
היא כנוי לתאווה הגופנית והתשוקה, היא גרמה לנו את כל חלה, משם ילא רשע והוללות, כי
היא תעור עיני בני אדם, ותסלק משנותיהם, כי היא מצודים וחרמים ללודד-נפשות ולהפילם
ברשת כל יקומו, וידיה כמו כנלי ברזל לאסור את הנפתה לה. חוטא ילכד בה, אחרי שקרא
אותה

עד תכליתה, אבל היא רחוקה ממני, (כד) רחוק מה שהיה, הנה מה שהיה בתחלת היצירה
בהיות האדם במדרגת ההלצה העליונה, ערס חטא, הוא רחוק ממנו, ועמוק עד למאד,
עד שכבד להשיג אותו בשכל על מתכונתו, כי האדם נמות שהוא עתה, הוא רחוק עד מאד מן
השלמות ההוא: (כה) סבותי אני ולבי לדעת ולתור ולבקש חכמה, הוא ההנהגה העליונה,
וחשבון הוא ערך ויחס הרעות הטבעיות אל סבותם ועלותם, לדעת רשע כסל והסכלות הוללות,
ירכה שנקש לדעת איך ילא רשע מכסל, והוללות מסכלות, כי אחרי שאין רע יורד מן השמים,
על כרחק שנה העון משאת האצטר, ותהיה ח"כ הסכלות גורמת לאדם לחטוא, ועל ידי הגדר
הידיעה יתהולל וירשע, כי אין הסכלות בעלמה חטא, כי אם מקור החטאים והוללותם, וע"כ
בקש לדעת איך ישוב הכסל להיות רשע והסכלות הוללות: (כו) ומוצא אני מר ממות את האשה,
היא כנוי לתאווה הגופנית והתשוקה, היא גרמה לנו את כל חלה, משם ילא רשע והוללות, כי
היא תעור עיני בני אדם, ותסלק משנותיהם, כי היא מצודים וחרמים ללודד-נפשות ולהפילם
ברשת כל יקומו, וידיה כמו כנלי ברזל לאסור את הנפתה לה. חוטא ילכד בה, אחרי שקרא
אותה

תרגום אשכנזי

שטריקט. (יג) זיעהעו! וא האבע איכ'ס געפונדען, זאגטע דער זאממלער; פֿערגלייכע איינס מיט דעם אנדערן, אום עבענ־פֿאלס דיא איבעראיינשטימ־מונג צו פֿינדען. (יד) (נאך זוכ־טע מיינע זעעלע עטוואַס אונד פֿאנד עס ניכט; נעהמליך אונ־טער טויזענד מענשען פֿאנד איך איינע טאן; אבער אונטער אללען ריעזען (פֿרויען) ניכט

מגלת קהלת ז

יִלְכַד בָּהּ: (כו) רֵאָה זֶה מִצְאָתִי
אָמְרָה קֵהֶלֶת אַחַת לְאַחַת לְמִצְאָתֵי
הַשְּׁבוּן: (כח) אֲשֶׁר עוֹד־בְּקִשְׁרָה
נַפְשִׁי וְלֹא מִצְאָתִי אָדָם אַחַד
מֵאַלְפֵי מִצְאָתִי וְאִשָּׁה בְּכָל־אַלְפֵי

לא טער טויזענד מענשען פֿאנד איך איינע טאן; אבער אונטער אללען ריעזען (פֿרויען) ניכט

באור המלות

ר ש י

(כו) אמרה קהלת, קבולת החכמה, קהלת לשון נקמה, וכשהוא חומרת בלשון זכר הכונה על הקובנה וכוף שלמה.

חשבנות

אסוריו קשוריו כן פירשו מנחם: (כו) ראה זה מלאתי אמרה קהלת אחת לאחת למלא חשבון. כל המלות שהלדיקי' עושים והעבירות שהרשעי' עוברים נמנים לבני הקב"ה אחת על אחת

עד שמטרופות לחשבון גדול כך פירשו רבותינו במסכת סוטה: אמרה קהלת. אמרה קבולת החכמה ואמרה נפשו המשכלת המקבלת החכמה. קהלת לשון נקמה הוא וכשהוא אמרו בלשון זכר מוסב על הקובנה והוא שלמה והפחדרש מלינו ח"ר ירמיה בן אלעזר רוח הקדש פעמים משיחה בלשון זכר ופעמים בלשון נקמה כתוב ח' אומר עזרי ומפלטיו וכתוב ח' אומר כי אתה עזרתי. כתוב ח' אומר קול מבשר וכתוב ח' אומר מבשרת ליון: (כח) אשר עוד בקשה נפשי. לנד חלה האמורים למעלה שבקשתים ולא מלאהים בקשה עוד נפשי כשרה בנשים ולא מלאהי כי כולן דעתן קלה עליהן: אדם ח' מאלף מלאהי. בנוהג שבעולם אלף נכנסים למקרא חין יולאים מהם להלליח שראויים למשנה אלא מאה ואותם מאה שנכנסו למשנה חין יולאים מהם לגמרא אלא עשרה ואותן י' שנכנסו לגמרא חין מכלית מהם אלא ח' להוראה הרי ח' מאלף: ואשה בכל אלה. אפילו

ר מ ב " מ ן

אותה מזודים וחרמים, הוסיף לאמר שהיא הרשת לכל חוטא, וזהו תשובה נכחת על השאלה הנוכרת, כי בהתחבר התאווה אל הכסל ילאו הרשע וההוללות, אחרי שאם לא ידע האדם לבחור בטוב האמתי מן הטוב המדומה, והתשוקה לא תשקוט ולא תנוח בדרכה, אי אפשר לה מצלתי שתיבא את האדם אל הטטא, ובאלו בא הכסל על התשוקה החושית והוליד ממנה הרשע והוללות: (כו) אחת לאחת למלא חשבון, כלומר אם תקרב אחת אל אחת ותחפש בשלך ערך דבר אל דבר תמלא חשבון ויחס מזומלם בין התאווה והכסל לרשע והוללות באשר זכרנו: (כח) חין ספק שהמלך שלמה באשר ראה שנשיו הטו את לבבו מאחרי אלהיו, נשברה רוחו בקרבנו, ונתחרט על מעשיו ובמר רוחו אמר את הדברים האלה, להנחות את הנשים, ולשית עליהן חטאת, אשר חטא הוא, בעברו על מצות אלהיו, וכנה את התשוקה החושית בשם האשה, ואמר עליה שהיא מר ממות, ועתה יוסיף לאמר, שאדם אחד ימלא מוך אלף אנשים, ואשה בכל אלה לא תמלא, כי היה מספר נשיו אלף, שנע מאות שרות ושלש מאות פלגשים, ואשה אחת כשרה לא תמלא בתוכן. ואולם ראוי למשכיל להאמין שהמלך הפריז על מדותיו, ואלו לא לקח כי אם אשה אחת או מעט כמלות אלהיו, אפשר שהיה מוכא ביניהן עזר כנגדו, באשר מלאו רבים שלא הגיעו למעלת החכם הזה, ויש בנשים טובות ורעות כמו שיש בנאשים, ובאשר ילא שלמה מגדר השווי אל המותרות ולקח לו אלף נשים, חין פלא שלא מלא בהם עזר ואהבה, דבקות וזוג, כראוי לסיוד הנושא יחידה, והשם כזה על המלך שלא ירבה לו נשים, ואף שלא נאמר הרבוי להדיוט, מ"מ מלך המוסר

מגלת קהלת ז ח

לֹא מִצְאָתִי: (כט) לְבַד רְאֵה-זֶה
מִצְאָתִי אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת-
הָאָדָם יִשְׂרָאֵל וְהִמָּה בְקִשׁוֹ חֲשִׁבְנוֹת
רַבִּים:

ח (א) מִי כִּהְחִכֶּם וּמִי יוֹדֵעַ פֶּשֶׁר
דְּבַר הַכֶּמֶת אָדָם תְּאִיר

פניו

תרגום אשכנזי קכא

נִיבֵט אִיּוֹן וּוְאֶקְעָרַעַם וּוְיִיבֵט.
(טו) אויסער דיעזעם ערגרינג
דעטע איך נאך, דאס גאטט
דען מענשען איינפאך געשאפט
פען, זיינע נאכקאממען אבער
זוכטען פיעלע קינסטעלייען.
(טז) ווער איזט זא ווייזע, דאס
ער דער דינגע צוזאממענהאנג
א יפצולעזען פערשטעהעט?
די זע ווייזווייט ווירד זיין אנט-
ליטץ

ר ש י

אפילו צאלף לכך אתה לריך להזהר זה:
(כט) לבד ראה זה מלאתי. שצחה לעולם תקלה
על ידה: אשר עשה. הקב"ה את האדם ראשון
ישר: והמה. משגזווגה לו קוה אשתו ונעשו
שנים ונקראו המה: בקשו חשבונות רבים.
מוזמות ומחשבות של חטא כך נדרש במדרש:
ח (א) מי כהחכם ומי יודע. מי בעולם חשוב כאדם חכם: ומי יודע פשר דבר. פשרון של
דבר כמו שמלינו בדניאל מתוך חכמתו שהיה חכם ביראת שמים נתגלו לו רזי פשרים
מי

באור המלות

(כט) חשבונות, מניין הכבוד, לחזק הענין,
והכונה מחשבות ותחבולות ומוזמות שאין בהם מועיל
(קינסטעלייען), והנה חשבון לשון זכר חף חס
יהיו הרבים חשבונות, כמו עון, מקום, אב וכדומה.
ח (א) פשר, ענינו פתרון.
ישנה

ר מ ב " מן

המוסר והתולדות, עלה טובה לאדם שלא להוסיף מאשה אחת: (כט) עוד זה מלאתי מקור
הרעות בעולם, חוץ מהדברים אשר זכרתי, והוא שהאלהים עשה את האדם ישר על הארץ
כי כל הכחות והעשיות הנוטעות בלב האדם כלם לתכלית טוב וישר נתנו לו מאת בעל הטיבה,
וכן היה האדם ערס חטאו, ישר בכל כחותיו הנפשיות, הולך נכחו, ואולם המה, כלומר אדם
וחוה ובניהם אחריהם בקשו מחשבות ומוזמות רבות, על ידם עותו את הישר וקלקלו את המתוקן,
ולא היתה זאת תכלית הבריאה מעולם, וכל עמל וכל כשרון המעשה, וכל המלאכות והתחבולות
אשר אנו רואים בזמננו זה, וגדמה לנו שהם מלטרבות לקיום המין האנושי, לא היה זה אלא
אחרי שעזבו בני האדם את הדרך הישר אשר עלינו נוכלו ובקשו אחרות עקלקלות, מן החשבונות
הללו ילאו קנאת איש מרעהו, וחמדת הממון והשררה, אשר המה סבות לרעות ומקור לחטאים
רבים בעולם, ואלו נשאר האדם על התבונה אשר נברא עליה, היה נאול מכל הפגעים הללו,
כי לא היה בו לא קנאה ולא תחרות, לא חמדת הממון ולא אהבת הגדולה, כי כל זה פרי
החשבונות אשר בקשו בני האדם:

ח (א) מי כהחכם, הוא אשר החכים בחכמה העליונה האמתית, והיא השגחת השם ודרכיה
הרמות והנסתרות, ומי כמוה יודע פתרון כל דבר קשה, לבאר בכל פרט ופרט,
מאין ילאה הרעה לעולם, מה יהיה בסופה, ואיך הפכה ה' לטובה, יפה בעתה, כי צמה
שקדם לא זכר כי חס טענות כלליות, אמר שגאה אלינו הרעה מזד הסכלות והתאוה, ושלא
היה בן בתלת הילירה, וכדומה, אבל בפרטי הדברים כבר נתן תודה לאמר שהחכמה רחוקה
ממנו. ועתה יכריז, מי ידמה את עצמו להחכם? וודאי שהחכמה הזאת האלהית תסיר מלבו
כל

ה ע ר ו ת

(כט) לבד, כלומר חוץ מה שזכרתי עתה ראה גם זה מלאתי:
ח (א) מי כהחכם, מי בן הוא חכם, ובתרגום רד"ס:

תרגום אשכנזי

ליטץ ערלייכטען, זיין אנגעזיכט
ווירד צווייפלאך הייטער זיין.

* * *

(ז) איד ווארנע דרך, פאלל-
שטרעקע דעם קעניגס וויל-
לען; דיין פירשט ערפיללט
דיאגאטטנעשווארנע פפליכט-
(יח) פערלאס איהן ניכט אויס

מגלת קהלת ח

פָּנָיו וְעַז פָּנָיו יִשְׁנָא: (ב) אָנִי פִּי-
מֶלֶךְ שָׁמֹר וְעַל דְּבַרְת שְׁבוּעַת
אֱלֹהִים: (ג) אֶל-תְּבַהֵל מִפָּנָיו תִּלְךְ
אֶל-תַּעֲמֹד בְּדָבָר רָע כִּי כָל-אֲשֶׁר

א' במקום ה' יחפץ

איבעראיילונג, אונד פֿערוויקלע דרך ניכט אין בעזע אנשלעגע, דען וואסער ווילל, קאן
ער

באור המלות

ישנה, יהיה פי שנים משרש שנה. (ב) אני, חסר
מלת מזהירך או מנוך. ועל, מוכרת בטעם ז"ק
ממלת דברת, וח"כ חין הכונה כמו על דבר, כי
חס על תואר למושל כמו ישנו לו על (הושע ז'
ע"ז), ואל על יקראוהו (שם ט"ו ז'), וחס הכנה
הוקס על (שמואל ב' כ"ג ח'). (ג) תבהל תלך,
כמו תבהל ללכת, וענינו תמהר ללכת.

שלטון

שבעת אלהים. ובלבד שלא יעבירונו את השבעה שנשבענו למקום: ועל דברת. ואלל דברת
שבעת אלהים לשמור פי המלכים וכן מנינו בחמייה מישראל ועזריה שאמרו לנוכדנלר מלכא
נכוד נכר לא חשין אנחנא על דנא פתגס להתבותך. אם מלכא למה נכוד נכר ואם נכוד
נכר למה מלכא אלא כך אמרו לו לך אנו אומרים דאת מלכא לנו לעבודה ולמסים ולגולגליות
אך על דנא זאת אומר עלנא לעבוד ע"ז נכוד נכר את ולא מלך ואת וכלכא שוין: (ג) אל תבהל
מפניו תלך. אל תהי נבהל לומר שתלך ותכרת מפניו למקום שאינו שליט אם שכל מקום הוא
שליט: אל תעמוד בדבר רע. אל תעמיד עומק עוסק בדברים רעים כי כל אשר יחפון להפרע

ממך

ר מ ב " מן

כל בעס וכל תוגה, כי החכם הזה ישמח בכל אשר נעשה תחת השמש, אחרי שהוא יודע ומשיג
פתרונו, מדוע גזר עליו השם שיהיה, ואיך יהיה לתכלית טוב ונרעה לפני המקום, לזה תאיר
החכמה הזאת את פניו, וזו פניו יהיה פי שנים מזו שאר בני האדם, לא יבעוס ולא יתקאף,
לא ישתומם ולא יתהולל כי אם תמיד להלתי בפניו ולבו שמח בכל מעשה ה' מקטנס עד גדולס: (ב) אני,
ידבר ממספט המלך ועמו באיזה דרך יגיעו אל ההלכה המדינית, ויאמר אני מזהיר ומטה
את כל א' מהעם לשמור את פי המלך, כי הוא שליט בעמו לעשות כרצונו. ואולם העל, הוא המושל
אשר הוקס על, ישמור דברת שבעת האלהים, אם שהוא מושבע ועומד מאת מושיב מלכים
לכסא להטיב עם עבדיו ועמו, או שושבע בתחלת מלכותו שלא לעבור חקי המדינה ודתייה,
כמנהגו. ועל כל פנים אין מי ידון את המלך כי אם שופט כל הארץ, בוחן כליות ולב. והוא כלל
גדול במדיניות שלא תנתן רשות לעם לשפוט את מעשה המלך אם טוב ואם רע יהיה, כי המלך
שופט את העם, לא בהפך, ולולי זאת לא תשקוט הארץ ממורדים במלך ודחו: (ג) אל תמהר
לילך

ה ע ר ו ת

(ב) אני, עיין ב"המ, וכן רוב אני ה' שבתורה. ונראה לי טעם ההמשך אל הקודם, שכמו שהזהיר
לבלתי דבר נגד ה' מב' טימים, א' מיוכל לדון עם תקיף ממנו, ב' לפי שאינו יבין ויטיל האדם כל
הנעשה תחת השמש, כן מזהיר אתה לבלתי עשות נגד מכות המלך מאלו ב' הטעמים, א' באשר דבר
המלך שלטון, ב' מי אדם יודע מה יהיה באחרית דבר. וזה הדמיון מסיים הפרשה, כמו
שאזכיר: ועל, עיין ב"המ ובפ"י, ול"ז יהיה ענין שמור מושך אשר עמו:

באשר

מגלת קהלת ח

תרגום אשכנזי קכב

יִחְפֹּץ יַעֲשֶׂה: (ד) בְּאֲשֶׁר-דִּבֶּר-
מֶלֶךְ שְׁלֹטוֹן וּמִי יֹאמֶר-לוֹ מֶה-
תַּעֲשֶׂה: (ה) שׁוֹמֵר מִצְוֶה לֹא יִדַע
דְּבַר רַע וְעַתּוֹת וּמִשְׁפָּט יִדַע לֵב
הַחֵם: (ו) כִּי לִכְרֵ-הַפֶּסֶן יֵשׁ עֵת
וּמִשְׁפָּט כִּי-רַעַת הָאָדָם רַבָּה
עָלָיו: (ז) כִּי-אֵינְנוּ יֹדְעֵי מַה-שִּׁיְהִי
כִּי כֹאֲשֶׁר יִהְיֶה מִי-יִגִּיד לוֹ: (ח) אֵין

ער טהון. (יט) דעם קעניגס
בעפעהל איזט איין מאַכט=
שפרוך, ווער דארף איהן פֿראַג
גען: וואָס טהוסט דוא? (כ) דער
פֿעליכט-געטרייע ווילל ניכט
מערקען וואָס אונרעכט גע-
שיהט. איינסט קעממט שטונד
אונד געריכט! דעם איזט דעם
וויווען הערץ איבערצייגט.
(כא) דען יעדעס וועוען האַט
זיינע צייט אונד שטונדע דעם
געריכטס, אונד דער אונפֿעל-
לע דעם מענשען זינד פֿיעל.
(כב) ער ווייס ניכט, וואָס איהם

צושטאַסען קאַן, אונד ווער פֿערמאַן איהם צו זאַגען, וואָס אין דער צוקונפֿט ליעגט?
אדם

קין

ר ש י

באור המלות

ממך רשות ויכולת בידו לעשות. (ד) באשר דבר
מלך שלטון. בשביל אשר דבר הקב"ה מושל הוא
לכלוא ומי יאמר לו מה תעשה: ואם (ה) שומר מצוה ידע לב חכם. החכם יודע שיש עת קבוע לפקודת רשעים ומשפט יש לפני הקב"ה שסופו להפטר מהם משפט יושטי"ל כל בלעז (טטרופאגערֿיכט) והוא הפורענות: (ו) כי לכל חפץ. שהאדם עושה חסלו ועובר על דת יש עת להפטר ומשפט ופורענות מוכנת: כי רעת האדם רבה עליו. כאשר רבה רעת האדם וסאתו גדושה אז באה פקודתו כי משמש בלשון כאשר. כמו כי יהיה להם דבר בא אליו: (ז) כי איננו יודע מה שיקרה. כשהרשע עובר עבירה אינו נותן לבו למה שעתיד הקב"ה להביאו במשפט ואין לו בפק: כי כאשר יהיה. הפורענות מי יגיד לו להמלך. בו וליטול בו ענה וליטול רשות פתע פתאום

ר מ ב " מן

לילך מפניו ולעזוב אותו מיד בעשותו דבר שלא ברצונו, ואל תעמוד בעלת המורדים אשר דבר בליעל יזוק גם וגד המלך, כי ברצונו יוכל לעשות לך, אחרי שהוא עובר בעמו, לו הכח והממשלה העליונה, אין למעלה ממנו כי אם האלהים: (ד) בכל מקום שדבר המלך ודחו מגיע הוא שלטון וגזרה נחרטה על בני עמו, ומי יאמר לו מה תעשה? לא נתנה רשות לשום אדם לחבוע את המלך לדין, ולאמר לו מדוע נכה אתה עושה: (ה) שומר מצוה, האדם השומר מצוות אלהיו לא ידע דבר רע, יעשה עמו כלל ידע ולא יהיה בעלת המורדים, אף אם יהיה העול בחיק המושל, ואם ירשע המלך יסבול ולא ימרה את פיו, וישען באלהיו, שהוא מושיב מלכים ומסירים. ולב חכם ידע כי לכל דבר עת קבוע, ולכל מעשה משפט, ואם לא טוב עשה המלך בעמו, ידום לה' ויתחולל אליו כאשר אמר דוד המלך ע"ה מי שלח ידו במשיח ה' ונקח, מי ה' כי אם ה' יגפנו, או יומו יבא ומת, או במלחמה ירד ונספה (שמאל א' כ"ו): (ו) הנה נגעי בני האדם רבים, ולא יוכל המלך מכלם, כי אינו יודע מה שיהיה, ולא יוכל להשמר מהעתיד, ופתע פתאום יבא אידו, עד שלא יוכל איש להגיד לו, שיועץ עמו איך ינצל: אין

ה ע ר ו ת

(ד) באשר, בעבור אשר: (ה) שומ- מצוה, לדעת המתרגם יתכן גם הטעם על מלות המלך שזכר, והדין עמו:

תרגום אשכנזי

(כג) קיין מענש איזט הערר איבער דיא לופט, איהרען לויף צו העממען, קיינער קאן דעם טאָדע בעעעהלען, אדער אים קריגע איהם ענטעליהען, קיין בעשטרעבען רעטטעט זיינען העררען. (כד) דיעם אללעם האב איך אבגעמערקט (אונד בייא אללען האַנדלונג) גען דיא אונטער דער זאג: גע געשעהען מיר וואהל צו הערצען גענאָממען, צור צייט ווען דער מענש איבער מענש שען טיראַנניש הערשטע.

אין
ר ש י

מגלת קהלת ח

אָדָם שְׁלִיט בְּרוּחַ לְכַלּוֹא אֶת-
הַרוּחַ וְאִין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמּוֹת
וְאִין מְשַׁלַּחַת בְּמַלְחָמָה וְלֹא-
יִמְלֹט רָשָׁע אֶת-בְּעָלָיו: (ט) אֶת-
כָּל-זֶה רָאִיתִי וְנָתַן אֶת-לְבִי
לְכָל-מַעֲשֵׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה
תַּחַת הַשָּׁמַשׁ עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט
הָאָדָם בְּאָדָם לְרַע לוֹ:

ובכן

באור המלות

(ח) לכלוא, למנוע, כמו ויכלא הגסס. משלחת, שם ענינו המלטה והכלא, כמו משלחי רגל הסור והחמור. אין

סזאוס יבואנו: (ח) אין אדם שליט ברוח. ברוח ויברו של שלותו של מקום לכלוא ולמנוע ממנו את הרוח שגופו שלא יעלנו מלאך המות: ואין שלטון. של שום מלך ניכר ביום מותו בכל מקום

אזה מוכח והמלך דוד וביום מותו ויקרבו ימי דוד למות לא הוזכר מלכות כאן: ואין משלחת במלחמה. זי לאמר שלח בני או עבדי במקומי: (ט) את כל זה ראיתי. האמור למעלה: ונתן את לבי לכל מעשה. וגם לכל מעשה בני אדם נתתי את לבי וראיתי את אשר שלט אדם בחיורו וגבר עליו וסופו נהסך לרעתו עמלק נתגבר על ישראל וסופו ואחריתו עדי אונד כך פרעה קן

ר מ ב מן

(ח) אין אדם וגו', הזכיר שלש אופני המות, כאשר הזכיר דוד המלך ע"ה בססוק שהנאיתי למעלה. אמר אין האדם שליט ברוח לעצור ולמנוע את הרוח שלא יזיקנו, זהו כנגד או ה' יגפנו, כי המתים במגפה מתים ברוח הנושא את הארס הממית ממקום למקום, והארס ההוא דק ובלתי מורגש לחושים, וכל חילי המלך ושריו ועבדיו, לא ימנעו את הרוח מלכא בחדר משכב המלך ולהמיתו, ואין שלטון ביום המות הוא נגד או יומו יבא ומת, כי בבוא עת המלך למות, לא תזילנו הוד מלכותו. ואין משלחת במלחמה נגד או במלחמה ירד ונספה, כלומר שבמלחמה אין מחסה ומוסר למלך להמלט. כי לא ימלט רשע את בעליו, יזכור כי מכל הסכנות והפגעים אשר זכרתי לא זיל הרשע את בעליו, ויהיה רשע מענין הוא ישקט ומי ירשיע, ענינו רוב התנועה והנכות: (ז) את כל זה, עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, שלא לנח תהיה הממשל' הרשעה, כי אם לעת קצוב, ואחר תאבד, כי הוא מתנגד לתולדות, וסותר לשכל, שיהיו רבים כנועים לאחד ואומעים בקול דברו לא לטובתם כי אם לרעתם, והדבר הזה לא יתמיד:

ובכן

ה ע ר ו ת

(ט) את כל זה ראיתי, בעת אשר שלט האדם באדם לרע לו, והיה הנמשך ממנו נתון את לבי נ"ל לכל המעשה אשר נעשה תחת השמש, לכלפי הרעם עליהם, כי בכלם לא נדע מה יולד יום. ויהיה ונתון את לבי וגו' מאמר מוסגר: עת אשר שלט וגו', אולי כונתו על מלך רשע ידוע שזי בימיו:

ובכן

מגלת קהלת ח

פרשה ה

תרגום אשכנזי קכג

אכטער אבשניטט

(פֿאָן ק. ח' פ' י' ביז ק. ט' פ' י"ג)

(א) אין וואַהרהייט, איד זאָה אויך פֿרעפֿלער — איטצט דעקט וויא דאָ גראַב — דיא דעם דאָזיגס גענאָסען, אונד פֿאָם הייליגען אָרטע שטאַלץ איינהער גינגען, אינדעס דיא יעניגען דיא רעכטשאַפֿען האַנדעלטען, אין איהרער שטאַרט פֿערגעסען וואַרען. וויא אייטעל אַזט דיעס!

(י) וּבְכֵן רֵאִיתִי רְשָׁעִים קְבוּרִים וּבָאוּ וּמִמָּקוֹם קְדוֹשׁ יִהְיֶיכוּ וַיִּשְׁתַּכְּחוּ בְּעִיר אֲשֶׁר בְּן־עֲשׂוּנִים זֶה הַבַּל: (יא) אֲשֶׁר אֵין־נַעֲשֶׂה פִּתְגָם מַעֲשֵׂה הַרְעָה מְהֵרָה עַל־כֵּן מָלֵא לֵב בְּנֵי־הָאָדָם בָּהֶם

לעשות

(ג) ווייל ניכט שנעללע שטראַפֿע אויף דיא שולד פֿאַלגט', דאַרום איבערניממט זיך דאָהערץ

דעם

ר ש י

באור המלות

כן נבוכדנצר וכן סנחריב: (י) ובכן ואז ראיתי רשעי קבורים. נבוכדנצר וז ראיתי רשעים קבורים שהיו ראויין להטמן בעפר שהיו נבזים בין שאר האומות שנאמר עליהם זה העם לא היה ושלטו בביתו של הקב"ה שהוא מקום קדוש ונלכתם משם אל ארצם היו משתבחים בעירם אשר כך ובך עשו בביתו של מקום אל תקרי ושתכחו אלף ושתכחו כן דרשוהו רז"ל. ולענין השכחה כך נדרש באגדה וסופס שיסתבך שם וזכרם מן העיר עלמה אשר בן עשו בה שנאמר וקבלתי את כל הגוים אל עמק יהושפט במקום שניאלו לפניו ופרע מהם. ובה"א ה' בעיר כלמס תבזה: גם זה. א' מן ההבלים שנמסרו לעולם לייגע את הבריות שאין הקב"ה ממחר להפרע מעושי הרע והבריות סבורים אין דין ואין דיין: (יא) אשר אין נעשה פתגם. משפט: מעשה הרעה מהרה. שאין הקב"ה

(יא) אין נעשה פתגם, כל לשון נקבה לזכר, כי משני מלת חין ע"פ שאלת נעשה פועל בינוני לנקבה כי חלו היה לזכר לזכר, היה חומר לא נעשה, כי מלת חין לא תפול על העובדים, וחין לשון נעשה לשון נקבה נופל על פתגם שהוא לשון זכר כמ"ש ונשמע פתגם

ר מ ב מן

(י) ובכן באמת ראיתי רשעים אשר נמנעו אבד זכרם, כאלו הם קבורים, והם באים בזה המליצות ומלליזים, ומהלכים בגאון לבס ממקום קדוש, הוא כסא מלכים, ובני אדם אשר כן יצאו, כלומר אשר עשו הטוב והישר, ושתכחו בעיר, ולא יזכרו במקום ההוא אשר עשו בו הטובות הטובות, ומסיים ואומר גם זה הבל: (יא) אשר, בשביל שבני אדם רואים שלא נעשה תשלום גמול שהוא כמו פתגם המעשה ופתרונו, על מעשה הרעה מהרה על כן הם סבורים

ה ע ר ו ת

(י) ובכו, הוסיף לאמר שראה עוד מנהיגים רשעים אחרים שהתהלכו זמן מה בגאון לבס ושלטו באדם לרע לו: קבורים, יפה תרגמו רד"ם בעין מאמר מוסגר, וכאלו אמר כל אדם את שמותם על שפתי כדי שלא יזכרו עוד ולא יעלו על לב לעולם: יהלכו, כבר הערנו במ"א שכל הלך בבנין הכבד כונתו על תקון ההליכה ע"פ סדר מה, וכן כאן העם על סדר ההליכה בגובה וגאון וברום עינים, וכתרגום רד"ם (איינהערנעהן): כן, מטעם כן בנות ללשזר דוכרות: (יא) אשר, (דאט) או (ווייל): אין נעשה פתגם, עיין ב"המ, והוא מדברי ר"ש ו' מלך, חולם אין להביא ראיה כלל, לא שאלת פתגם לשון נקבה מכאן, ולא שהיא לשון זכר מהא דאשתר (א' כ'), בהיות שז' הפעלים קודמים לזה השם (ועיין שם הכאור לרעי

תרגום אשכנזי

דעם מענשען, אונד האנדעלט
 רובלאָז. (ג) אַכער לאַס אימ=
 מערהין דען זינדער הונדערט
 מאַהל בעזעם פֿעראיבען, אונד
 נאַכזיכט ערפֿאהרען — איך
 בין פֿעסט איבערצייגט: זעליג=
 קייט איזט דעם גאַטטעס פֿירט=
 טיגען לאַז געוויס ווייל ער
 גאַטט פֿירכטעט. (ד) וויא?
 זאָלל עס דעם זינדער נייע
 וואָהל געהן? אויך דיא וועניגען
 שאַטטען = גלייכע טאַגע ניכט?
 אונד

מגלת קהלת ח

לַעֲשׂוֹת רָע: (יב) אֲשֶׁר חָטְאָה עֲשֵׂה
 רָע מֵאֵת וּמֵאֲרִיךְ לוֹ כִּי גַם יוֹדַע
 אֲנִי אֲשֶׁר יְהִי רָע לִירְאֵי
 הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יִירָאוּ מִלְּפָנָיו:
 (יג) וְטוֹב לֹא־יְהִי לְרָשָׁע וְלֹא־
 יֵאָרֶיךָ יָמִים כִּצְלַל אֲשֶׁר אֵינְנוּ יִרְאֵה

מלפני

ר ש י

הקב"ה ממחר להפסד מעושי הרעה ועל כן הם
 סבורים אין דין ומלא לבם בקרנם לעשות רע:
 (יב) אשר חוטא וגו'. לפי שרואים שהחוטא עושה
 רע מאת אלפים וריבואות ומאריך לו הקב"ה

באור המלות

פחגס וגו', וחולי שאמר נעשה על הרעה שזכר שהיה
 לשון נקבה. (יב) מאת, מחסר מלת פעס.
 (טו) ילוננו

ואינו נפרע ממנו: מאת. מקרא קצר ודבוק לשנוי לומר מאת ימים מאת שנים מאת אלף וכן
 שורות מקרא קצר וחסר שורות כעס ולא מיין כאשר שורות: כי גם יודע אני. כי אף בכל זאת
 שאינו ממחר להפסד מן הרשעים ולהיות הפרש בין לדיקים לרשעים יודע אני שסוף כל אחד
 ואחד ליעול שכו וליראייו יהיה טוב: (יג) וטוב לא יהיה לרשע. לפי אשר איננו ירא מלפני
 האלהים

ר מ ב " מן

סבורים שאין דין ואין לזק, ומלא לבם בקרנם לעשות רע: (יב) מה שהחוטא עושה רעה
 מאת פעס, ומאריך לו האלהים ואינו נפרע ממנו, אין זה פלא בעיני המשביל, כי גם יודע
 אני שסוף כל אחד ליעול שכו. ואם היראה מהאלהים מביאה לאדם חושך נלחי והכלזה קיימת
 מדוע לא יהיה להעדר היראה על המצט טוב מדומה, והכלזה כוזבת בחלוס יעוף, כי אלו לא
 היה ברשעת הרשע הכלזה עוברת ודמיון מהטוב, כמעט שיהיה האדם מוכרח במעשיו, לעשות
 טוב ולסור מרע, כי אם יאכל האדם ראש ולענה, ולפניו מעדני מלך, לא יקרא חוטא, כי
 אם או סכל או חולה, כן הדבר בטוב ורע, אלו היה הטוב נאה וערב והרע מגונה ומר, לא
 היה עושה הרע חוטא, כי אם משחגע, וקרוב הדבר אל המגע הנחירה מהאדם, ואם כן
 מההנחט שיהיה לפעמים הרע נאה וערב לפי שעה, וזהו בעלמו הטוב המדומה וההכלזה החולפת
 שאין בה קיום. והנה כוונת הפסוקים, יודע אני שטוב אמת יהיה לירא אלהים מה שהם
 יראים אותו, ומדוע לא יהיה לרשע טוב ואריכות ימים ככל הכלה ועובר, לפי שאינו ירא
 אלהים

הערות

ר' אהרן ׳ן׳ וואלף. פחגס, (אויטספרוך, אורטהייט): (יב) אשר חוטא וגו', אולי מוסס
 עוד לעיל על כן מלא וגו' וענינו כעצם אשר אין נעשה וגו', וטעם כי גם יודע אני הסוף גם
 כי (וויא וואָהל אויך ווייס). או טעמו כעצם (ויקרא ד') אשר נשיא יחטא (וועלכער פֿירטט זיך
 דיגן ווירד), וכן כאן (וועלכער זינדער זונך בעזעט טחוט) כי גם יודע אני (גן ווייס אויך
 דעננאך): חטא, אינו מן הנמנע שיבואו בעלי הא' ע"ד בעלי הא"א, ויותר כאן בעבור קרוב
 מלת עושה: (יג) אשר איננו ירא, ענינו יען, כענין חבירו אשר ייראו מלפניו:

בשל

מגלת קהלת ח

תרגום אשכנזי קכד

מִלְפָּנֵי אֱלֹהִים: (יד) יֵשׁ-הֶבֶל אֲשֶׁר
 נַעֲשָׂה עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר וַיֵּשׁ
 צְדִיקִים אֲשֶׁר מָגִיעַ אֱלֹהִים
 כַּמַּעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים וַיֵּשׁ רְשָׁעִים
 שִׁמְגִיעַ אֱלֹהִים כַּמַּעֲשֵׂה הַצְּדִיקִים
 אָמַרְתִּי שָׁגַם--זֶה הֶבֶל:
 (טו) וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת-הַשְּׁמָחָה
 אֲשֶׁר אֵין--טוֹב לָאָדָם תַּחַת
 הַשָּׁמַשׁ כִּי אִם-לֶאֱכֹל וְלִשְׂתוֹת
 וְלִשְׂמוֹחַ וְהוּא יִלְוֵנוּ בַעֲמָלוֹ יְמֵי
 הַיּוֹם אֲשֶׁר-נָתַן לָנוּ הָאֱלֹהִים תַּחַת

ה' אונד דארום ניכט, ווייל ער
 גאטט ניכט אכטעט? —
 (ה) פרייליך געשיהט דיעס
 אייטעל אויף ערדען, דאס עס
 גערעכטע גיכט דענען ווידער.
 פעהרט וואס רוכלאזען, אונד
 הינוועדרום בעזע, דענען גע-
 שיעהט וואס גערעכטען ווי-
 דערפאהרען זאללטע; אבער
 איך בערענקע, אויך דאזאזט
 יא אייטעל(ו) פארמאלס לאב-
 טע אויך איך דיא פריידע, דאס-
 טע אויך: עס זייא פיר דען
 מענשען אונטער דער זאננע
 קיינע אנדערע גליקזעליגקייט,
 אלס עססען אונד טרינקען
 אונד זיך פערגניגען, פריידע
 מיססע שטעטס זיינע בעגלי-
 השמש

טערין זיין בייא זיינעם שטרעכען וועהרענד דער דויער זיינעם לעבענס, דיא איהם גאטט
 אונ-

באור המלות

ר ש י

(טו) ילוגו, ענין חכור ודבוק.

האלהים: (יד) יש הבל. דבר המנהיל את
 הבריות: אשר יש לדיקים. שמגיע אליהם רעה

כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם טובה כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה אחד מן
 ההבלים הנוהגים בעולם. ורבותינו דרשו ללד אחר במסכת הוריות ואינו מיושב לי על שיטת
 דבור ספיים החכם לומר שגם זה הבל: (טו) את השמחה. שיהא שמח בחלקו ועוסק בפקודים
 ישרים משמחי לב ולא יהא שטוף אחר הרבות הון בנשך ומרבית גזל כל מי שאינו שמח בחלקו
 ושטוף אחר הממון בא לידי עבירות גזל ואונאה ורבית ושאינו שמח בחלקו לענין חבבת אשתו
 שטוף אחרי הנשים להרהר אחר אשת איש: לאכול ולשתות. ממה שחן לו הקב"ה ולשמוח בחלקו.
 ומ"א כל אכילה ושתייה שבקהלת אינו אלא תלמוד תורה כענין שנאמר לנו שברו ואכלו וגו':
 והוא ילוגו. יתחבר עמו כענין שנאמר והלך לפניך לדקדק: ימי חייו אשר נתן לו האלהים. יעשה
 כך וסוף המקרא מוסב על ראשו ומקרא מסורס הוא אין טוב לאדם ימי חייו אשר נתן לו האלהים
 כי

ר מ ב מן

אלהים? בתמיכה! (יד) יש הבל, אמת הדבר שההבל הזה נעשה על הארץ, אשר יש לדיקים
 שמגיע אליהם רעה כאילו עשו מעשה רשעים ויש רשעים וגו', ואולם אמרתי שגם זה הבל, כחלום יעוף
 ואינו, ואין מההללחה הזאת הכוזבת הנאה על המעט ראייה על ההללחה האמתית: (טו) ושבתתי,
 והפסוק שאחריו באשר נתתי וגו' דבוקים, יאמר באשר נתתי את לבי לדעת חכמה, איזה דרך
 ילך האדם להגיע אל הטוב ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ, כלומר כל עוד שהייתי
 שופט את הדבר למראה עין, כפי מה שעיני רואות מקרי בני האדם על הארץ, אף אם יעמול
 ביום ובלילה ותדד שנתו מעיניו מרוב המחשבות, הייתי בוקר בדעת בעלי התענוג, ומשנת את
 השמחה

השמש: (טו) כאשר נתתי את
 לבי לדעת חכמה ולראות את
 הענין אשר נעשה על הארץ כי
 גם ביום ובלילה שנה בעיניו
 איננו ראה: (יז) וראיתי את כל
 מעשה האלהים כי לא יוכל
 האדם למצוא את המעשה
 אשר נעשה תחת השמש בשל
 אשר יעמל האדם לבקש ולא
 ימצא וגם אם יאמר החכם
 לדעת לא יוכל למצא:

אונטער דער זאננע געניסען
 לעסט. (ז) זא דאכטע איד,
 אלס איד מיר פארנאהם ווייז
 הייט צו ערפארשען, אונד
 דעם וועלטליך אויף ערדען צו
 זאה, וויא דאז פארטגעהעט
 טאג אונד נאכט, דאס דער
 שלאף דאז אויגע פליעהט.
 (ח) וון פינדע איד, מאן מיס
 סע דיא ווערקע גאטטעס,
 אים גאנצען בעטראכטען; דער
 בענש אבער קאן דאז גאנצע
 ניכט בעארטהיילען אויס דעם
 וואס בלאס היער אונטער דער
 זאננע געשיהט, זא זעהר ער
 זיך אויך מיהע געבע עם אויף
 צו זוכען; פערגעבענס, ער פינ
 דעט עם ניכט. פערגעבענס

פערזוכט עם דער ווייזע, ער קאן עם ניכט ערגרינדען.

כי

אויך

ר ש י

כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו: (טז) כאשר נתתי את לבי. אין כאשר זה משמש
 לשון דוגמא כמו כאשר עשה כן יעשה אלא לשון זמן כמו כאשר בא יוסף כאשר בלו לאכול וגו'
 אף זה כן כשהייתי נותן לבי לדעת ולתור וגו'. אז וראיתי כל מעשה האלהים: שנה בעיניו
 אינו רואה. הרשע השטוף אחר הממון והערוות: (יז) וראיתי את כל מעשה האלהים. שמעו
 לבריות: כי לא יוכל האדם למצוא וגו'. אין הבריות יכולות לעמוד על סוף דרכו של הקב"ה
 מה שבר כל המעשה שנעשה תחת השמש שרואין רשעים ומלכיים וכדיקים יורדים: בשל אשר
 יעמול האדם לבקש. בשביל אשר ראיתי הרבה עמלים לבקש ולמצוא את סוף המדה ואין יכולין:
 וגם אם יאמר החכם. שהוא יודע לא יוכל שהרי משה רבינו לא עמד על הדבר באומרו הודיעני
 נא את דרכיך:

ולכור

ר מ ב מן

השמחה, כי תחת השמש אין טוב כי אם לאכול ולשתות ולשמוח: (יז) אמנם שנתתי ואמרתי אם
 ארלה להבין קלת מהנהגת ההשגחה, לריך שאתבונן בכל מעשה האלהים, כמה שהיה, בעולם
 הזה ובעולם הבא, כי לא יוכל האדם להשיג דבר מדרכי החכמה העליונה, אם לא יתבונן כי
 אם את המעשה אשר נעשה תחת השמש לבד, כי הוא כחלוס בלא פתרון, וכשאלה בלי מענה,
 ולא ישיג האדם פשר המעשים ופתגמם, אם לא יאז דעו למרחוק כמה שיבא אחר זמן:
 יוכיף

ה ע ר ו ת

(יז) בשל, ענינו בכל אשר יעמול האדם:

ולכור

מגלת קהלת ט

ט (ה) כִּי אֶת-כָּל-זֶה נָתַתִּי אֵל-
לְבִי וּלְבֹר אֶת-כָּל-זֶה
אֲשֶׁר הִצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים
וְעַבְדֵיהֶם בְּיַד הָאֱלֹהִים גַּם--
אֶהְבֶּה גַם-שְׂנֵאָה אֵין יוֹדַע הָאָדָם
הַכֹּל לִפְנֵיהֶם: (ג) הַכֹּל כַּאֲשֶׁר
לְכָל מְקָרָה אֶחָד לְצַדִּיק וְלַרְשָׁע
לְטוֹב וּלְטָהוֹר וּלְטָמֵא וּלְזוֹנֵה

תרגום אשכנזי קבה
(ט) אויך דיעועם האטטע איך
אין ערוועגונג געצאגען, אונד
עס וואר מיר קלאר געוואר-
דען, דאס דיא גערעכטען אונד
דיא וויזען זאמטט איהרעם
טהון אונד לאססען, אין גאט-
טעס האנד זינד. אָב געליעבט
אָב געהאָסט, דער מענש ווייס
עס היעניערן ניכט. צללעס
איזט אויף איינערלייא וויזע.
(י) צללעס ווידערפעהרט אל-
לעז: א יין צו צאלל טריפעט
דען גערעכטען, וויא דען אוונג-
רעכטען, דען גוטען אונד ריינען וויא דען אונריינען, דען אָפּפּערער וויא דען, וועלכער ניכט
אָפּפּערט

ולאשר

ר ש י

באור המלות

ט (א) ולבור. ולברר: את כל זה. ביררתי
והבנתתי: אשר הצדיקים
והחכמים ועבדיהם ביד האלהים: הוא עזרה
והוא שופטם כדי להטיבם באחריתם: ועבדיהם.
הם תלמידיהם משמיהם הולכי אורחותם: גם
אהבה גם שנאה. אין יודעין שאר הצדיקים ואין
מכירין לתת לב צמה יאהבו למקום וצמה הם
שנואים: הכל לשניהם. לפני הצדיקי' והחכמי':
מגיע לכל אדם מקרה א' ויודעים אסוף דבר
לחת לכל איש בדרכיו: מקרה א'. ויודעים אסוף הכל אשר לדיק ואשר רשע למות ומקרה א'
יש בעולם הזה לכולם כל זה הם יודעים ואעפ"כ בוחרים להם דרך הטוב לפי שידעו שיש הפרש
בניהם לע"ב: ללדיק. כגון נח: לרשע. פרעה נכה זה נכלע זה נכלע: לטוב. זה משה:
לטהור. זה אהרן: ולטמא. אלו מרגלים אלו אמרו שנאה של א' ואלו אמרו גנותה אלו
לא נכנסו לארץ ואלו לא נכנסו לארץ הרי מקרה א' להם: ולזונת. זה יאשיהו שנאמר ויזנת
יאשיהו

ט (א) ולבור, היה ראוי להיות כחולס, כי הוא
מפעלי הכפל משרש ברר, וכא נפלא נחי העיין.
ועבדיהם, יש משרשים מעשיהם, כהרגום מעשה
עובדה, והוא נכון, שאם הכונה על עבדים, יותר
ראוי שינקד ועבדיהם נפת"ח, כמו מלכיהם, רגליהם,
אבל לפי הדרך הזה הוא נקוד קמץ גדול, כנגדו
בארמית ועובדיהו. (ב) בטוב בחוטא, ענינו
הטוב בחוטא והחוטא בטוב, וכמו כמוני כמוך כעמי
כעמך, כחשיכה באורה ודומיהם.
(ב) הכל כאשר לכל. הכל נותנים ללבם כאשר
לחת לכל איש בדרכיו: מקרה א'. ויודעים אסוף הכל אשר לדיק ואשר רשע למות ומקרה א'
יש בעולם הזה לכולם כל זה הם יודעים ואעפ"כ בוחרים להם דרך הטוב לפי שידעו שיש הפרש
בניהם לע"ב: ללדיק. כגון נח: לרשע. פרעה נכה זה נכלע זה נכלע: לטוב. זה משה:
לטהור. זה אהרן: ולטמא. אלו מרגלים אלו אמרו שנאה של א' ואלו אמרו גנותה אלו
לא נכנסו לארץ ואלו לא נכנסו לארץ הרי מקרה א' להם: ולזונת. זה יאשיהו שנאמר ויזנת
יאשיהו

ר מ ב מן

ט (א) יוסיף לבאר איך אי אפשר לחכם להשיג דבר ממעשה האלהים ודרכיו, אם לא יתן
עיניו כי אם צמה שנעשה תחת השמש, יאמר גם אני ידעתי לברר את כל זה, אשר
הצדיקים והחכמים ועבדיהם, הם התלמידים הסרים למשמעתם בעבדים, או תהיה הכונה
על מעשיהם, כלם ביד האלהים, והאדם אם לא יתבונן כי אם קורותיו בעולם הזה לא יוכל
לידע אם הוא אהוב או שנוא לפני המקום ב"ה, כי הכל לפניהם על דרך ועניין אחד: (ב) הכל
יארע

ה ע ר ו ת

ט (א) ולבור, עיין ב"ה, וטעם המלה על הבנת הדבר מתוך דבר, לפי שחלקי התולדה
יהיו נבררים מחלקי ההקדמות, וכמו שאומרים כל"א (איינען געדאנקען
קאָרען, אינע קארע ברינגען): הכל לפניהם, מקרה אחד, הכל מהדברים כאשר מגיע לכל אחד
ללדיק ולרשע וגו', כן נראה לי המאך הענין, ויהיה טעם הכל כאשר לכל בעין מאמר מוסגר:

תרגום אשכנזי

אפפערט. גלייכעם שיקואל
האט דער פראממע וויא דער
זינדער; דער שווערער וויא
דער וועלכער שוורע שייעט.
(יא) וועלך איין איבעל! בע
טראכטען וויר בלאס וואס אונ
טער דער זאנגע געשיהט; דאס
איין צופאלל אלע טריפעט,
אונד אויך (דיעס ווארע איין
וואהרעס איבעל) דאס דאז
הערץ דער מענשען פאללער
טיקקע אונד אינגעווארצעל
טעם אונזן אים לעבען וויא אונד זא צו דען טארטען הינאכשטייגע. — (יב) וועלכען
עלענ=

מגלת קהלת ט

וְלֹא־אֲשֶׁר אֵינְנוּ זֹבַח כְּטוֹב כְּחַטָּא
הַנִּשְׁבַּע כְּאֲשֶׁר שְׁבוּעָה יִרְא:
(ג) זֶה וְרַע בְּכָל אֲשֶׁר־נַעֲשֶׂה
תַּחַת הַשָּׁמַיִם כִּי־מִקְרָה אֶחָד
לְכָל וְגַם לֵב בְּנֵי־הָאָדָם מְלֹא־
רַע וְהוֹלְלוֹת בְּלִבָּבָם בְּחַיֵּיהֶם
וְאַחֲרָיו אֶל־הַמֵּתִים: (ד) כִּי־מִי

אשר

אשר אינו זבח כטוב כחטא
הנשבע כאשר שבועה ירא:
(ג) זה ורע בכל אשר נעשה
תחת השמים כי מקרה אחד
לכל וגם לב בני האדם מלא
רע והוללות בלבבם בחייהם
ואחריו אל המתים: (ד) כי מי

ר ש י

יחיהו: ולאשר אינו זבח. זה אחזב שניטל את ישראל מעלות לרגל זה מת בחלים זה מת
בחלים: כטוב. זה דוד: כחטא. זה נבוכדנצר: זה בנה ב"ה וזה המריבו זה מלך ארבעים שנה
זה מלך ארבעים שנה: הנשבע. זה לדקיהו שנשבע לשקר שנאמר גם במלך נבוכדנצר מרד אשר
השכיבו וכו': כאשר שבועה ירא. זה שמעון שנאמר ויאמר אליהם שמעון השבעו לי פן תפגעון
בי אחס למדנו שהיתה שבועה חמורה לו זה מת בניקור עינים וזה מת בניקור עינים: על
כן (ג) לב בני האדם מלא רע. שאומרים אין דין פורענות לרשעים אין הכל חלא לפי המקרה
פעמים ללדיק פעמים לרשע: ואחריו אל המתים. וסופן יורדים לגיהנם: (ד) כי מי אשר
יחבר

ר מ ב מן

יארע לכל אחד כאשר יארע לכל הנשאים, אין הבדל בין לדיק לרשע ובין טוב לחוטא כו'.
(ג) זה רע, אם ישאר הדבר הזה כמות שהוא בע"הו בלי פתרון החלום, וודאי זהו רע גמור
ומחלט כי מקרה אחד לכל, כאשר אנו רואים תחת השמש על הארץ, אין הבדלה בין עושה
הטוב לחוטא, הלדיק ורשעת הרשע בחלום תעופינה, בלי תועלת לטוב, ובלי גזק לחוטא, השופע
כל הארץ לא יעשה משפט? חלילה לחל מעול ושדי מרשע, והרי אין לך עול ורשע וחמס מהיות
מקרה אחד ללדיק ולרשע בכל המציאות כלו בלי הבדלה ובלי נשיאות פנים. ומן הטענה הזאת
יהיה ח"ו השם מעות משפט וגד הלדיק. והוסיף עוד טענה שניה, שגם נגד החוטא המכלית
יהיה עול בזיק השם, אם לא נאמין בהשאת הנפשות והגמול, כי גם זה רעה גדולה ועול
שיהיה לב בני האדם מלא רע והוללות בלבבם בחייהם, ואחריו אל המתים, יטובו לשאולה
ויאבדו לנכח, ולא יוסרו, ולא יולרפו בלרוף כסף, למען ידעו ויבינו כי לא טוב עשו, כי הלכו
אחרי ההבל, ולא הבדילו בין טוב מדומה לטוב קיים ונאמן, וודאי אין זה פועל חכם שיבא
נפשות משכילות, הוד היחירה ותפארתה, ויניחם להיות מלא רע והוללות ימים מועטים,
ואחרי כן ילכו אל המתים ויכלו בלי תקומה ובאפס תקוה, אם בריאה יבא האלהים להרע
לו, ולהנקם ממנו נקמה שאין אחריה תקומה? או איך ימלא תחת ממשלת בעל הרחמים אדם
חי שתהיה מליאותו רעה גמורה ומחלטת? (ד) כי מי אשר יבחר, כן הוא הכתיב והקרי יחבר,
ולפי הכתיב ל"ל שכך פירושו, מי מבני אדם אשר תבחר, ואף אם יהיה שפל אנשים, נגוע ומעונה,
הנה על כל פנים יהיה אל כל החיים לבטח, לאות ולרציה, שהמות אשר אין אחריו חיים היא
הרעה והנקמה שאין למעלה ממנו, ואלכלב החי עם שפלותו ובוזויו הוא טוב מן האריות המת.
ומלת יש באורו כמו ישנו, ומוכרחים אנו לכך מחמת חסדי הטעמים לומר שחיבות אל כל החיים
שייכים לנשוא המאמר, לא אל תיבות מי אשר יבחר שהן נושא המאמר. ולפי הקרי כך ענינו,
מי אשר יחבר מגוף ונפש, או שיחבר מחלקים, יהיה אל כל החיים לבטח, והמוזן אחד:
כי

מגלת קהלת ט

אֲשֶׁר יִבְחַר אֶל כָּל־הַחַיִּים יֵשׁ
בְּטָהוֹן כִּי־לִלְבָב הִי הוּא טוֹב
מִן־הָאָרִיִּה הַמֵּת: (ה) כִּי הַחַיִּים
יִוֹדְעִים שְׂמֵתוֹ וְהַמֵּתִים אֵינָם
יִוֹדְעִים מְאוּמָה וְאֵין־עוֹד לָהֶם
שָׂכָר כִּי נִשְׁכַּח זְכָרָם: (ו) גַּם
אֶהְבְּתֶם גַּם־שִׁנְאֹתֶם גַּם־קִנְאֹתֶם
כִּכְר אֲבֹדָה וְחֶלֶק אֵין־לָהֶם עוֹד
לְעוֹלָם בְּכָל אֲשֶׁר־נַעֲשֶׂה תַחַת
הַשָּׁמַיִם: (ז) לֵךְ אֲכַל בְּשִׂמְחָה
לְהַמְדָּה וְשִׂתְהָ בְּלֵב־טוֹב יִינֶהָ כִּי

כבר

יחבר קרי

תרגום אשכנזי קכו

עלענדען דוא אויך אויסוועה=
לען ווירסט, אימער בלייבט
ער דען לעבענדען איין בע=
ווייז, דאס איין לעבענדיגער
הונד בעסער זיין אלס איין
טאדטער לעווע. (ג) דיאלע=
בענדיגען וויסען דאך וועניג=
סטענס, דאס זייא שטערבען;
דיא טאדטען וויסען יא גאר
ניכטס, בלייבען אהנע בע=
לאהנונג, אונד איהר אנדענ=
קען פערלישט. (ד) איהרע
ליעבע, איהר האס, איהר
נייד, אללעס איזט דארוין.
זיא האבען קיינען אנטהייל
מעהר אן אללעס, וואס אונ=
טער דער זאננע געשיהט.
(ט) וואהלאן! זא פערצעה=

רע דאך דיין מאהל מיט פריידען, טרינקע דאך פראהעם הערצענס דיינען וויין, גאטט
האט

ר ש י

יחבר אל כל החיים יש בטחון. כי בעודו בחיים אפילו הוא רשע ונתחבר לרשעים כמו שנאמר
אל כל החיים אפילו לרשעים יש בטחון שמת יש טוב לו לפני מותו: כי לכלב הי הוא טוב מן האריה
המת. ושניהם רשעים טוב היה לו לנבחר און שהיה עבד רשע ונתגייר שלא הקדמתו מיתה
מזוככדנלר רבו שנקרא אריה שנאמר עלה אריה מסוכנו ומת ברשעו בגיהנום ועבדו בן עזר
ורז"ל דרשו לענין מחתכין את הנבלה לפני הכלבים בשבת ומת המוטל בחמה אסור לשלולו אלא
אם בן הניחו עליו תינוק או כבר: (ה) כי החיים יודעים שימותו. ואולי ישיבו אל לבם יום
המיתה וישבו מדרכם אבל משמתו אינם יודעים מאומה ואין עוד להם שכל פעולה שיעשו מן
המיתה ואילך אלא מי שעת צערב שבת יאכל בשבת: (ו) גם אהבתם. שאהבו פתי ולבון:
גם שנאתם. שנאו דעת: גם קיאתם. שהקניאו להקב"ה במעשה ידיהם: וחלק אין להם
בכל אשר נעשה וגו'. לא הועיל להם זכות בן ונת לחותן רשעים שעבדו ע"א ואין להם כפרה
לאחר מיתה: (ז) לך אכול בשמחה. אבל אתה הלדיק שנבר רנה הקב"ה מעשיך הטובים ותזכה
לעולם

ר מ ב מן

(ה) כי החיים יודעים שימותו, ועם כל הצער והעלבון שיש בידועה הזאת, הנה היא טובה
מהעדר ידיעתה לגמרי, כי אכדון הנפש הוא תכלית הרעה לעלם מדבר, והמתים לגמרי בכליון
הנפש אינם יודעים מאומה, ואין עוד להם שכל כי נשכח זכרם. (ו) גם אהבתם, כל פעולותם
ומעשיהם ומשיגי נפשותיהם היו בלא היו, אהבתם ושנאתם אבדה, הקותם ומחדם, גאונם
ושאונם כלו בעשן כלו, וחלק אין להם בו. (ז) אם אין אחרי המות כלום, ודאי שהדין עם
בעלי העונג, האוכלים למעלנים ושומים וחוגגים כל ימיהם באמרם אכול ושתה כי מחר נמות,
ומהראוי א"כ לפי הדעה הזאת הנכסדת לאמר לאדם כזה לך אכול בשמחה את לחמך וגו',
כי כבר רנה האלהים את מעשיך, והסכים על ידיך, ואין אתה עתיד לתת דין ומשפון לפניו:
הלבש

האט לענגסט דייע האנד=
 לונגען מיט וואהלגעאללען
 אויפגענאָממען. (ז) קלוי=
 דע דך יעדערצייט אין ווייסעם
 געוואַנד, אונד ענטציעהעדאָ
 אָהל דייעם הויפטע ניכט.
 (ח) פֿיהרע וואָהללעבען מיט
 יעדעס ווייבע, דאָ דוא לייעבסט,
 דיא דויער דייעם אייטעלן לע=
 בענס, דיא גאָטט דיר אונ=
 טער דער זאָננע געגנט אין
 דען טאָגען דייער ניכטינקייט.
 דען דאָ איזט יאָ דיין גאָנ=
 צעם לאָאז וועהרענד דייעם
 דאָווינס, אונד אללער דייער
 אַרבייט צוועק אונטער דער
 זאָננע. (יח) אללעס וואָצו דוא
 קרעפטע האַסט, פֿאללפֿיה=
 רע אָהנע שייא, דען דאָרט
 אים גראַבע, וואָהין דוא וואָנ=

כָּבֹד רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיָהּ:
 (ח) בְּכָר־עַת יִהְיוּ בְּגִדֶיהָ לְבָנִים
 וְשָׁמֶן עַל־רֵאשָׁהּ אֶל־יַחְסָר:
 (ט) רֵאָה חַיִּים עִם־אִשָּׁה אֲשֶׁר־
 אֶהְבֶּתָ כָּל־יָמֶי חַיֵּי הַבְּלָהּ אֲשֶׁר
 נָתַן־לָהּ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כָּל יָמֵי
 הַבְּלָהּ כִּי הוּא חֶלְקָהּ בַּחַיִּים
 וּבַעֲמֻלָּהּ אֲשֶׁר־אַתָּה עָמַל תַּחַת
 הַשָּׁמֶשׁ: (י) כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ
 לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה כִּי אֵין
 מַעֲשֵׂה וְחֶשְׁבֹן וְדַעַת וְחִכְמָה
 בְּשֵׂאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה:

שבהי

דעלסט, איזט יאָ וועדער האַנדלונג נאָך רעכענשאַפֿט; וועדער ווייוהייט נאָך פֿער=

שטאָנד

ר ש י

לעולם הבא לך אכול בשמחה: (ח) ככל עת יהיו בגדיך לבנים. התקן עמך ככל שעה במעשה טוב שאם ימות היום תכנס בשלום. ומשל שלמה הכנס את הדבר הזה לאדם שהזמינו המלך ליום סעודה ולא קבע לו זמן אם חנס הוא או פקח מיד מכנס כסותו ורוחץ וסך וכן עת מחר עד עת יקרא אל הסעודה יהיו כל שעה בגדיו לבנים והוא רחוק וסך כך דרשוהו רבותינו במס' שבת: (ט) ראה חיים עם אשה אשר חבבת. ראה והבן ללמוד אומנות להתפרנס ממנו עם ת"ת אשר נידך: כי הוא חלקך בחיים. אם עשית כן יהיה חלקך זה חיים בעולם הזה להתפרנס מן האומנות ובעולם הבא שיגיעת שניהם משמחת עון: (י) כל אשר תמצא ידך לעשות. רחוק קורך בעוד שאתה נכחד עשה: כי אין מעשה בשאול. לזכותך משתמות ואם עשית כן אין לך שום חשבון בשאול שתדאג ממנו וכן המקרא מסורס כי אין מעשה ודעת וחכמה בשאול לרשעים ולא חשבון לכדיקים כשיתנו החוטאים דין וחשבון וכן נדרש במדרש והבא לפותרו. כלל סירוס כמשמעו

ר מ ב מן

(ח) הלכז תמיד בגדים נקיים ולבנים, ואל יחסר שמן הטוב מעל ראשך, ושמת עם האשה אשר אהבת וחשקת בה, וכל אלה תענוגי הניוף, כי למכחישי השארת הנפש, זה לבד חלק האדם בעולמו, ובכל עמלו אשר הוא עמל: (י) כל אשר, כי הלא לפי הדעת הזאת אין מעשה ואין חשבון ולא דעת ולא חכמה בשאול אשר אתה הולך שמה, עשה כל מה שנכחד לעשות להנאת גופך, ואם יהיה עול וחמס, גזל או עושק, מה נכך? סופך למות ולרדת שאולה, וכל מה שאתה נהנה בעולם הזה בימי הבלך הוא לבד חלקך, מעשה לך בשרירות לבך, אלה וכחש רחב גנוב ונאוף רק אל תמנע נפשך משום תענוג, עתה בא וראה עד היכן הדברים מגיעים איך תלא מדחי הל דחי וחשקצ במחולות הדעות הנפסדות אם לא תאמין בהשארת הנפש ובגמול לעולם הבא:

שבהי

מגלת קהלת ט

תרגום אשכנזי קבו

(יא) שִׁבְתִּי וְרָאָה תַּחַת הַשָּׁמַיִם כִּי
 לֹא לְקָלִים הַמְרוֹזֵן וְלֹא לְגִבּוֹרִים
 הַמְלַחֵמָה וְגַם לֹא לַחֲכָמִים
 לֶחֶם וְגַם לֹא לְנַבְנִים עֵשֶׂר וְגַם
 לֹא לַיָּדְעִים הֵן כִּי־עַתּוֹ וּפְגַע
 יִקְרָה אֶת־כֻּלָּם: (יג) כִּי גַם לֹא־
 יֵדַע הָאָדָם אֶת־עֵתוֹ כַּדְּגִים
 שֶׁנֶּאֱחָזִים בְּמַצוֹד הַרְעָה וּכְצִפְרִים
 הָאֲחֻזוֹת בַּפֶּחַ כֶּהֱם יוֹקְשִׁים
 בְּנֵי הָאָדָם לַעַת רְעָה כְּשֶׁתִּפּוֹל
 עֲלֵיהֶם פֶּתְאִים:

שטאנד . (יע) איך פֿוהר פֿארט
 נאך פֿערנער אונטער דער זאג
 נע צובעטראַכטען, ניכט אים
 מער עררייכט דער שנעללעך
 כיגע דאז זיעל, ניכט אים
 מער טרעגט דער טאפעע
 רע דענויג דאפֿאן . דיא פֿער
 גינפֿטיגען האבען אַמט קיין
 בראד, דיא וויזען קיינען אים
 בערפֿלוס, דיא פֿערשטענדיג
 גען קיינע גונסט, צו־אַלל אונד
 אונגעזעהר בעהעררשט דיא
 אַללע. (כ) יא דער מענש וויס
 ניכט, וואס איהם בעפֿאר
 שטעהט, וויא פֿישע פֿער
 שטריקט אים בעזען נעץ, וויא
 פֿעגעל אים פֿאַללשטריק גע
 פֿאַנגען, זא איבערפֿאַללען דען
 ערדען - זאָהן פֿלעטצליך אין צייטען דעם אונגליקס מאַנכערלייא ווידערווערטגיטיען.

אויך

ר ש י

באור המלות

(יב) במצודה רעה . בחולס . היא הרשת שדיון בה .
 מצודים
 כמו זכור ויוד"נוט בלעז (זעהענד) : לא לקלים המרוזן . לא עמדה לעשאל קלותו משהגיעה פקודתו :
 ולא לגבורים המלחמה . לא עמדה לאבנר גבורתו משהגיע יומו : וגם לא לחכמים לחס . כגון חני
 שהיה לחמי ליום שלשים כור סולת וגו' ועכשיו זה חלקי מכל עמלי מקלי ומקידה : וגם לא לנבונים
 עושר . כגון חיוב בתחלה ויהי מקנהו וגו' כשבאה עתו אמר חנוני אתם רעי : לא ליודעים
 חן . הרי משה אין יודע וגבון ממנו בישראל לא ימצא חן בתפילתו שיכנס לארץ : כי עת ופגע .
 במשמעו . ד"א כי עת ופגע יקרה אותם והסגיעה והתחיה יהיו רגילין בהם שלא יבואו לדברים
 הללו : (יב) כדגים שנאחזים במלודה . כדגים גדולים שנאחזים במלודה גרועה וחלושה . ופירושו
 רבותינו היא חכה שאינה אלא כמין מחט ודג גדול נלכד בה : כהם יוקשים בני האדם . במכשול
 קטן וחלש כמו המלודה הרעה והפח נכשלים בני אדם בעת פקודת רעתם כשנא עתם ליפול
 הרעה

ר מ ב מן

(יא) שצתי וראה, יוסיף להתגבר בעצנות חזקות נגד מכחש ההשארה, ואומר שצתי וראיתי
 שאף בעלי העונג לא יגיעו אל חפלים ומאויס בעולם הזה, וכל עמלם לשוא וחריפותם לנהלה,
 כי אחרי שלא יאמינו בהשגחת המשגיח, הרי הם כמטרה לחני המקרה והפגעים, הכל במקרה
 גמור והזדמן, לא לקלים המרוזן כו' כי עת ופגע יקרה את כלם החכמים והנכסילים, הגבורים
 והחלשים, ואין יכולת ביד האדם לעשות מאומה, וא"כ האומר כל אשר בנך לעשות עשה,
 דברי תהו הם : (יב) כי כו', המקרה והפגע ימנעוהו מלעשות מה שיחפון, כי יגיע אליו
 פתאום והוא לא ידע . ודמה בני אדם לדגים ולכפרים שלא ידעו עד שיפלו במלודה ואין אומר
 השב, אין מי יחמול עליהם ואין מי ינוד להם, כי לך נוצרו, וכן משפט בני אדם אם אין
 דין ואין חשבון לפני מי שאמר והיה העולם . ועתה אחרי כל אלה לא וחשוב עם נפסך כמה
 מן ההסד והבלבול יתשייב לך אם לא תאמין שתאשר הנפש אחר מות הגוף, ושהיא עתידה
 לתת

תרגום אשכנזי

נינטער אכשניטט.

(פון ק. ט' פ' י"ג בויק. י' פ' ט' ו')
(א) אויך פאלגענדען פארצוג
דער וויזוהייט בעמערקטע איד
אונטער דער זאננע, אונד
פאנד איהן זעהר וויכטיג.
(ב) איבער איינע קליינע
שטאדט פאן וועניגען איינוואה-
נערן קאם איין מעכטיגער
פירשט, אומרינגטע זיא, אונד
בויעטע האהע באללווערקע
אום זיא. (ג) עם פאנד זיך
אבער איין מאנדארין, דירפ-
טיג אונד וויזע, דער דיא-
שטאדט דורך קליגהייט ער-
רעטטעטע; קיין מענש האט-
טע פארהער דען דירפטיגען
בעמערקט. (ד) איד שלאם

מגלת קהלת ט

פרשה ט

(יג) גם־זֶה רֵאִיתִי חֲכָמָה תַּחַת
הַשָּׁמַיִם וְגָדוֹלָהּ הִיא אֵלַי: (יד) עִיר
קַטְנָה וְאָנָשִׁים בָּהּ מְעַט וּבְאֵ-
אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסַבְבָּ אֶתְּהָ וּבְנָה
עָלֶיהָ מְצוּדִים גְּדוֹלִים: (טו) וּמְצָא
בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן חָכָם וּמְלִטָּה הוּא
אֶת־הָעִיר בְּחֲכָמָתוֹ וְאָדָם לֹא
זָכַר אֶת־הָאִישׁ הַמְּסַכֵּן הַהוּא:
(טז) וְאָמַרְתִּי אָנֹכִי טוֹבָה חֲכָמָה
מִגְּבוּרָה וְחֲכָמַת הַמְּסַכֵּן בְּזוּיָהּ

ודבריו

דארום, וויזוהייט זיין בעסער אלס טאפערקייט. דאך איזט דיא וויזוהייט דעם אר-

מען

באור המלות

ר ש י

הרעה עליהם פתאום. במלודה רעה מלו"שא
בלעז (געפעהר, חונקליק): כהם. כמותם:
(טו) ואדם לא זכר. לא היה חשוב לבלום: (טז) ואמרתי אני. בראותי כן טובה חכמה מגבורה והרי
חכמתו של זה בזויה לכולם ועבאו כולם נמלטו על ידו. ומ"א עיר קטנה. זה הגוף: ואנשים בה
מעט אלו איבריו של אדם: מלך גדול. זה יצר הרע שכל האיברים מרגישים בו: איש מסכן. זה
ילך

ר מ ב מן

לתת דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים, הלא רע וזר עוזב מקור מים חיים הללו מים
נאמנים אשר לא יזכו. אלו אין אחרי המות כלום ח"ו, לא ברא השם את עולמו כי אם
לרעת החיים המשכילים, ואיה אישוא כבוד האלהים אשר למענו ברא את כל הנבראים? איה
הסדו הגדול ורחמיו על כל מעשיו, אם לא ברא את מבזר היגורים כי אם לרעתם? אין
זה כי אם כמו שאמר החכם המליך, מקור חיים השאיר לנו הבורא בהשאירו לנו שזותינו ברכה,
בה נוכל התנחם ממעשה ההבל מעלבון ההעדרים, שם ישוש האלהים את הנדיק ואת הרשע,
ואיש את פני מעלליו יאכל, שם עת לכל חסן ולכל מעשה. ובה העאדתך על תוכן בוונת
החכם לדעת, כי בודאי לא להעיר הספק בלב המאמין בא החכם הזה ח"ו, כי אם להעמיד
האמת על חלה, ולחזק האמונה בנפש המשכיל, כי היא יסוד ועקר מורתנו הקדושה, בידוע
לכל אשר בשם ישראל יבונה:

(יג) גם זה, ידבר מעיני החכמה ומקריה במדיניות, אשר ראיתי החכמה והיא בעיני גדולה
ונכבדת, כי היא לפעמים טובה מגבורה כאשר יזכור, וע"כ אני מעמידה לי לחוק למנות
חכמים לראשי לבא המלחמה, ולא עשירים וגבורים סכלים, כי ראיתי מעשה: (יד) עיר קטנה,
כנגד וסבב אותה מלך גדול, ואנשים בה מעט, והמלך סבב אותה בעם רב, והיא במקום
כמוך שיכול לבנות עליה מצודים גבוהים מאנה, הנה אין ספק שתלכד, ואין מצילה: (טו) ואדם
לא זכר, שלא הי' לשים ההוא המסכן זכר בפי אנשי העיר קודם ששלט את העיר בחכמתו: (טז) אמרתי
אני

מגלת קהלת ט י

וְדַבְּרִי וְאֵינָם נִשְׁמָעִים: (יז) דְּבָרֵי
חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים מִזְעַקַת
מוֹשֵׁל בְּכִסְיָיִם: (יח) טוֹבָה חֲכָמָה
מִכְּלֵי קָרֵב וְהוֹטָא אֶחָד יֶאֱבֹד
טוֹבָה הַרְּבָה:

י (א) זְכוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע שְׁמֹן
רוֹקֵה יֶקֶר מִחֲכָמָה וּמִכְבוֹד

סכלות

תרגום אשכנזי קכח

מען, פֿעראַכטעט, אונד ווינע
רעדען פֿינדען קיינען איינגאנג.
(ה) וואָרטע דעס ווייזען, זאָ
זאָנפֿט, זאָללטען אָננעהמליִע
כֿער זיין אַלס דאָז לויטע גע-
שרייא העררשוִיכטיגער טהאַ-
רען. (ו) וואָהר איזטס,
ווייזוהייט פֿערדיענט דען פֿאָר-
צוג פֿאָר קריגסוואַפֿען; אָבער
איין פֿעהלער קאָן אויך פֿיעל
גיטעס פֿערדערבען. (ז) זאָוויא
טאָדעס געשמייס באַלזאַמי-

שעס אַהל פֿערדירבט, אונד אין געהרונג ברינגט; זאָ פֿערדירבט איין וועניג
טהאַרהייט דען רוף דעם דורך ווייזוהייט אונד ווירדע פֿאָרטפֿעליכען מאַננעס.
דעם

ר ש י

באור המלות

יכר טוב: (יז) בנתת נשמעים. מקובלים הם
לבריות: מזעקת מושל בכסילים. מלכי עכו"ם
משה נפטר זה כמה שנים ועדיין גזירותיו מקובלי
על ישראל וכמה מלכי העכו"ם גזרים גזרות
על ישראל ואין דבריהם מתקיימין: (יח) טובה
חכמה מכלי קרב. חכמתה של סרח שנאמר ותנא
האשה אל כל העם בחכמתה עמדה להם יותר
מכלי קרב שהיה בידם להלחם עם יואב: וחוטא
אחד יאבד טובה הרבה. אילולי שהרגה לשבע
בן בכרי היו כולם אבודים על ידו. ד"א וחוטא
אחד יאבד טובה הרבה. הרי שהיו ישראל מזלזלים לדיקים ומזלזלים רשעים ובה אחד ותעא ועשאן
מרוצים נמלא שהכריע את כולם לחובה:

(יח) קרב, ענינו מלחמה, תרגום מלחמה קרבא.
י (א) זכוּבֵי מוֹת, כגון בימות החורף שאין
בזבובים כח והם קרובים למות. יבאיש,
כל אחד מהם. יביע, פירושו לפי ענינו יבאיש
השמן הרוקח מגזרת בועה בלשון התלמוד, או
חבבונות בלשון המקרא. ואולי הוא מענין הדבור
והלחישה, כי הדבק הנבאח תוסס ומשמיע קול
לחש, בלשון אשכנז (געהרען), יקר בקמץ הוא
מוחר הסם, והסם תהיה ה"ד בשוף אז הוא שם הבר
ענינו

י (א) זְכוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע וְגו'. כגון בימי החורף שאין בזבובין כח והם קרובים למות
גם אם בא לתוך שמן רוקח ומתערב בשמים הוא מבאישו והוא מעלה קלף
שקירין אש"קומא בלעז (עקומ"ע, שויק) וגראה בו במין חבבונות והוא משמעו של יביע הרי דבר קל
שהפסיד דבר חשוב כך יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט שהרי הכריע את כולם הרי שהיה אדם זה
שקול במחלה עבירות ומחלה זביות ובא ועבר עבירה אחת והכריעתו לכף חובה נמלא סכלות זה
שהוא דבר מועט יקר ושקול וכבוד יותר מכל החכמה והכבוד שהיה בו שהרי הכריע את כולם:
יקר. לשון כיבד הוא כבד ושקול יותר מן החכמה וכבוד שבו. ומדרש אגדה מושלים יכר הרע

ר מ ב מן

אני, הנה טובה החכמה מגבורה ועם כל זה חכמת המסכן צויה: (יז) הלוא דברי
חכמים נשמעים בנחת וקורת רוח יותר מגערת המושל העריץ בכסילים, ומדוע לא ישמעו
להם בני האדם? (יח) חמת שהחכמה היא טובה להגין ולהכיל יותר מכלי המלחמה אבל
פעמים שימלא בכחם חסרון אחד, ומדה אחת גרועה, ועל ידה יאבד טובה הרבה:
י (א) יאמר כמו שזבובי מות אפילו אחד מהם יבאיש ויביע השמן הרוקח, כן מעט סכלות

ה ע ר ו ת

(יח) וחוטא, בס"ג ע"מ חושך, כי הוא שם דבר כמואר בסי' וכדמתורגם, אלא שבה הטעם
מלרע בעבור הנה הנסתר שאחרי תנועה קטנה:
י (א) זְכוּבֵי מוֹת, עיין צ"המ, והיותר נכון היות ענינו זבובים מתים כמו בעלי כח,
וכבר הערנו פעמים רבים על זה הדרך בלשון:

תרגום אשכנזי

(ה) דעם וויזען הערץ פֿיהרט איהן רעכטס, דעם טהארען הערץ לענקט איהן שטעטס לינקס. (ט) דיא לעערהייט דעם טהארען איזט אויף יעדעם וועגע ערקעננכאר; ער רופט עס גלייכזאם לויט, דאס ער איין טהאר זייא.

(י) וועודער צארן דיינס רענענע טענדירן איבערקאמט, פֿער-לאס דעננאך דיינען פאסטען ניכט. דורך נאכגעבען פֿער-זעהנט מאן גראסע פֿעהלער. (יא) פֿרייליך זאה איך יענעס

מגלת קהלת י

סְבִלְוֹת מַעֲט: (ג) לֵב חָכָם לִימִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לְשִׂמְאֵלוֹ: (ג) וְגַם-בְּדַרְךְ כְּשֶׁהִסְכֵּל הַלֵּךְ לִבּוֹ הָסֵר וְאָמַר לְכָל סָכָל הוּא: (ו) אִם-רוּחַ הַמּוֹשֵׁל תַעֲלֶה עֲלֶיךָ מִקּוֹמָךְ אַל-תִּנָּח כִּי מִרְפָּא יִנִּיחַ הַטָּאִים גְּדוּלִים: (ה) יִשְׂרָעָה רְאִיתִי תַחַת הַשָּׁמַשׁ כִּשְׁגָגָה שׁוֹצֵא מִלְּפָנַי

השליט ימיר ה' איבעל אונטער דער זאננע, אלס וואָרע דעם העררשער איינע איבעראיילונג ענטווישט.

ר ש י

לזבוי מות: יבאיש יביע. עס טוב שהוא ערב משמן רוקח: (ב) לב חכם לימינו. חכמתו מזומן להטותו אל דרך המיומנת לטובתו: ולב כסיל לשמאלו. לעקאו מן הדק המיומנת שהיא תפארת ונוחה לו: (ג) ואמר לכל סכל הוא. בהליכתו ובדבורו הכל מכירין שהוא שוטה: (ד) ואם רוח המושל מושל העולם תעלה עליך לדקדק אחריו במדת הדיון: מקומך אל תנח. מדתך הטובה אל תנח לומר לו מה יועיל לדקתי לי: כי מרפא. דקדוקי הדיון בייסורין הבאין עליך מרפא הוא לעונותיך ויניח לך חטאים גדולים: (ה) כשגגה שיוצא מלפני השליט. דומה הוא לשליט שהוליד דבר שגגה

באור המלות

ענינו כמו כבוד. (ב) לימינו. מזומן לו בעת שיראה. כמו הימין המזומן לחדס לכל מעשה. (ד) חנה. וכן יניח בן מגורת חסרי פיה פעל וענינו עזיבה. משא"ס נח שהוא מנחי העיין וענינו מנוחה. מרפא, עס ובא בחליף והוא משרש רפה, ענינו רפיון העורף ומדת הסבלנות (נאכגעבען). (ה) שיוצא. משפט שיוצא, ולהקל על החליף (כשההיית והוטלה תנועת החליף על הדיי להורות עליה שגגה

ר מ ב " מן

יבאיש את ריח האיש היקר והנכבד, מחכמה ומכבוד וישחית את שמו הטוב, ודמה השם לשמן הטוב, כאשר אמר למעלה טוב שם וגו': (ב) עיין בבאור המלות, יאמר חכמת החכם הרואה את הנולד נכרת מתוך כל מעשיו, כאלו החכמה היא שורה צימינו שהוא בלי מעשה הגדול באדם, ולב כסיל. כאלו היא ביד שמאלו שהוא אטר ועלל מלגמור מעשה טוב: (ג) ובכל עניניו ועסקיו מראה חוסר לבו ודעתו, ואפילו כשהוא הולך בדרך, וכאלו קורא על נפשו ומודיע לכל אסכל הוא: (ד) אם רוח, אם חמת המושל תעלה עליך, אל תמהר להניח את מקומך ולברוח מפניו, כי אם תשמור משמרתך, ולא תשנה את פקודתך, כי רפיון העורף ולשון רכה תגיד ר"ל תצוב ותכסר חטאים גדולים, וסוף שתשכך את חמתו: (ה) יש רעה בלומר הן אחת שלפעמים תהיה ההנהגה המדינית רעה, ע"י שהמושל יעשה דברים הפך הדיק

ה ע ר ו ת

(ד) אם רוח המושל וגו', נראה לי ההמשך שאחר שזכר יתרון החכמה מהסכלות, אמר שאעפ"כ אם יש שגגה היוצאת מלפני השליט, ונתן הסכל במרומים רבים אל תנח מקומך מיד בעבור זה, כי לא יהיה בן תמיד, וכדמבאר בספר:

קלקל

מגלת קהלת י

הַשְּׁלִיט: (ו) נָתַן הַסֶּכֶל בַּמְרוֹמִים
רְבִים וְעֲשִׂירִים בַּשָּׁפָר יֵשְׁבוּ:
(ז) רָאִיתִי עֲבָדִים עַל-סוּסִים
וְשָׂרִים הֶלְכִים בְּעַבְדִים עַל-
הָאָרֶץ: (ח) הִפָּר גּוֹמֵץ בּוֹ יִפֹּל
וּפְרִץ גֶּדֶר יִשְׁכְּנוּ נְהָשׁ: (ט) מִסִּיעַ
אֲבָנִים יַעֲצֵב בָּהֶם בּוֹקֵעַ עֲצִים
יִסְכֵן בָּם: (י) אִם-קָהָה הַבְּרוּל

והוא

דגש א"ש

חרגום אשכנזי קבט

(יב) דיא טהארהייט ווארדע צו
האָהען ווירדען בעפערדערט;
פערואַגען פֿאַם שטאַנדע זאַג-
קען טיף. (יג) איך זאַה שקלאַ-
פֿען אויף עדלען ראַססען,
פֿירשטען, וויא קנעכטע, צו
פֿוסע וואַנדערן. (יד) דאָך ווער
גרובען גרעכט פֿעללט זעלבסט
הינין; ווער ציינע איינרייכט.
דען ווערדען שלאַנגען שטע-
כען. (טו) ווער שטיינע ברייט,
ווירר זיך פֿערלעטצען, ווער
ביימע פֿעללט, ווירר זיך פֿער-
וואונדען. (טז) איזט דאַן איי-

וען

ר ש י

שגנה מפיו שוגג ואי אפשר לחזור כך אומר הקב"ה
ואין להשיב: (ו) נתן הסכל במרומים רבים.
זו היא הרעה שהיא כשגגה שיוכל מלפני השליט
שניתן השעות והרשע במרומי גובה שהגביהם
הקב"ה את הכסילים ואת הרשעים שאני רואה
ברוח הקודש שהם עתידים לפזיט יד בהיכלו
ישראל שכל הגדולה והכבוד שיש להם עכשיו בימי
עתידים ליטש בשפל שאמר ישנו לארץ ידמו: (ז) ראיתי עבדים על סוסים. כשדים הם שאף
בהן זה העם לא היה יתעלו להיות על סוסים מוליכים את שנוי ישראל אסורים בקולרין:
הולכים בעבדים על הארץ. לפני קרונין של כשדים: (ח) חופר גומץ. שוחה: בו יפול. פעמים
שהוא נופל בו כלומר יש לך חרש רעה וסופו לשוב עליו בסוף שכלה זרעו של נבוכדנצר על ידי
כלי ב"ה שאמר ועל מרי שמיא התרוממת: ופרץ גדר. סייג של חכמים לעבור על דבריהם:
ישכנו נחש. מיתה בידי שמים ולפי שדבר בלשון פריכת גדר הזכיר בתשלומין לשון נשיבת נחש
שהוא דר בחורי נקבי בתלי בתים פרובים: (ט) מסיע אבנים יעלב בהם. מסיע אבנים
ממחזבתם בהרים מתיגע בהם. יעלב לשון יגיעה כמו בעלבון תאכלנה כלומר כל אדם לפי
מלאכתו עלבוננו אף עושה רעה לפי זריעתו יקבור: יסכן בהם. יתחמם בהם כמו ותהי לו סוכנת
אף העוסק בחורה ובמזות סופו ליהנות מהם: (י) אם קהה הברול. מרבות לורים שקיהו
פיהם

באור המלות

עליה. (ו) סכל, שם דבר, וכן שפל. (ח) גומץ,
נכתב המלאפוס לפני הדגש וקריחתו בשורה ופירושו.
חפירה, חרגום חל הפחת הגדול קמולס, והגימיל
והקויף ממונח אחד. (ט) יסכן, מענין סכנה
(ווירד געשחר הזבען) או מענין סכין (ווירד זיך
שניידען). (י) קהה, הפך החד (שטומשף זיין).
קלקל

ולאם אחרותם אחרות: ועשירים בשכל ישבו.
עתידים ליטש בשפל שאמר ישנו לארץ ידמו:
בהן זה העם לא היה יתעלו להיות על סוסים מוליכים את שנוי ישראל אסורים בקולרין:
הולכים בעבדים על הארץ. לפני קרונין של כשדים: (ח) חופר גומץ. שוחה: בו יפול. פעמים
שהוא נופל בו כלומר יש לך חרש רעה וסופו לשוב עליו בסוף שכלה זרעו של נבוכדנצר על ידי
כלי ב"ה שאמר ועל מרי שמיא התרוממת: ופרץ גדר. סייג של חכמים לעבור על דבריהם:
ישכנו נחש. מיתה בידי שמים ולפי שדבר בלשון פריכת גדר הזכיר בתשלומין לשון נשיבת נחש
שהוא דר בחורי נקבי בתלי בתים פרובים: (ט) מסיע אבנים יעלב בהם. מסיע אבנים
ממחזבתם בהרים מתיגע בהם. יעלב לשון יגיעה כמו בעלבון תאכלנה כלומר כל אדם לפי
מלאכתו עלבוננו אף עושה רעה לפי זריעתו יקבור: יסכן בהם. יתחמם בהם כמו ותהי לו סוכנת
אף העוסק בחורה ובמזות סופו ליהנות מהם: (י) אם קהה הברול. מרבות לורים שקיהו
פיהם

ר מ ב מן

הזדק והאמת, כאלו הם כשגגה היוצאה מלפניו, ולא ידע מה יהיה בסופם: (ו) נתן הסכל, פעמים
שישמע המלך לקול נערי, או להולכי רכיל, ויתן להם רשיון מהמלך השליט לרכוב על סוס, אשר בימי קדם לא הורשו
גזרתו: (ז) עבדי התעשרו, וניתן להם רשיון מהמלך השליט לרכוב על סוס, אשר בימי קדם לא הורשו
ע"ז כ"א אנשי המעלה, ושירים התרוששו וירדו מגדולתם, והם הולכים בעבדים וגו': (ח) ואולם עוד
מעט ויאבדו בעלי חנף ותרמית, יפלו בשחת אשר כרו, חופר גומץ לאזרים בו יפול, ופורץ גדר אבנים
ישכנו נחש הדר בחורי נקבי בתלי בתים: (ט) מסיע אבנים ממחזבתם יגוף בהם ויגרום כאב לעצמו,
ונוקע עינים יסכן בהם, כלומר כל אדם לפי מלאכתו עלבוננו, כן הדבר בעושי הרע והולכי
רכיל, לפי זריעתם יקבורו: (י) אם קהה הברול, יאמר על בוקע העלים, אם הגרון שנידו
אינו חד והוא לא קלקל ולא חדד פניה, אז לרץ להוסיף בה ואומץ לבקוע העלים ויסכן בהם,
וכן ההולך רכיל לרץ לתחבולות רבות כדי שלא יבנש בסכנה. ויתרון הכשיר חכמה, כלומר
שחכמה

תרגום אשכנזי

זען שטומפף, אונד דער מאן האט דיא שניידע ניכט גע- שלילפֿען, זאמוס דיא קראפֿט שטעטם פֿערשטערקט ווער- דען. וויזוהייט אבער האט דען פֿארצוג דער שטעטען ריכטיגקייט. (זיא ווענדעט אימער נור דיא ריכטיגען אונד געהעריגען מיטטעל אן). (ז) האט דיא שלאנגע איינ- מאהל געשטאפֿען, הילצט קיין בעשווערען מעהר: זא געהט

מגלת קהלת י

והוא לא־פנים קלקל וחילים יגבר ויתרון הכשיר חכמה: (ז) אס־ישך הנחש בלוא לחש ואין יתרון לבעל הלשון: (יב) דברי פֿי־חכם הן ושפתות כסיל תבֿלענו: (יג) תחלת דברי־פֿיהו

סכלות

אויך יענעס צונגען = דרעשערס פֿארטהייל הין. (יח) שאַנגונג, פֿערקינדעט דעם וויזוען מונד; דער טהאַרען ליפּפען, פֿערדאַממונג. (יט) איזט דער טהאַרען רעדע = אַנפֿאַנג באַז- הייט

ר ש י

באור המלות

פיהם ומדודם: והוא לא פנים קלקל. ואינם לטושים ומרוטים למען היות להם צרק אצפ"כ וחילי' יגבר מגביר הוא במלחמ' את גבורי החילי' ללחם: ויתרון הכשר חכמה. ומעלת כשרון יש עוד לחכמה יותר מן הברזל אם ת"ח משמיר פניו ברעב ואתה רואהו מסכן בין העשירים הרבה חילים מתגברים על ידו ואל תחמה על וי"ו וחילים כי הרבה וו"ן נופלים כן בלשון עברית כמו אם ראית גנב וחרץ עמו עזי ומרת יה ויהי לי ליצועה והרבה מסורסים כזה: (יא) אם ישך הנחש. את איש: בלא לחש. מחמת שלא לחשו החכר שלא יאוך: ואין יתרון. לחכר הרשע שהיה רגיל ללחשו בלא לחש כך אם בני עירך נכשלים באיסורין מחמת שאין חכם דורש להם ומלמדם את חוקי התורה אין יתרון לו בשתיקתו ולא ישתכר: (יב) דברי פי חכם הן. על שומעיהם וגשמעים לו וטוב לו שוטל גדולה עליהם: ושפתות כסיל תבלענו. זה השמית את חכרו מדרכ עונה כגון בלעם שפרץ גרון של אומות שגדרו עממן מן העריות מדור המבול ואילך והוא יעץ להם להיות מפקירין נשותיהם לזנות: (יג) תחלת דברי פיהו סכלות. כשאמר לו הקב"ה מי

ר מ ב מן

שלחמה מעלת כשרון, שלא תלטרך להוסיף אומן, כי במעט עמל יגיע החכם אל כונתו והענין מוסב למה שלחמה, שהחכם אל יניח את מקומו, אף אם יתקף עליו המושל, ידום ויתחולל בנחת ומרפא עד בא עמו, אז בלי יגיעה רבה ישיב הרע לשונאיו, אשר אמרו ללשוננו נגביר: (יא) אם ישך הנחש, מוסב על בעל הלשון, יאמר אם ישך הנחש את פורץ הגדר אז יהיה בלי לחש, באין תרופה למכתו, ואז תראה שאין יתרון לבעל הלשון, אשר אמר שפתי אחי, מי אדון לי: (יב) דברי פי חכם, אין החכם כבעל הלשון, רק כל הדברים היוצאים מפיו הם חנינה, לחן את כל אדם, ואפילו אויביו ורודפיו, לא כן שפתות הכסיל, כי הוא יאמר תמיד תבלענו, ואין חמלה וחנינה בלבו, ויהיה תבלענו נוכח לחזר לא נסתר לנקבה, והוא מאמר הכסיל: (יג) ואולם אם תחלת דברי פיהו סכלות להרע לאחרים, הנה אחרית פיהו כאגעון רע

ה ע ר ו ת

(י) קלקל, עיין ב"המ. וההוראה היסודית היא מלשון קלות, כענין הלטישה שימעט המתנת לעשותו חד: וחילים יגבר, וי"ו לתשובת התנאי: הכשיר, עיין ב"המ, כלומר שתעשה הכל בכשרון, וכנ"ל: (יב) ושפתות כסיל, עיין בפירוש. ויהיה טעם דברי מושך אחר עמו דברי פ

מגלת קהלת י

סְכָלוֹת וְאַחֲרֵית פִּיהוּ הוֹלְלוֹת
רַעָה: (י) וְהַסְכֵּל יִרְבֶּה דְבָרִים
לֹא יֵדַע הָאָדָם מִה־שִׁיחֵיהָ
וְאֲשֶׁר יִהְיֶה מֵאַחֲרָיו מִי־יֵגִיד לוֹ:
(טו) עֲמַל הַכְּסִילִים תִּיגַעְנוּ אֲשֶׁר
לֹא יֵדַע לָלֶכֶת אֶל־עִיר:

פ ר ש ה י

(טז) אֵי־לֶךְ אֶרֶץ שְׂמֶלְכְךָ גַּעַר

וּשְׂרִיךְ

צעהנטער אבשניטט

(פֿאָן ק. י' פ' ט"ז ביי ק. י"א פ' ו')

(א) וועהע דיר, אָ לאַנד! דעססען רעגענט איין קינד איזט, דעססען פֿירשטען

אַם

ר ש י

באור המלות

(טו) תיגענו, עמל לשון זכר, ולריך שיחור דבר המובן מחליו, חו יהיה במקום הזה לשון נקבה, כמו כבוד שהיא בכל מקום לשון זכר, חוץ מאל תחד בכוריו, כן כתב הרמב"ם, (טו) אי, כמו חיי ושריך
וערבות לכה איעלך זמת אולת: (יד) והסכל ירבה דברים. שהיה מתפאר בעלמו שהיה יודע דעת עליון: כי לא ידע האדם מה שיהיה. לו לאחז זמן שהרי הלך ליטול שכרו במדין ולא ידע שיפול בזרע. ולפי פשוטו הסכל ירבה דברים גוזר ואומר מחר תעשה כן לפלוני ואינו יודע מה יהיה מחר: ואשר יהיה מאחוריו מי יגיד לו. כלומר לא סוף דבר שאינו יודע מה יהיה לאחז זמן אלא אף ההוא עכשיו מאחוריו שלא כנגד עיניו אלא מאחורי ערפו מרחוק לריך הוא שיהא מי יגיד לו: (טו) עמל הכסילים תיגענו. כסילותם גורם להם עמל המיגען אשר לא למדו דרכי מנוחות העיר ומתיגע ליכנס דרך פתחים ובלעי המים ויגע בטביעות רגליו בבין כלומר עללות של עוזבי התורה גורם להם יגיעת עמל בגיהנום: אשר לא ידע ללכת. אל נתיב אמת לפרוש מן העבירה לפי שלא למד תורה שנאמר נר לרגלי דברך: (טו) אי לך ארץ שמלכך. בזמן שמלכך ודייניך

ר מ ב " מן

רע להרע לעצמו כי לא ינקה: (יד) והסכל ירבה דברים, ואינו יודע מה יהי' מחר, ואף שהוא עכשיו מאחוריו שלא כנגד עיניו, כי אס מאחורי ערפו, לא יראה ואין מי יגיד לו: (טו) עמל, דמה הכסיל שיספון לבקש גדולות ונפלאות ממנו, והוא לא ידע הנראות והידועות לכל, כאדם רובה לילך אל עיר ולא ידע הדרך ויגע ולא יראה חפלו:
(טו) אי, שמלכך גער ולא ישגיח על ענין המלוכה. ושריך בבקר יאכלו, הענין שיאכלו וישמחו

ה ע ר ו ת

פי חכה ודברי שפתות כסיל: (יד) והסכל וגו', עיין בפ'י. וע"כ לא יאריך בממשלתו כי יזיק במעלליו לעצמו, ואין מי יגיד לו לזרוז, ולכן אל תנח מקומו מיד, וכמו שזכר: (טו) אשר לא ידע, לפי שלא ידע ללכת אל עיר, יכזה התכלית ד"מ בשם עיר, אשר היא כונת ההולך לבוא

תרגום אשכנזי

סגלת קהלת י

וְשָׂרִיף בְּבִקְרֵי יֹאכְלוּ: (יז) אֲשֶׁר־יִרְדֶּה
אֶרֶץ שְׂמֹלְכָךְ בֶּן־חֹרִים וְשָׂרִף
בְּעֵת יֹאכְלוּ בְּגִבּוֹרָה וְלֹא בִשְׂתֵי:
(יח) בְּעֵצֵלְתַיִם יִמְךְ הַמְּקַרֶּה
וּבְשִׁפְלוֹת יָדַיִם יִדְלֹף הַבֵּית:
(יט) לְשִׁחּוֹק עֹשִׂים לֶחֶם וַיִּין יִשְׁמַח
חַיִּים וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת־הַכֹּל:

אם פריהען מארגען גאסטמאן
לער בערייטען. (ג) הייל דיר,
א לאנד! דעסען פירשט איין
פרייער בידערמאן איזט, דעם
מען ערלע צורעכער צייטעם
מען; צור ערהאלטונג, ניכט
אויס פעללערייא. (ג) דורך פערי
נאלעסיגונג זינקט דאז גע
בעלקע, ביא פאהרלעסיגקייט
טרייפעלט רעגען דורך. (ד) זא
דיא אויס בלאסער זינגליכקייט
מאפעל האלטען, אונד מיט

גם
וויין דיא מיטלעבענדען בעלוסטען: ביא אלצען פערמאג נעלד אללעם.

אבער

באור המלות

ר ש י

(יז) אשריך, אשרי לעולם לא תסמך אל השם או
אל הכנוי בלשון יחיד, כי אם על המעט באשרהו,
(וכמוהו המלות על, תחת, כסמיכותם לבנוים, וכן
חזור בכל סמיכותיו). והמכות הוא אשר, וכנוי
אשרים. אבל זה השם שהקריאה היא בלשון יחיד,
לשון רבים הוא, שו"ד הרבוי כתובה בו, והוא
תמורת אשריך בש"ש הרי"ש וחיר"ק הו"ד. בן
חורים, כנוי לאשרים, שם בעלי חרות, או יהיה
מלשון חור כרפס, כי האשרים הגדולים יכנוס בלשון
ישמעאל כלובן.

ודייניך מתנהגים בנערות: (יז) בנצורה ולא
בזתי. שמוסקין בנצורת החכמה והבינה ולא
בשתיית יין: (יח) בעללתיים ימך המקרה. כשאתם
מתעלל ואינו מתקן פרעה קטנה שנתקרת
הבית: ימך המקרה. ישפל הכנין המקרה את
הבית והמסכך עליו: ידלוף. יעפטף דלף גשמים
כלומר כשישראל מתעללים בתורה הם נמקים
ובית גאון עוזם חרב ומך: (יט) לשחוק עושים
לחם. לחדות מזמוטי חתנים ומלכים עושים
סעודה וסתם סעודה גדולה קרויה לחם כמו דאת
אמר בלשון מלכא עבד לחם רב: ויין. משקין בסעודה אשר ישמח החיים: והכסף יענה את
הכל. אם אין כסף אין סעודה לפיכך לא יתעלל אדם מן המלאכה כדי שיהא לו מה להוליא:

במדעך

גם

ר מ ב מן

טרם יתעסקו במשפטי המלוכה, הפך מה שאמר הכתוב דינו לבקר משפט: (יז) שמלכך בן
חורין, הענין שיעשה מעשה האשרים הגדולים, הפך בן בליעל. ושריך בעת יאכלו, אחרי אשר
גמרו את משפט הארץ, ולא יאכלו כי אם לכורך, למען הוסיף גבורה וכן לטובת הכלל, לא
לתענוג, לרדוף יין ולהתענג במעדנים: (יח) כשאתם יתעלל, ואינו מתקן פרעה קטנה
שנתקרת הבית, סוף שיספל כל התקרה, ואם ישפיל בעל הבית את ידיו ויעמנם אל חיקו סוף
שיטפטפו הגשמים אל תוך הבית, יאמר זה על דרך משל על המלך והאשרים, אם יתעסקו
באכילה ובתענוגים ויתעללו מהביט בדברי המלוכה, סוף שתשחת המלוכה, כמו הבית שיהרס
מעט מעט מעללות בעליו: (יט) לשחוק עושים לחם, הם עושים סעודות גדולות, לא לקיום
הגוף ולגבורה, כי אם לשחוק וחדוה. סתם סעודה קרויה לחם, והם משמחים בנין משתייהם
את כל החיים, האוכלים ושתיים ומתענוגים עמהם, ולזה ודאי שהכסף יענה אללם את הכל,
כי

ה ע ר ו ח

שמה, וכמבואר בס'י: (יז) אשריך, עיין ב"המ. ונראה החלוק בעבור מנשא התנועות שהא
דומה קלת ביחוד ורבים: בן חורים, עיין ב"המ, ועיין עוד מה שידובר בו בספרי זמירות
ישראל בס' בנדבה אזנחה לך (תהלים נ"ד), ובמלת חור ברפס דאסתר:

מגלת קהלת י יא

(כ) גם במדעה מלך אל תקלל
ובחדרי משכבה אל תקלל
עשיר כי עוף השמים יוליד את
הקול ובעל הכנפים יגיד דבר:
יא (ח) שלח להמה על פני המים
כי ברב הימים תמצאנו:

תרגום אשכנזי קלא

(ה) אבער דאך, איך אים גע-
דאנקען פלוצע זאלעם קעני-
געניכט. שילט אים געהיימ-
סטען שלא פגעמאך דען מעכ-
טיגען ניכט. דער פאגעל אונטר
דעם היממעל קאן דיא רעדע
פערראטהען; איין געפליעגעל-
טעם טהירען דאז ווארט אים
בריען.

* * *

(ו) פערזענדע ריינע גיטער

ח

יתיר ה'

איבער דאז וואססער, מיט דער פאלגע דער צייט ווירסט דוא דען פארטהייל פינג
דען

ר ש י

באור המלות

(כ) גם במדעה מלך. אפילו במחשבותיך בלא
דבור. גם אפילו. מלך אל תקלל לא תרגיז למלכו
של עולם. ד"א כמשמעו מלך בשר ודם: עוף השמים. נשמה הנחונה כך שסופה לעוף על
השמים: ובעל כנפים. מלאך המלה אותך בעניין שנאמר כי מלאכיו יכוה לך ולפי משמעו העוברים
והנצים יש לך לדאג מכל צדקה שמה יש שומעין ויגידו לאחרים:
יא (א) שלח לחמך על פני המים. עשה טובה וחסד לאדם שיאמר לך לך עליו אל תראנו
עוד כאדם שמשליך מזונותיו על פני המים: כי ברוב הימים תמצאנו. עוד
ימים באים ותקבל תשלומיך ראה מה נאמר ביתרו קראן לו ויאכל לחם וסבור שהוא מזרי ולא
יראנו עוד מה היה קופו נעשה חותנו ומלך על ישראל והכניסו תחת כנפי השכינה וזכו בני
ובני

ר מ ב מן

כי תמיד הם לריכוס לכסף, על כן יאמרו הב הב, ולא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל
מקומות ממלתם כי אם בלע כסף. וענין יענה ימלא, ויתכן שיהיה מן עת ועונה, והכונה
שימלא את הכל בעת שירצה הרובה, או שיהיה מלשון ענה, כמו שפירשתי למעלה והאלהים
מענה בשמחת לבו: (ב) אמר אתה היושב תחת ממשלת שליט, ואם תראה שהמלך נער ושריו
בבקר יאכלו, בלום פיה מלדבר ואפילו במחשבתך אל תקלל ותגוג את מעשה המלך, ובמקום
הסתר כמו בחדרי משכבך אל תקלל שריו וגדוליו שהם בלי ספק העשירים: אחרי שהכסף יענה
אלו את הכל שמור את פיה ולשונך, כמו שאמר למעלה באשר דבר המלך שלטון, ומי יאמר
לו מה תעשה, ואל תאמר הנני בחדרי משכבי, אין שומע, כי עוף השמים, דרך משל, היושב
בצלון ביתך, ושומע את קולך, ובעל כנפים הוא עוף השמים, והענין כפול בדרך המליצה
בל"ק. והכונה אי אפשר להזהר שלא יודע הדבר לבעלי זרוע וישעמוך:
יא (א) שלח לחמך, לפי פשוטו יראה שדבר על בעלי הסמורה ויען להם לסמור למרחוק, למקלה
הארץ עד קלהו, ואל יפחדו לשלוח את רכושם למרחקים, ואף באניות סוחר מעבר לים, כי
ברבות הימים ישחברו וירויחו הרבה על הדרך הזה. וכנה כל מעשה הסמורה בידידת הים, כי הוא
החל לשלוח אניות אופירה ותרשישה, עם אני חירס, אחת לשלש שנים, הביאו משז זהב וכסף ושאר
מיני סמורה, כנזכר בכתוב. ויראה שצדק המלך לעורר את לבעבדיו ועמו ולזרום לעשות כמעשהו
למען

ה ע ר ו ת

(כ) ובעל כנפים, קרי והנתיב בה"א הודיעה והוא הראוי ע"פ הנפל עוף השמים:
יא (א) שררה לחמך וגו', אולי טעם ההמשך, שהוא עלה טובה להתעסק בסמורה כדי
להסיר

תרגום אשכנזי

דען . (ר) אבער טהיילע עם אין זיעבען אונד אכט טהיילע, דען דוא ווייסט ניכט, וועלכער אונ- פאלל אויף ערדען איינטרעפ- פֿען קאן . (ח) פֿיללען זיך דיא וואלקען מיט רעגען, זיא שיטטען איהן אויס אויף דיא ערדע; פֿעללט איין בוים גען מיטטאג אָדער מיטטערנאַכט,

דא

מגלת קהלת יא

(ב) תֵּן חֶלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לְשִׁמוֹנָה כִּי לֹא חִדַּע מִה־יְהִי רַעַה עַל־הָאָרֶץ: (ג) אִם־יִמְלֹאוּ הָעַבִּים גִּשְׁמִים עַל־הָאָרֶץ יִרְיָקוּ וְאִם־יִפּוֹל עֵץ בְּדָרוֹם וְאִם בְּצִפּוֹן מְקוֹם

שיפול

ר ש י

זכני בניו לישב בלשכת הגזית: (ב) תן חלק לשבעה וגם לשמונה . חלקת מלחמך ומשלך לשבעה כריכי חסד חלק עוד לשמונה שיבואו אצריהם ואל תאמר לי: כי לא חידע מה יהיה רעה . שמה עוד ימים באים ותלטרך לנולם או תנלל על ידי הדקה מן הרעה ואם לא עכשיו אימתי . ורבותינו אמרו תן חלק וגו' . אלו שבעה ימי בראשית תן אחד מהם חלק ליוצרך לנוח בשבת וגם לשמונה אלו שמונת ימי המילה . ד"א תן חלק לשבעה . קרבנות לבור של שבעת ימי פסח וגם לשמונה של שמונת ימי החג: כי לא חידע מה יהיה רעה . אם יחרב הבית ולא תקריבו עוד ויועילו הקרבנות הראשונים לבטל הגזירה הרעה . דבר אחר כי לא חידע מה יהיה . לא ידעת מה נגזר על הגשמים בחג ויועילו הקרבנות ויבטלו גזירות רעות: (ג) אם ימלאו העבים גשם . אם ראית עבים מלאים גשם ידעת שסופם יריקו גשמיים על הארץ במקום שהטובה לומחת וניכרת שם טובה לנוח אף כן דע שאם יפול עץ וגו' אם ישכון אדם חכם ולדיק בעיר או במדינה במקום שיסכון שם יהיו נראין מעשיו אחרי מותו וחכמותיו ומדות תרומיותיו ותשלום טובה ליושבי המקום על מנהג הטוב שהדריבם בדרך ישרה: יסול . ישכון כמו על פני כל אחיו נפל: עץ . תלמיד

ר מ ב מן

למען יעשירו וירבה חילם: (ב) לפי המשך פשוטו של מקרא יתכן שיתן עזה לבעל הסחורה שלא יתן את כל רכושו בסחורה אחת , או להשליך את כל יבנו על ספינה אחת, כי אם מדרך הזכמה לתת חלק לשבעה גם לשמונה, ואם יאבד בזה, ישכר בזה, כי לא חידע מה רעה יהיה על הארץ . ואפשר שזכר לשבעה גם לשמונה להוליך מלב המנחמים הנותרים במספר מה , וחובשים שיליח, ובנרחים משפסר אחר בחשבם שירע, אמר תן חלק לשבעה וגם לשמונה ולא חזו לנחש המספר: (ג) אם ימלאו, הוסיף לדבר על המנחמים הנרחים בעבים ומדמים בהם נורות ותמונות ועל ידם ירבו לקחים קצם ולרעת בתולת מעשיהם אם ילליחו אם לא, או ששמרו את הרוח, מאין ולאין הוא, כאלו שואלים את הרוח ייעצם . אל איזה לד יעו זריעתן או בדרך סחורתן או במלחמתן וילליחו וכאלו הרוח המוליך העבים ישיבם ברמו לנשות אל עבר לבתו, ואם יעמדו העבים על מקומם או ורוח אין, היה להם לאות שגם הם ינחו מן העסק אשר התעוררו עליו, וכן היה בימים ההם, שאל בעלו ומקלו יגיד לו, הוא היה זורק מקלו או מורה

ה ע ר ו ת

להסיר לבו מענין הנהגת המלוכה כזאת שזכר: (ג) ואם יפול וגו', עיין בפ"י . ולו כתוב אם בדרום ואם בצפון היה מתישב הנגינה בזה, ואם יפול עץ מקום שיפול העץ שם יהוא, והיה לפ"י מאמר אם בצפון ואם בדרום בעין מאמר מוסגר, הבא תמיד במססיק יותר גדול כדובע: מקום שיפול, לפי מה שהעיר הרמב"מ בחבורו אור לנתיבה מהכנוי אשר שילובו תמיד סימן היחס הראוי כפי הדבור, יחובר גם כן מלת שם עם מקום שיפול, ויהיה ענין המאמר אם יפול העץ בצפון או בדרום, לא יהיה זה כי אם המקום אשר יפול העץ שם ולא לתכלית אחר וכן נראה ג' . מפירושו, ולפ"י יתורגם בל"א (ו) וירר דמו בלחם דער קרט גיך, ווההין דער בוית פֿוללען ווואַסע) .

באשר

מגלת קהלת יא

תרגום אשכנזי קלב

שִׁיפּוֹל הָעֵץ שָׁם יְהוּא: (ד) שִׁמְר
רוּחַ לֹא יִזְרַע וְרֹאֵה בַעֲבִים לֹא
יִקְצֹר: (ה) כִּי אֲשֶׁר אֵינָהּ יוֹדַע מַה
דֶּרֶךְ הַרוּחַ כִּעֲצָמִים בְּבֶטֶן
הַמִּלְאָה כִּכֹּה לֹא הִדַּע אֶת-

דא וואָהין ער פֿאַללען זאָלל,
דא בלייבט ער אויך ליגען.
(ט) ווער דען ווירד בעאַב-
אַכטעט, ווירד ניכט זאָען;
ווער אויף וואַלקען מערקט,
ווירד ניכט ערנדטען. (י) דוא
קעננסט עבען זאָ וועניג דען
וועג, דען דער ווירד נעהמען
ווירד, אַלס דוא ווייסט, וואָס

מעשה

אין דעם שאַסע איינער שוואַנגערן איינגעשלאָסען איזט; אונד עבען זאָ וועניג קעננסט
דא ר ש " י

באור המלות

תלמיד חכם שמגין בזכותו בעץ המסיד על הארץ:
(ד) שומר רוח. ממתין ומנפה עד בא הרוח:
לא יזרע. פעמים ממתין ואינו זא: ורואה
בעבלי. נותן עיניו בעבים וכשרואה אותם קודר:
ירא לקצור מפני הגזמים ולעולם לא יקצור
לפי שירא תמיד: (ה) כאשר איך יודע בעלמים
בזמן המלאה. דברים הנסגרים והנעלמים בזמן
איך יודע הרי זה מקרא מסורס נדרש מסופו לראשו כאשר איך יודע דרך הרוח כלומר ידיעות
שתי אלו שוות לא זו גלויה לך ולא זו גלויה לך פעמים אתה סבור להכיר בעבים שיבא הרוח
ואינו זא כאן כי עובר והולך לו אל ארץ אחרת והרי לשון זה כמו כגון ה' כארץ מזרים כשפחה
בגבירתה נקוה כמוכר ופעמים שהוא משה מוקדם למאחר ופעמים שהוא משה מאוחר למוקדם
אף כאן למד ידיעת הרוח מידיעת הזמן כלומר איך לך לשמור את הרוח לראות בעבים:
בעלמים. אינקלושו"רש בלעז כמו עולם עיניו: ככה לא תדע וגו'. אף גזירותיו של מקום
לעניין

יא (ג) יהוא, יהיה, כמו שזמרים מן היה בחסרון
יהי כן נאמר מן הוה יהוה ומשפטו יהוה.
(ה) כעצמים, פי' רש"י מלשון עולם עיניו, הדבר
הסגור בזמן הרה, אינקלושו"רש בלע"ז (דאז חיינו
געשלאסענע).
ומחוק

רמב"מ

מורה צדקו למעלה. ומניט בנפלו לאיזה כד מוליכו הרוח, או שנוכל תחתיו, ויהיה לו לאות
(וכן הוא מבואר ממש ביחזקאל כ"א ע"ס), ועליהם יאמר קהלת אל תשית את לבך להבלי הקוסמים
הללו, כי אין בהם ממש, ולא יורו הדברים הללו כלל על העתיד במעשה בני אדם, כי אם
ימלאו העבים גשם, על הארץ וירקו, זהו תכלית מה שנוכל לדעת מהם, וכן המקל בנפלו
מה לך אות אם יפול בזכרון או בדרום, וודאי שמקום שיפול העץ שם יהיה זה הוא תכלית
מה שזוכל לדעת מנפילתו, ואולם לא יורה בנפלו על זום ענין לא לרעה ולא לטובה. ולרבותינו
המכוונים דרך אחר בזה. ואולם לכל הפירושים לא ידעתי לכוון סדר הנחת הטעמים בפסוק
הזה, כי מהראוי שתבא מלת ירקו באתנחת', ומלת בזכרון בזקף, כדי שיחובר כל נושא עם
נשאיו כידוע, ולפי הנחת הטעמים שלפנינו משמע שנושא המאמר האחרון, מקום שיפול וגו'
מוסב גם על מלאות העבים גשם, וזה אינו לכל הדרכים שזכרתי: (ד) שומר רוח, מי שינחש
ברוח ולא ירעה לזרוע עד שיבא מבאה ידוע, פעמים שימתין ולא יבא. וכן הרואה בעבים,
שואל בתמונות שהוא רואה בהם, לא יקצור: (ה) כאשר איך יודע, הרי המקרא הזה מסורס
נדרש מסופו לראשו, כלומר ידיעות אלו הדברים שוות, לא תדע דרך הרוח, כאשר לא תדע
העובר בזמן ההרה, וכן כל מעשי האלהים לא תדע. מאומה טרם הייתו, והרי לשון זה, כמו
כגן ה' בארץ מזרים, כשפחה בגבירתה, נקוה כמוכר, ופעמים שהוא משווה המוקדם למאחר,

הערות

(ה) כאשר איך יודע, עיין בפירושו. ויש לפרש המקרא בלי לטרסו בזה, כאשר ככה,
דהיינו שאחר שזכר שומר רוח לא יזרע, להיות דרכו נסתרה, הוסיף לאמר, וכמו שהוא נדבר
הזה שאיך יודע דרך הרוח באותו חסרון הידיעה בעלמים בזמן המלאה שלא תדע אם יהיה זכר
או נקבה, ככה לא תדע ג' כ את כל מעשה אלהים לבטח עליו טרם היותו, ולא תוכל כלל לידע

תרגום אשכנזי

דוא דיא ווערקע גאטטעס, דער דאז גאנצע ערשאפען האט. (יא) זאע אלוף דעם מארגענס דיינען זאמען אויס, אונד אויך דעם אבענדס לאס דיינע האנד ניכט מיסיג רוהען; דען דוא ווייסט יא ניכט, וועלע לעס געלינגט; אָב דיעס אָב יענעס, אָדער אָב ביידע גלייך גוט געראטהען ווערדען.

אויפֿטער אבשניטט (פֿתן ק. י"א פ' ז' ביי ק. י"ב פ' ז') (א) וויא זיס איזט דאז ליכט,

וויא אַנגענעהם דעם אויגע דער זאָנען - גלאַנץ! (ג) זינד דעם מענשען פֿיעלע יאָהרע בעי

מגלת קהלת יא

מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הַכֹּל: (ו) בִּבְקֶר זֶרַע אֶת־זֶרַעךָ וְלַעֲרֹב אֶל־תִּנְחָה יָדֶךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִי זֶה יִכְשֶׁר הַזֶּה אוֹ זֶה וְאִם־שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים:

פ ר ש ה יא

(ז) וּמִתּוֹק הָאוֹר וּטוֹב לַעֵינַיִם לִרְאוֹת אֶת־הַשָּׁמֶשׁ: (ח) כִּי

אם

וויא אַנגענעהם דעם אויגע דער זאָנען - גלאַנץ! (ג) זינד דעם מענשען פֿיעלע יאָהרע בעי

באור המלות

(ו) ומתוק האור. נח על דרך המשלה, כי המתוקות לשי ההנהגה הראשונה לא תכול כי אם על הטעם.

בילדותך

(ו) בבקר זרע את זרעך וגו'. אם למדת תורה בילדותך למוד תורה בזקנותך אם היו לך תלמידים בילדותך יהיו לך תלמידים בזקנותך נשאת אשה בת בניס בילדותך שא אשה בת בניס בזקנותך עשית לדקה בילדותך עשה לדקה בזקנותך: כי אינך יודע איזה יכשר. אם תלמידים ובנים שבילדותך יתקיימו לך או שאל לא יתקיימו אלא שבזקנותך מלינו בר' עקיבא שהיו לו עשרים וארבעה אלף תלמידים מנבת ועד אנטופרס וכולן מתו מפסגת רצד עלרת ובא אל רבותינו שדרום ושנאה להם. ולענין הבנים מלינו באבנן שלשים בנות שלח חולה זשליס בנות הביא לבניו וכולם מתו בחייו ובזקנותו הוליד את עובד ונתקיים לו: (ז) ומתוק האור. מתוק הוא אורה של תורה: וטוב לעינים לראות את השמש. ואשריהם תלמידים שעיניהם רואות

ר מ ב " מן

ופעמים שהוא משוה המאחר למוקדם, אף כאן למד ידיעת הרוח מידיעת העובר בבטן המלאה, כן פירש"י ז"ל והוא מסכים לדרכו, והוא מקושר ג"כ עם שלמעלה, שאמר איפסא שאם היית יודע חקי תנועת אויר העולם לאיזה כל הוא ראוי להתנועע בעת נחשך, ותמלא שתנועתו עכשיו הפך טבעו, הוא יוכל אז להיות לך כמעט לאות, אבל אם לא תדע טבע דרכו, מה אית לך ממוג בנחשך, אולי זה הוא טבע דרכו עתה: (ו) בבקר, אמר אל תתן את לבך לסימני הנחש והקסם כי אם עשה את שלך בכל דבה, זרע את זרעך בבקר, ולערב אל תהי ירך נחה ועללה, כי אינך יודע איזה מהם יכשר, ייטיב וילחית, הזה או זה או יהיו שניהם טובים, לכך לא תתעלל מלעשות את שלך, ואם לא תלחית היום, אולי תלחית למחר, ואם הפסדת בבקר, אולי תרויח בערב:

(ז) ומתוק האור, אחרי אשר יען אל החריכות כמעשה הסחורה ועבודת האדמה, יתחיל לעורר את לב האדם גם אל המנוחה ואל השמחה, יאמר מתוק האור לרוחיו, וטוב לעינים לראות את השמש כמנוחה מהעבודה, אחרי אשר כלית את מלאכתך: (ח) כי אם שנים הרבה יתיה

ה ע ר ו

מה יולד יום. ואינו מן הצמנע בלשון שיבוא דמיון בחוך דמיון: אשר יעשה את הכל, בחבור גמור ועמא ואי אפשר לאדם לעמוד מן הפרט על הכלל, כנ"ל וב"מ רד"ם (דט גמנלע):

מגלת קהלת יא

אִם-שְׁנַיִם הִרְבֵּה יְהִי
הָאָדָם בְּכֹלֵם יִשְׁמַח וַיִּזְכֹּר
אֶת-יְמֵי הַחַשְׁךְ כִּי-הִרְבֵּה
יְהִי כָּל-שָׂבָא הַבָּל: (ט) שְׂמַח
בְּחֹר בִּילְדוּתָהּ וַיִּטְיַבְהָ לְבָהּ בְּיָמֶי
בְּחֹר וְרִיָּה וְהִלֵּךְ בְּדַרְכֵי לְבָהּ
וּבְמַרְאֵי עֵינֶיהָ וְדַע כִּי עַל-כָּל-

אלה

במראה קר

חרגום אשכנזי קלג

בעשיעדען, זא פרייע ער זיך
אין אללען, איממער איינגע-
דענק דער אונמוטהספאללען
טאגע, דערן אויך פיעל זיין
ווערדען - דאן שווינדען דיא
פערנאנגענען אין אייטעל.
(ג) פרייע ריך, יינגלינג! דיי-
נער יוגענדצייט; זייא פֿרעה-
ליכען געמיטהס אין דען טאג-
גען דיינעס יינגלינגס-שטאג-
דעס, וואנדלע איממער דיא
וועגע, וואהין ריך הערצענס-

לוטט אונד אויגען • ווירדע פֿיהרען; אבער וויססע, דאס איבער אללע דיינע האנדלונג-
גען

ר ש י

באור המלות

רוחות הלכה מלובנת ומחוררת על צוריה כך
כדש באגדת תהלים: (ח) צבולס ישמח. יהי
שמח בחלקו ובלבד שיזכור ימי החשך ויטיב מעשיו
שיגלל מהם והם ימי מיתת עולם הם ימי הרשע:
כי הרבה יהיו. באותן הימים יותר מימי החיי:
כל שנא. עליו יהיה הכל וחשך יש הכל שהוא
לשון פורענות ולרות כמו כי זהכל בא ובחושך ילך: (ט) שמח בחור בילדותך. כאדם שאומר
לעבדו ולבנו חטא חטא כי פעם אחת תלקה על הכל אף כאן החכם אמר שמח בחור בילדותך

(ט) בילדותך, שם לימי הנערות, וכן כי
פילדות והשחרות הכל, מן כי עלה השחר, והבחרות
נקרא כן, כי ידמו ימי הנערות לשחר כשיבקע כמו
שידמו ימי הזקנה לערב, זה יהיה השחרות רמז לשער
פשור. טרם יבואו ימי השיבה.
בחרותך

ר מ ב מן

האדם ראוי שישמח בכלם, ואולם יזכור בשמחתו את ימי הלכה והלוקה, כי הרבה יהיו, ואז
כל שנא ועבר עליו יהיה הכל, כי בימי הרעה לא יזכור האדם את ימי הטובה אשר עברו:
(כ) שמח בחור, דע שאין העלבון ורוע הפנים עבודת האלהים כי אדרבה ממלות השם עלינו
שנקבל הטובה ממנו בחדוה ובלב טוב, כאשר אמר המדר למלך הכוזר (מאמר ב' סימן כ')
התורה הקדושה לא נותה לנו הפרשות, כי אם הדרך השוה ולתת לכל כח מכחות הנפש והגוף
חלקו בלדק מבלי רבוי והעדפה, כי אי אפשר להעדיף חלק הכח האחד מבלי לחסר חלקו הכח
השני, ומי שנטה מגדר השווי אל כח התאוה, קלר בכח המשנה וההשגה ובהסך, וכן מי
שיטה אל אהבת השררה והגלחון יקלור בכח אחר. ואין רב התענית עבודת השם, למי שתאותו
חלושות וכחתינו חלושו, וגופו רזה, אבל חובה לו שיתעך גופו, ולא המעטת הממון עבודת השם,
כאשר יודמן לו על דרך היתר, בלי יגיעה רבה, ובלי טרדה מלמוד החכמה ועשות המעשים הטובים
כל שכן למי שיש לו טפול בנים, וכונתו להוליא לשם שמים, לזה הרבוי יותר נכון, וכללו של
דבר כי תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה, ונכל אחת מהן התקרב אל אלהיך, ואין
הכניעה והלום מימי התענית יותר קרובה אל אלהים משמחתך בימי השבתות והמועדים, כשתהי'
שמחתך בכונה ולב שלם, ע"ש שהאריך בדרוש הזה. והעקר שתהיה כונתו לשם שמים וזכור
תמיד שזמן כליות ולב ישפוט את הלפון בלבנו, וידין אותנו על כל עשתונות ומחשבות והתפעלו'
הנפש, אם לשמחה ואם לעלבון, ואם לכעס ואם להטבת לב. וזהו כונת הכתוב אשר אנו
עוסקים בו, שמח בחור בילדותיך, שהם ימי השמחה, ויטיב לבך בימי הנחרות, ואף בדרבי
לבך ומראה עיניך תוכל להלך ולא תחטא, אם זכור תזכור ולא תשנה כי על כל אלה יציאך
האלהים במשפט, ושאתה עתיד לתת דין ומשפון לפניו, ממה שנתת לכל כח וכח מכחות הנפש
והגוף, כי דרך הלב ומראות העינים געועות באדם בתחלת היצירה לתכלית טוב ונרצה לפני
הבורא יתברך שמו, ואם יזכור האדם את יום החשבון אשר זכרתי, אין ספק שישירם אל הטוב
הנרצה והמקוה לעולם הבא, וימץ חוק וחלק כל אחת מהם כפי הראוי לו בלי עודף ובלי מחסור,
ומה

תרגום אשכנזי

גען גאטט דיק צור רעכענען = שאפט ציעהען ווירד. (ד) פער = באננע יעדן גראם אויס דיינעם הערצען, יעדען פערדרום אויס דיינעם אינגערן; דען יוגענד = צייט אונד מארגענרעטהע זינד גלייך פערגענגליך. (ה) אבער אויך אין דען יוגענד = יאהרען זיין אינגעדענק דיינעם שע = פפערס; עהע זיא העראן נא = הען, דיא טאגע דעם קומ = מערס, עהע זיא דיק ערריי = צען יענע יאהרע, ווא דוא אויסרופען ווירסט: איך מאג זיא ניכט! (ו) עהע ינקעל ווערדען זאננע, ליכט, מאנד אונד שטערנע, אונד זיך דיא וואל =

מגלת קהלת יא יב

אלה יביאה האלהים במשפט: (י) והסר בעם מלבך והעבר רעה מבשרך כיהילדות והשחרות הבל:

יב (א) וזכר את בוראך בימי בהרותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ: (ב) עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים

אחר

ר ש י

באור המלות

והלך דרכי לנך ובטוח תהיה כי על כל אלה יב (א) בחרוחך. שס כמו נעורך. יביאך השופט במשפט: (י) והסר בעם. דברים המכעיסים את המקום: והעבר רעה. יכר הרע: מבשרך. שיהיה לך לב בשר: והשחרות. גערות שראש אדם שחור בימי עלומיו:

יב (א) וזכור את בוראך. תמן תנין עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים וכו' וממקרא זה דרש וזכור את בוראך שתחן דין וחשבון לפניו. וזכור את בורך קצרך מקום עמר רמה ותולעה. וזכור בלך בלך שבעת ממקורה היא טפה סרוחה של זרע ושל לובן: ימי הרעה. ימי הזקנה והחלשות: (ב) עד אשר לא תחשך השמש. אמרו רבותינו זו פדחת שהיא מאירה ומלכהנת בלדס בחור ובשמוקנת היא מעלת קמטין ואין מלכהנת: והאור. זה החוטם שהוא תואר קלסתר פנים: והירח. זו נשמה שמאירה לאדם שכיון שניעלה הימנו אין לו מאור העיני: והכוכבים. או הלכתות רומי דאסי שקורין פומי"לש (וואנגען) של לחיים שמלכהנים: ושבו העבים אשר הגשם. תבא כהיית המאור אשר דמעת הבני מכמה לרות שעברו עליו: שיצו

ר מ ב מן

ומה שכתוב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אין ספק שהכוונה על היציאה מדרך האמלטי, כי זהו ענין תתורו, ויורה גם על זה אשר אתם זונים אחריהם, כי לא יתעיו את האדם אלא אם יזנה אחריהם, וישכח את כל מצות אלהיו, מה שאין כן אם יזכור כי על כל אלה יביאנו האלהים במשפט: (י) הילדות והשחרות הבל, לא ישארו לנכח, כי אם יחלפו ויעברו מהרה:

יב (א) ימי הרעה, הם ימי הזקנה והחול: (ב) עד אשר לא תחשך, כי מחמת זקנה יתעברו

הערות

(י) והשחרות, לדעת המתרגם ענינו כמשמעו, ואמר שהילדות תעבור מהרה כמו השחרות בבקר: יב (ב) ושבו העבים אחר הגשם, כל מר שאמיד ישיבו, ואע"פ שכבר ירד גשם רב לא יבטלו

מגלת קהלת יב

אַחַר הַגֵּשֶׁם: (ג) בַּיּוֹם שֶׁיִזְעוּ שִׁמְרֵי
הַבַּיִת וְהַתְּעוּתוֹ אֲנָשֵׁי הַחַיִל
וּבָטְלוּ הַטְּחָנוֹת כִּי מַעֲטוֹ וְחַשְׁכוֹ
הִרְאֹת בְּאַרְבּוֹת: (ד) וְסִגְרוּ
דְּלָתַיִם בְּשׁוֹק בְּשַׁפְּלֵי קוֹל הַטְּחָנָה
וַיִּקּוּם לְקוֹל הַצִּפּוֹר וַיִּשְׁחוּ כָל-

בנות

תרגום אשכנזי קלד

וואַלקען וויעדער זאממעלן נאך
דעם רעגען. (ז) ווען זיא דער-
איינסט וואַנקען, דיא וועל-
טער דעם הוועס, דיא טא-
פּעֶרן זיך איינקריימען, דיא
מיהלען ראַסטען אונד מינדער
ווערדען, אונד דיא זעהער
אויס דען לוקען זיך פּעֶרדיס-
טערן; (ח) דאָן שליעסען דיא
טהירען צו דער שטראַסע זיך,
דורך דען דומפּפּערן טאָן דער

מיהלע; דאָן ערוואַכט מאַן אויפֿגעשרעקט דורך פּאָגעלס שטימע; אונד דיא מעכטער
דעם

ר ש י

באור המלות

(ג) שׂוֹעוּ, כמו לא קם ולא זע, עיניו יאחזם
רמת ורעדס. ובטלו, פיי ושבתו נמלאכתם.
והתחתים
יאחזם עוות שקורין קר"אנסף והתעוותו
אנקרופי"רוע בלע": (ווערדען זיך קריימען): אכשי
החיל. אלו השוקים שנשען כל הגוף עליהם; ובטלו הטוחנות. אלו השינים: כי מעטו. לעת זקיה רוב
שיניו נושרות: הרואות בארבות. אלו העינים: (ד) וסגרו דלתים. אלו נקביו: בשפל קול
הטחיה. קול ריחים הטוחנים מאכל שנמעיו והוא הקורקבן והמסס: ויקום לקול הצפור. שאפי' קול
לפור מנערחו משנתו משהזקין: וישחו כל בנות השיר. כל קולות של נלי השיר דומות עליו כשיחה.
ולשי פשוטו משמעו ישחו כמו ישכלו כל, שרים ושרות יהיו שפלים בעיניו וכן ברזלי הגלעדי אמר
לדוד

ר מ ב " מן

יתעכרו לחות העין, ותמיד יראה כאלו עבים יעברו נגד עיניו, ויסתירו את אור השמש
כלומר יבלבלו חוש הראות: (ג) שומרי הבית, כנוי לידים עם הזרועות, שהם שומרים
את הגוף שלא יגע בהם רע. והתעוותו אנשי החיל, כנוי לשוקים שכל הגוף נשען עליהם,
שיתעקמו מרוב החלשה. הרואות בארבות, אלו העינים: (ד) דלתים בשוק, אלו נקביו
הסתומים להוץ. בשפל קול הטחנה, כנוי לעכול המזון ועמינתו בקורקבן והמסס, שכן קול
הריחים ישפל בהתמעט גרעיני הזרע בין הריחים והרכב בסוף הטחניה. ויקום לקול הצפור,
שאפילו קול הצפור מנערו משנתו משהזקין. וישחו כל בנות השיר, פירושו ישפלו סמפונות הריחה
שמהם

ה ע ר ו ת

יבטלו בעבור זה, אבל יתקבלו מחדש. או אולי טעם אחר הגשם על הכונה ותכלית,
כענין לזק לזק תרדוף, ויתורגם בלשון אשכנז (אונד זיך דיא וואַנקען איינטטעווען) לזק
רעגטען): (ג) שומרי הבית, אולישהשם זה נוסף על הידים, ומענין שומרי משמרת, ויתורגם
בל"א (דיא ווערטער, אויפֿווערטער): הטוחנות, אלו השינים: כי מעטו, לדעת המתרגם הוא
עומד, וזה הנוהן כן מפאת הענין כן מפאת הלשון, כי היולא בזה השורש הוא מבנין הפעיל,
ובהמחם לא ימעיש. אמנם הקל והנכד שניהם עומדים, וההבדל שניהם, או שהשני יורה
על כנדות הפעולה כדרכו (פרעקווענטטיפֿון) ויתורגם בל"א (איינזער וועניגער ווערדען).
או שהראשון הוא ע"ד עומד פעול (נייטרון פּאַסיפֿון) כמו וכי ימעט הבית (קניין, גערינג,
וועניג זיין) והשני הוא ע"ד עומד פועל (נייטרון פּאַסיפֿון), כמו פעל (הבנעהען) בל"א,
ויתורגם כי מעטו (זיח העבֿען פּאָגענקווען), ושמו זה הכלל:

וינאץ

הרגום אשכנזי

דעם געזאנגס פֿערשטוממען. (ט) פֿירכט טריט איין פֿאָר יעדער העהע ; אויף יעדעם וועגע שטאַסען שרעקקען אויף; ווען נור איין מאַנדעלבוים ענטבלעטטערט, איינע הייִ שרעקקע הין נור רוישט. ענדֿ ליד פֿערלעסט יעדע בעגירדע אונז; דער ערדענוואָהן געֿ העט הין צו זיינער היימאַט, אונד וועהקלאַגענדע אומריניִ

מגלת קהלת יב

בְּנוֹת הַשָּׁיר: (ה) גַּם מִגְבַּהּ יִירָאוּ וְחַתָּהּתִּים בְּדַרְךְ וַיִּנְאֵץ הַשָּׁקֵד וַיִּסְתַּבֵּל הַהַגְבוּת פֶּר הָאֲבִיוֹנָה כִּי הִלֵּךְ הָאָדָם אֶל־בֵּית עֶלְמוֹ וּסְבָבוֹ בַּשּׁוֹק הַסּוֹפְדִים: (ו) עַד אֲשֶׁר לֹא־ יִרְחֵק הַבֵּל הַכֶּסֶף וְתַרְץ גִּלְתָּ

הוהב

ירחק קרי

גען דיא שטראַססען. (י) עהע דיא זילבערנע שנור זיך פֿערוויקקעלט, דיא גאַלדענע ריניִ גע

ר ש י

באור המלות

(ה) וחתחתים, כפול הפיח והלמיד כי העיץ מבלע וכו' מן מרחו סתת (שרעקניסע). האביונות, שם תחר וזרשו חכה, והיוד תמורת הכ"ח למ"ד הפעל ענינו תחזה ותשוקה (דיח בעגיערדע). (ו) ירחק, מלאץן רחוקות כסף, ענינו שיפקדו החבל

לדוד אס אשמע עוד בקול שרים ושרות: (ה) גם מגבוה ייראו. מגבושיות ותלוליות שברחובות הוא דואג לבאת לשוק פן יכשל בהם: וחתחתים בדרך. אימות וחתות הרבה ברכים יש לו. חתחתים לשון כפול הוא בחיבה כמו גלגלים קשקשים וזלים: וינאץ השקד. לשון הנפו

הרמונים שהרי האל"ף לא נקראת בה אמרו רבותינו זו קליבוסת הנ"קא בלעזן (היפסע) שעלם הירך תקוע ובזקנתו נשרו כזש והעלם בולט כמו נץ האילן שהוא בולט: השקד. אילן של שקדים כלומר שתקפון הזקנה עליו כשקד זה הממהר להנץ לפני כל האילנות: ויסתבל החגב. חלו העגבות שתהיו עגבותיו דומות עליו כסובל משא כבד: ויסתבל אישתיי"רד שארפי"שין בלעז, (זיבער) וצטטעט, זיבערלנדען זיין). ותפר האביונה. חמדת תאות נשים שאינו נזקק לנשים לתשמיש: אביונה. תאזה כמו ולא אביתם. תאבתי ליצועתך: (ו) עד אשר לא ירחק חבל הכסף. זה חוט השדרה שהוא לבן כסף ובמותו חסר מוחו ומתרוקן וייבש ומתעקס בתוך החליות ונעשה כשלשלת: ירחק. לשון רחוקות כסף

ר מ ב מ

שמהם ילא הקול, ומחולשתו בימי הזקנה לא יוכל לאזור ולהגביה קולו: (ה) גם מגבה ייראו, מגבושיות ותלוליות שברחובות הוא מתירא פן יכשל בהם, ותמיד ימלא אימות וחתות הרבה בדרך: (ו) עד אשר לא ירחק, פן הוא הקרי, והכתיב ירחק וכו' המשל ממעשה הנזר ושאביבת המים, והנה הכד קזור בחבל, והחבל אחו בנגלל, ועל ידו יעלו מים מן הנזר, וישפכו אותם אל תוך הגלה שלפני הנזר, ואם יתקשר החבל ויתעקס כאלו יעשה שלשלת, לא ישיג אל תוך הנזר, זהו לפי הקרי. והכתיב ירחק והענין אחד, שיהיה החבל רחוק מן השבוע, וכן אס תשבר הכד או הנלגל או הגלה אשר אליה ישפכו המים לא יהיה עוד תועלת בנזר זהו המשל. ואף שלא נוכל לכוון את כל מלות המשל כפרט עם עניני הגמשל, הנה כן דרך המליצה להוסיף דברים במשל אף אס אין להם ענין מיוחד בנמשל, ודבר זה ידוע לבעלי השיר והמליצה. ורף

הערות

(ה) וינאץ השקד, וכן ויסתבל החגב שניהם לדעת המתרגם משל על קלות התנועה שחתת את הזקן בדרכו אשר הוא הולך עליו. וטעם וינאץ איפלו הנכונים מן השקד: ויסתבל, הוראת שורש סבל הוא ענין נשיאה כידוע וכמו ויט שכמו לסבול, וא"כ יהיה טעם ההתפעל מזה השורש שהפועל נושא את עכמו ולס"ו טעם המאמר שלפנינו על התנועה הקלה באויר שיעשה החגב בנפשו בשיעוף:

מגלת קהלת יב

הזהב ותשבר בד על המבוע

חרגום אשכנזי קלה

גע דאזין שטירצט, דער איי-
מער און דער קוועללע. צער-
ברייט

ונרץ

ד ש י

באור המלות

כסף: וחרון גולת הזהב. זו האמה שהיתה
מקלחת מים ונובעת כמעין כמו גולות עליות.
וחרון לשון רליזה: ותשבר בד על המבוע. זה
הכרם שהיה עבה ונבקעת במוחו: וחרון הגלגל
אל הכור. יחרוץ גלגל העין בחוק גומא ולפי
פשוטו גלגל גדולין בהם מים מן הכור כך נדרש
כל הענין במסכת שבת. ומדרש קינות פותרו כנגד כל ישראל: וזכור את צוראך בימי צפורידי.
בעוד שהנחורות שנים קיימת. בעוד שהכהונה קיימת שנאמר בה ונחר אותה מכל ששני ישראל
לי לכהן. בעוד שהלווייה קיימת שנאמר בו כי זו נחר ה' אלהיך מכל ששטיך. בעוד שהמלכות
בית דוד קיימת שנאמר וינחר דוד עבדו. בעוד שירושלים קיימת שנאמר בה העיר אשר נחרתי
בה. בעוד שבת הנחירה קיימת שנאמר בה עתה נחרתי והקדשתי הבית הזה. בעד זאת
קיימים שנאמר ובך נחר ה': עד אשר לא יבואו ימי הרעה. אלו ימי הגולה: עד שלא תחצץ
השמש. זו מלכות בית דוד שנאמר וכסאו נשמש נגדי: והאור. זו תורה שנאמר כי נר מורה
ותורה אור: והירח. זו סנהדרין דתנן סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה: והכננים. אלו הרבנים
שנאמר מלדיקי הרבים ככוכבים: ושבו העבים אחר הגשם. לרה אחר לרה קשה אתה מולא ככל
הנבואות הקשות שנתבא עליהם ירמיהו לא באו אליהם אלא לאחר חרבן הבית: ביום שיוצא
שומרי הבית. אלו משמרות בהונה ולווייה: והתשוותו אנשי הזיל. אלו הכהנים שהם גבורים
בכח. אמר ר' אבא בר כהנא כ"ב אלף לויים הניף אהרן ביום א' אמר ר' חנינא המוראה הזה
דבר קל הוא והכהן זורקה יותר משלשים אמה: ובעלו העומות. אלו המשינות הגדולות משנת
רבי עקיבא ומשנת ר' חייא ומשנת בר קפרא: וחשבו הרוחות. שיסתכח הגמרא מן הלכ:
וסוגרו דלתים בשוק. כגון דלתי נחשתא נן אלנתן שהיו פתוחין לרוחה: בשפל קיל העונה.
ע"י שלא נתעסקו בתורה אמר רבי שמואל נמשלו ישראל לעזיבת הרוחים מה רוחים אינן בעילות
לא ביום ולא בלילה אף באן והג' בו יומם וליל': ויקום לקול הכפור. זה נבוכדנצר הרשע
אמר ר' לוי י"ח שנה היתה קול יולאה ומסוללת בפלטיין של נבוכדנצר עבדא בישא זיל ארבי
ביתיה דמרך דבני מקך לא שמעין ליה: וישחו כל בנות השיר. בשיר לא ישחו יין: גם מגנזה
ייראו. מגנזה של עולם יתיירא וידאג לבו מן יעשה בו כאשר עשה בראשונים: ותחתים נדיך.
מתוך כך יבקש לו אותות ורמזים אם ילית בדרך שילך כענין שנאמר כי עמד מלך בכל על אם
הדרך לקסם לקסם קלקל בחזים שאל בתרפיים: וינאן השקד. תלמח נבואת ירמיה שאמר מקל שקד
אני רואה אמר ר"א השקד הזה מעשה שהוא מליץ עד גמר פירותיו כ"א יום כך מ"ז בתמו
עד ט' נאב כ"א יום: ויסתבל החגב. זה פלמו של נבוכדנצר רומיה אמין שתין פתייה אמין
שית. ואם אין עוביו שז אינו יכול לעמוד וזאת אמרת חוקמיה בבקעת דוכא. אמר רב ביבי
מעמידין אותו ונופל מעמידין אותו ונופל עד שהביאו כל זהב שנירושלים ושפנו דימום על
רגליו לקיים מה שנאמר וזהבם לנדה ולמש יהיה: ותפר האביונה. זו זכות אבות תופר
משענת אבות שלכם ויהיה אביונה מלשון אב: כי הולך האדם. ישראל שנקראו לאן אדם.
אדם אתם: אל בית עולמו. גזבל באו לנבל חזרו חרם אני אברהם מעבר הנהר היה: וסנבו
בזוק הסופדים. גלות יבניה. קדמה לגלות לדקיהו י"א שנה כשהגלה נבוכדנצר את גלות
לדקיהו בקולרין היו יולאין גלות יכניה לקראת נבוכדנצר על כרחן עם שאר בני העיר לקלסו
שהוא גבור ומלליה והיו רוחים גת השבויים ושאלין אותם איש על קרובו מה נעשה בו והיו
משיבין אותן אשר למות למות ואשר לשני לשני ואשר לחרב לחרב והיו מקלסין בידם אחת ובידם אחת
מספקין ומטפחין הספד על אחיהג ועל בניהם: עד אשר לא ירתק חבל הכסף. זו שלשלת יוחסין:
וחרון גולת הזהב. אלו דברי תורה שנאמר הנחמדים מזהב: ותשבר בד על המבוע. כדו של

החבל ויעשה כמו שלשלת. ועיי' זה יתקנה. וחרון
משה הלץ ענינו תשבר והמלאשויש תמורת חול"ס
על משקל חשב. גלת הזהב. יתכן לפרש ענין שלשי
הכור יהיה כלי גדול המחזיק מים, וחליו תשפך
הכר חת טימים ויקרח גלה. כמו גלת עליות וגו'.

ר מ ב מ

ואף במשלי הנביאים כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לספר המורה, כי משלי הנבואה הם על שתי
דרכים, יש מהן משלים שכל שלה מן המשל תורה על ענין מה, ויש מהם שיסיה כל המשל
בניד

הרגום אשכנזי

כריכת, אונד דאז ראד
אם ברוננען צערשמעטערט
ווירד. (א) זא קעהרט דער
שטויב צור ערדע צוריק, וואָ
הער ער וואַרד, אונד דער
גייסט שווינגט זיך אויפֿווערטס
צו גאָטט דער איהן געגעבען.

בעשלוס

(פֿון ק. י"ב פ' ח' ביז לו ענדע)
(א) אייטעלקייט דער אייטעל=
קייטען; זאָטע דער פרעדיגער,
אללעס איזט אייטעל. (ב) אום
זאָיעל גרעסער דיא איינִי
זיבט דעם פרעדיגערס וואַרד,

מגלת קהלת יב
וְנָרַץ הַגִּלְגָּל אֶל-הַבּוֹר: (ז) וַיָּשָׁב
הָעֵפֶר עַל-הָאָרֶץ כַּשֶּׁהִיָּה וְהָרוּחַ
תָּשׁוּב אֶל-הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה:

ס י ו ם

(ח) הַבֵּל הַבָּלִים אָמַר הַקּוֹהֶלֶת
הַבֵּל הַבָּל: (ט) וַיִּתֵּר שֶׁהִיָּה קֹהֶלֶת
חֶכֶם עוֹד לַמַּדְרֵעַת אֶת-הָעַם
וְאֵינֶן וְהִקָּר תִּקַּן מִשְׁלִים הַרְבֵּה:

בקש
אום זאָיעל מעהר זיבטע. ער דאז פֿאלק צו בעלעהרען. ער ערוואָג מיט אויפֿ-
מערקזאָמקייט, אונד דאָכטע טיעף נאָך, אונד פֿערפֿערטיגטע פֿיעלע גלייבניסרעדען.

אויך

באור המלות

ר ש י

וכן גלה על ראשה (זכריי ז'). ונרץ, כחזרו על
משקל נמג. (ט) ואון, מלשון מחזנים, כלומר שקל
ענין בענין (חכמה וזאגן), או יסוף מלשון חזן,
שהטע חת חזנו לשמע (געקאדנט), או שקשמיע לחזן
זולתו, כמו אז יגלה חזון חננים, ואין גולה חת
חזני

ברוך בן נריה על מצונו של ירמיה שזוהם גלו
לכבל ופסקו מלימודם בעוני הדרך. תחלה גלו
למלכים שהגלם יוחן בן קרח וכשהחריב נבוכד
נזר את מלכים הגלם לכבל: ונרץ הגלגל אל
הבור. זו כבל שהיא זוטו של עולם: (ז) וישב
העפר וגו'. מכבל באו לכבל חזרו: והרוח

תשוב. זו רוח הקדש שבין שנסתלקה רוח הקודש גלו: (ח) הבל הבלים. אני רואה בעולם:
אמר הקוהלת. מי שבו קבוצת החכמה: הבל הבלים. כל מה שנברא בשעת ימי בראשית:
(ט) ויתר שהיה קהל חכם. ויתר ממה שנכתב בספר זה היה קהלת חכם: ואין. עשה אזני'
לחורה נקופה זו שאין לה אזנים לאחור בה ובא ועשה לה אזנים שתיקן עירובין לסייג שמירת
שבת

ר מ ב ם

מניד על כלל הענינים שנמשל, ויבואו במשל ההוא דברים רבים, אין כל מלה מהם מוספת
ענין במשל אבל הם ליפות המשל וסדר הדברים בו, או להפליג בהסתיר הענין הנמשל, וימשכו
הדברים כפי כל מה שראוי בגלוי של המשל ההוא, ע"ש: (י) ושב העבר, כאן גלה המלך
החכם את דעתו, דעת התורה והחכמה, שרוח האדם נתונה לו מאת יוצר הכל, ושנפש האדם
אינה מקרה בגוף, כי אם עלם נברא פשוט נבדל מהגוף, איננו נגדר בתקים, והוא קיים
במות הגוף, ושב אל אלהים אשר בראו בעת שישוב הגוף להיות עפר. ומנהן אתה רואה שמה
שמירשתי בפרשת ג' ח' ט' הוא הנכון, ושלא היתה דעת החכם מעולם לעזור ספקות נגד
עקרי הדת מבלי לדחותם כי אין זה פועל חכם:

(ח) הבל הבלים, אחר אשר זכר המות שב אל תחלת דבריו וסיים במה דפתח, ובא הקהלת
בה"א הידועה בעבור היותו תואר השם, כי לא תבא על שם עלם פרטי לעולם: (ט) ויתר
שהיה קהלת חכם, כפי יתרון החכמה שהיה בו כן למד דעת את העם, שמע מן אחרים שקל
במשל השכל, הקר בתבניתו, ותקן משלים הרבה, כי שלשת חלפים משל דבר, וכל משל יש
בו תוך וענין שהוא דבר חכמה ומוסר או חקירה: (י) בקש, יכלה שאחרי כל החקירה בקש
החכם

מגלת קהלת יב

(י) בִּקְשׁ קֹהֶלֶת לְמִצְאֵי דְבָרֵי הַחֵפֶץ
וְכַתּוּב יִשְׂרָאֵל דְּבָרֵי אֲמַת: (יא) דְּבָרֵי
הַחֲמִים כְּדַרְבְּנוֹת וְכַמְשֻׁמוֹת
נְטוּעִים בְּעֲלֵי אֲסָפוֹת נִתְּנוּ מִרְעָה
אֶחָד: (יב) וַיִּתֵּר מִהֶמָּה בְּנֵי הַזֶּהָר
עֲשׂוֹת סְפָרִים הַרְבֵּה אֵין קֶץ וְלֹהֵג

תרגום אשכנזי קלו

(ג) אויך אייפערטע דער פרע=
דיגער נאך רייצענדעם פֿאַר=
טראַגע, דיא וואַרטע דער
וואַרהייט ריכטיג צו לעהרען.
(ד) וואַרטע דער ווייזען זינד וויא
שטיכעל; דיא רעדען דער
זאממלער האַפֿטען, וויא איינ=
געזענקטע נעגעל, אין דער
זעלע; איבעראיינשטיממענד
אללע אלס העטטע זיא איין
דענקער הערפֿאַרגעבראַכט. (ה) ניטצליכער אלס
איזט אייגענעם אויפֿמערקען. דעם ביכערשרייבענס איזט קיין ענדע אונד פֿיעל
גע=

דענקער הערפֿאַרגעבראַכט. (ה) ניטצליכער אלס
איזט אייגענעם אויפֿמערקען. דעם ביכערשרייבענס איזט קיין ענדע אונד פֿיעל
גע=

ר ש י

באור המלות

שבת ותיקן נטילת ידים סייג לטהרה וגזר על
השניות סייג לעריות: (י) בקש קהלת. נתן לבו
וזרעל הדבר ומלאו: דברי חפץ. הלכה למשה
מסיני: וכתוב ישר. זו תורה שכתבו והנביאים:
(יא) דברי חכמים. שעשו סייג לתורה בגזירות להרחיק את האדם מן העבירה כגון אכילת קדשים
עד השחר והם אמרו עד חלות וק"ש דערבית כמו כן: כדרבנות. מה דרבן זה מכון את הפרה
לתלמיה כך דבריהם מכוננים את האדם לדברי חיים: ונמשמות נטועים. מה מסמורה קבוע
אף דבריהם קבועים ומה נטיעה פרה ורבה אף דבריהם פרים ורבים למזוא בהם טעם: בעלי
אסופות. מסמרים שיש להם גולגולת אסופה וגסה גרוס"ה בלעז (דיק, טווער, שטערק), כן פירשו
דונש בן לברט: נתנו מרועה א'. כל דבריהם דברי אלהים חיים הוא אמרן ורועה א' נתנן משה מפי
הגבורה: וכמשמות. כתוב בשי"ן שהתורה בעשרים וארבעה ספרים כמנין משמות כהונה ולוייה:
(יב) ויתר מהמה בני הזהר. ויתר מיושר דברי אמת דברים הכתובים בספרים הנזכרים למעלה:
בני הזהר. לשמור דברי חכמים. וא"ת אס יש בהם כורך למה לא נכתבו: עשות ספרים הרבה
אין קץ. אס באלו נכתבו לא הספקנו: ולהג הרבה יגיעת בשר. ואס בא לתת לב לגירסא
חבילות

חזני. (יא) כדרבנות. דרבן הוא המחט המקוע
בראש עץ ליסר בו הסורים בעת החרישה. והעץ
יקרא מלמד. והמחט דרבן. (יב) ולהג. ענינו
הקריאה

ר מ ב " מן

החכם ג"כ שיהיו דבריו אמרי נועם ודברי חפץ, ויהיו דברי אמת כתובים בזושר ומתק המלילה
למען יבנסו בנפש העם, ויעשו רושם: (יא) כי דברי החכמים הם כדרבנות תחובות בלבב
השומע המשכיל. ובעלי אסופות הם הלוקטים מפי ספרים ומפי סופרים דברי חכמה ומחברי'
מהם חבורים, אמר שדברי בעלי אסופות הללו כמשמות נטועים וקבועים בנפש האדם ואי
אפשר מנלתי שיעשו רושם מה. כאשר אמר החכם למלך הכוזר (מאמר חמישי הקדמה ה')
נפשות השומעים מקבלות רושם על ידי תוכחת המוכיח, כאשר יוכיח בדברים מקובלים, ויש
לכל תוכחה באמת תועלת על כל פנים, ואס לפעמים איננה משיבה את הממרה מעשות הרע
הנה תקדח בנפשו מדברי התוכחת ההיא כמו נילון אש, ורואה כי המעשה ההוא רע, וזהו
חלק והתחלה מן התשובה ע"ש: נתנו מרועה אחד, יתכן שיהיה מענין מחשבה כמו בנות לרעי
מרחוק (תהלים קל"ט), יאמר שכל המשלים והמאמרים וכללי החכמה אף שהם מלוקטים
מספרים הרבה, הנה בלם יסנימו לדבר אחד ללמד לאדם דעת חכמה ומוסר באלו נתנו בלם
מרועה וזוקר אחד: (יב) ויתר מדברים הכתובים בספרים הזהר בני לשמוע דברי חכמים
ולילך בדרכיהם, בילא המדרש והלמוד והקריאה עקר כי אס המעשה הוא חבילת ויסוד ועקר
הכל. עשות ספרים הרבה אין קץ, אי אפשר שיכתב הכל על ספר, ולריך שיטמע חכם ויוסיף
לקח מעלמו, ולא יסמוך על קריאת הספרים, כי להג הרבה בלי הבנת הלב, הוא יגיעת
בשר

חרגום אישכנוי

בעשועטן איזט נור ועלענפין.
(ו) דער שלוסזאטן, דער
אללעס ענטהעלט, איזט:
זירכטע גאטט, האלטע ווי-
נעגעכאטע, דיעס איזט דעס
מענישען בעשטימונג. (ז) דען
אללע האנדלונגען (דעס מעני-
שען) ווירד גאטט נאך דער
פערבארגענען אכויכט ריכ-
טען, אב דיעזע גט אדער
בעזע וואר.

מגלת קהלת יב

הַרְבֵּה יִגְעַת בְּשָׂרִי: (יג) סוף דבר
הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת־הָאֱלֹהִים יִרְאֵה
וְאֶת־מִצּוֹתָיו שְׁמֹר כִּי־זֶה כָּל־
הָאָדָם: (יד) כִּי אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂה
הָאֱלֹהִים יִבֵּא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל־
נַעֲלָם אִם־טוֹב וְאִם־רָע:

ס' רכזי

סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא
ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם:

דער שלוסזאטן, דער אללעס ענטהעלט, איזט: פֿירכטע גאטט,
האלטע ווינע בעכאטע! דיעס איזט דעס מענישען בעשטימונג.

באור המלות

ר ש י

חבילות יותר ממה שאין הלב משיג יגיעה היא סקרוחה והלמוד בלי הבנה. (יג) סוף דבר, אחרית
לבריות שאין להשיג ואל יאמר הואיל ולא אוכל
לגמור המלאכה למה אתחיל: אך (יג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא. מה שתוכל
עשה ולבך לשמים: ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. כי לדבר הזה נברא כל האדם: (יד) כי
את כל מעשה. אשר אדם עושה יביא האלהים במשפט. ולבך נקוד מעשה פתח והטעם למעלה
לפי שאינו דבוק לשם: על כל נעלם. אפילו על השוגג: אם טיב ואם רע. אפילו נכשל במלכה
כגון כוחן לדקה לעני כפרהסוף: סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגומר:

ר מ ב מן

בשר, ואין בו תועלת לא לגוף ולא לנפש: (יג) סוף דבר, אחרי אשר שמעת כל דברי החכמים
וטענותיהם ותשובותיהם, מחלקותם והסכמתם, הנה סוף דבר, את האלהים ירא ואת מצותיו
שמור, כי זה עיקר ותכלית האדם: (יד) כי את כל מעשה אשר יעשה האדם, יביא האלהים
במשפט, ולבך נקוד מעשה כסגול ומוכרת בטעם זקף כי איננו דבוק אל השם: על כל נעלם,
כל מעשה נראה יובא במשפט כפי הנעלם והענין כפי כוונת הלב, אם טוב ואם רע: